ŞEMÂİL

DR. FARUK VURAL

ŞEMÂİL

DR. FARUK VURAL

ŞEMÂİL

DR. FARUK VURAL

IŞIK YAYINLARI

ŞEMÂİL

Copyright © Işık Yayınları, 2008
Bu eserin tüm yayın hakları Işık Ltd. Şti.'ne aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Ltd. Şti.'nin önceden
yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt
sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Ali BUDAK

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Kapak Resmi
Yesârîzâde Mustafa İzzet EFENDİ'nin Hilye-i Şerif'i

Sayfa Düzeni
Necmi TOPAL

ISBN
978-975278-219-8

Yayın Numarası
461

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Mart 2008

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Işık Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.isikyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz 9
Giriş 11
Şemâil 13
Peygamber Efendimiz'in Şemâili 15
O Ayrı Buudların İnsanıdır 15
Efendimiz'in Yaratılış Zaviyesinden Evsafı 21
Efendimiz'in İsimleri 27
Hâtemü'l-Enbiyâ Efendimiz'in Mührü 31

Birinci Bölüm

EFENDİMİZ'İN GİYİM KUŞAMI

Efendimiz'in Giyimindeki Zarafet 39
Efendimiz'in Sevdiği ve Sevmediği Renkler 39
Efendimiz'in Güzel Koku Kullanması 40
Efendimiz'in Mübarek Saçları 44
Efendimiz'in Saçlarını Taraması (Tereccül) 45
Efendimiz'in Saç ya da Sakallarındaki Beyazlıkları 46
Efendimiz'in Kına Yakması 47
Efendimiz'in Sürme Kullanması 49

İkinci Bölüm

EFENDİMİZ'İN YAŞAYIŞI

Efendimiz'in Yürüyüş Biçimi 54
Efendimiz'in Oturuş Biçimi 54
Efendimiz'in Uyuması 56

Efendimiz'in Hasır Üzerinde Yatması.......................................57
Efendimiz'in Günlerce Aç ve Susuz Kalışı.................................58
Efendimiz'in Geçimi...63
Efendimiz'in Ticarî Hayata Önem Vermesi..............................63
Aldatan Bizden Değildir..64
Alışverişte Kolaylık Gösterilmesini Tavsiye Ederdi............65
Efendimiz'in Yanında Çalıştırdığı Kimsesi Olanlara Tavsiyesi.....65
Efendimiz'in Konuşması, Konuşma Biçimi, Gülmesi ve Tebessümü.....66
Efendimiz'in Ağlaması...70
Kaynayan Bir Çömlek Gibi İçli İçli Ağlardı..........................70
Kur'ân Dinlediğinde Ağlardı...71
Allah'ın Kaderine İsyan Etmeyen Gözyaşlarını Masum Bulurdu.....72
Efendimiz'in Aile Fertleriyle Münasebetleri...........................73
Efendimiz'in İnsanlarla İlişkileri..79
Efendimiz'in Mirası...92

Üçüncü Bölüm

EFENDİMİZ'İN GÜZEL AHLÂKI

Efendimiz'in Güzel Ahlâkı...95
Peygamber Efendimiz'in Şecaati, Cesareti..............................95
Peygamber Efendimiz'in Cömertliği.......................................97
Efendimiz'in Şefkat ve Merhameti..102
Peygamber Efendimiz'in Tevazuu..105
Efendimiz'in Vefakârlığı..108
Efendimiz'in Hayâsı..109
Efendimiz'in Mizahı..111
Efendimiz'in Vakarı ve Sükûtu...114

Dördüncü Bölüm
YİYECEK VE İÇECEKLER HAKKINDA

YİYECEKLER 119
Efendimiz'in Sofrası ve Yemek Kültürü Nasıldı?............... 119
Soğan ve Sarımsak Yiyen, Mescidlerden Uzak Durmalı.... 121
Uyku zamanında Kaplar Örtülmeli, Işıklar
Söndürülmelidir 122
Hurmayı ve Benzeri Meyveleri İkişer İkişer Yememek 123
Temel Gıda Maddelerini Evlerde Bulundurma Gereği...... 123
İki Kişinin Yemeği Üç Kişiye Yeterlidir............................ 123
Efendimiz Tavuk Eti Yemiş midir? 124
Efendimiz, Toy Kuşu Etinden Yemiş midir?..................... 124
Efendimiz Kebap Yemiş midir?.. 124
Efendimiz Bal ve Helvayı Sever miydi?............................ 124
Et Suyu Gıda Olarak Etin Aynısı mıdır? 125
Tirit Yemeğinin Yemekler Arasındaki Üstünlüğü............. 125
Et Nasıl Yenmelidir?... 125
Et Bıçakla Kesilerek de Yenilebilir mi? 125
Efendimiz Etin Hangi Çeşidini Severdi?........................... 126
Sirke Azık ve Katık Olabilir mi? 126
Yaş Hurma ile Karpuz Birlikte Yenir mi?.......................... 127
Yaş Hurma ile Salatalık Beraber Yenir mi? 127
Efendimiz Kabağı Sever miydi? 127
Zeytinyağı Yemekte ve Tedavide Kullanılır mı? 127
Köle ve Hizmetçilerle Birlikte Yemek Yemek 128
Yemek Yedirmenin Kıymeti 128
Yemek Nasıl Yenmeli?... 129
Yemekten Önce ve Sonra Elleri Yıkamak....................... 129
Yemeği Önünden Yemek 130
Yemekten Sonra Parmakları Yalamak Gereği 130
Yere Düşen Lokma ve Yiyecek Parçaları Ne Yapılmalı? .. 131
Sol El ile Bir Şey Yemeyi ve İçmeyi Yasaklamıştır........ 132

Tabağın Ortasından Yememeli 132
Yemek Yedikten Sonra Hamdeden Kimseden Allah Razı Olur 132

İÇECEKLER 133
Efendimiz İçin Tatlı Su Temin Edilmesi 133
Efendimiz Ayakta Bir Şeyler İçmiş midir? 133
İçilen Kabın İçerisine Üflememek 133
Efendimiz İçecekleri Nasıl İçerdi? 134
Su ve Benzer Şeyleri Üç Seferde İçip İki Nefes Almak 134
Su Dağıtan Kimse En Son Kendisi İçer 134
Efendimiz Tatlı ve Soğuk Şeyleri Severdi 135
Efendimiz'in İçinden Su İçtiği Kap 135
İçme Sırası Sağ Taraftan Başlar ve Devam Eder 136

Beşinci Bölüm

EFENDİMİZ'İN KULLANDIĞI EŞYALAR

Efendimiz'in Mestleri 139
Efendimiz'in Ayakkabıları 140
Efendimiz'in Yüzükleri 142
Efendimiz Yüzüğü Nasıl Kullanırdı? 143
Efendimiz'in Kılıçları 143
Efendimiz'in Kalkanları 144
Efendimiz'in Miğferleri 145
Efendimiz'in Sarıkları 145
Efendimiz'in İzârı 146
İstifade Edilen Başlıca Kaynaklar 147

ÖNSÖZ

İnsanın hayatında ulaşmayı hedeflediği bazı gayeleri vardır. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile ilgili bir hizmetin parçası olmak ise en büyük gayelerden biridir şüphesiz. Böyle bir devlete nail olmak da insan için iki cihanda saadete vesile olacak bir bahtiyarlıktır. Şimdiye değin onu sevenlerin ve sevgilerini de davranışlarıyla ortaya koyanların çok mübarek, çok muazzez hizmetleri oldu/oluyor. Yapılan her müspet şey O'nun yolunda olma gayesinden başka bir şey değil aslında. Kimi kalemiyle, kimi diliyle, kimi malıyla ve canıyla, O'nun nâm-ı celilini dünyanın dört bir yanına ulaştırmak için yollara döküldü. Döküldü ve bu yolda maksatları sadece O Müstesna Güzel'in hüsnünü âleme duyurmaktı.

Kâinatın Efendisi, Nebiler Serveri Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) saymaktan bile âciz olduğumuz Allah'a delâlet eden delil ve bürhanların ayetü'l-kübrâsıdır. O hem risaletiyle hem de şahsiyetiyle gelmiş geçmiş en müstesna insandır. Allah'ın isimlerine en câmi ayna olan bir insan-ı kâmildir. O'nun ışıl ışıl aynasında insanlık sürekli Allah'ın muradını ve rızasını temaşa eder. Ve O Allah'ın insanlık semasına astığı bir şem'a, bir kandil gibidir.

Güneş bir gün üzerimize doğmasa sınırlı nefeslerimizden ibaret dünya hayatımız tükenebilir ama O'nun nübüvvet ışıklarıyla aydınlanan manevi ve ruhî hayatımız olmazsa ebediyen hüsran bataklığında çürümeye mahkûmuz. O'nun imdadıyla nice yolları aştık, aşılmaz zannettiğimiz tepeleri aştık. Sıkıştığımızda, da-

raldığımızda O'nu vesile kılarak En Büyük Merci'den nusret ve yardım talep ettik. O da bizim yüzümüzü kara çıkarmadı. İnşallah himmetini üzerimizde eksik hissetmediğimiz Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şefaatinden de Cenâb-ı Hakk bizleri ahirette mahrum etmesin.

Elinizdeki bu eser şekil yönüyle küçük ama muhtevası itibarıyla O'nu anlattığı için çok büyük addettiğimiz derya kadar gayretten bir damla. Hedefi de O'nu (sallallâhu aleyhi ve sellem) tanımak, anlamak ve bilmek. Bu maksatla hazırladığımız bu kitapta öncelikle giriş kısmında Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in şemâili, fizikî özellikleri, isimleri ve mührü işlenmiştir. Birinci bölümde nasıl giyindiği ve giyiminde tercih ettiği unsurların neler olduğu ele alınmıştır. İkinci bölümde Efendimiz'in Yaşayışı üst başlığı altında günlük hayata terettüp eden pek çok konuya değinilmiştir. Üçüncü bölümde Efendimiz'in Kur'ân tarafından da takdir görmüş yüce ahlâkı işlenmeye çalışılmıştır. Dördüncü bölümde Efendimiz'in beslenmesinde ve yeme-içme ihtiyacını karşılamasında neleri tercih ettiği irdelenmiş; beşinci ve son bölümde ise Efendimiz'in kullandığı eşyalar konu edilmiştir.

Ayrıca şunu belirtelim ki; kitabımızda pek çok hadis kitabından yararlanılmıştır. Bunları dipnot olarak verirken "el-Mektebetü'l-Elfiyye li's-Sünneti'n-Nebeviyye-1,5" ile "el-Mektebetü'ş-Şâmile-1,0" adlı bilgisayar programlarından yararlanılmıştır.

"Kişi, sevdiğiyle beraberdir." nebevî müjdesine nail olmak ve sonsuz hayatta Efendimiz'in şefaatinden istifade etmek duasıyla...

Dr. Faruk VURAL
Üsküdar/2007

GİRİŞ

Hadis, Resûl-ü Ekrem Efendimiz Hazretleri'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) akvâl, ef'âl ve ahvâlini (söz, fiil ve davranışlarını) bildiren ilimdir. Efendimiz'in sözlerinden murad; Kur'ân'ın (vahy-i metlûv) dışında olan mübarek sözleridir. Fiillerinden murad ise, Zât-ı Risâlet Penâhi'lerinden sâdır olan ef'âldir ki, büyük bir kısmı itibariyle bunlara uymakla mükellef sayılırız. Bu arada, Sultânü's-Sekaleyn Efendimiz'in âdet kabîlinden olan işleriyle, şahsı ile alâkalı sünnetlere uymak mecburiyeti olmasa bile, bunlara dahi halis bir niyetle ittiba', âdetleri ibadet haline getirmesi ve O'nun mübarek davranışlarıyla hedeflenen noktalara yönelmeyi netice vermesi bakımından sevap ve bereket kaynağı olacağından şüphe yoktur.

Fıkıh ilminde bu ikinci nev'î fiiller bahis mevzûu değil ise de, hadis ilminde her zaman üzerinde durulagelmiştir. Efendimiz'in ahvâli, hadisçilerce hadis muhtevasına dahil, ama fakihlerce hariçtir. Fakihler derler ki: "Efendimiz'in ahvâli, ihtiyârî fiiller nevinden ise o, ef'âl-i nebevîyyeye zâten dahildir. Yok, Şeref-i Nev-i İnsan'ın, şemâil-i şerifleri, mîlâd-ı nebevîleri, O'nun zaman ve mekânı gibi siyer kitaplarında zikredilen ve şer'î hükümlere esas teşkil etmeyen hususlardan ise, o, fakihlerin maksadının dışında kalır ve teşrîde de esas değildir." Oysa ki, hadisçilere göre, Efendimiz Aleyhi Ekmelü't-Tehâyâ'ya izâfe ve isnâd edilen her şey hadistir ve hadisçinin iştigâl sahası içine girer.

Sünnete gelince, Hazreti Ferîd-i Kevn-ü Zaman Efendimiz'e izâfe olunan söz, fiil ve takrirlerin umumuna denir ki, usûl-ü fıkıh ulemâsına göre hadisin mürâdifi sayılır.[1]

Hadis ve sünnetin bu genel tarifinden sonra ifade etmek istediğimiz husus, Efendimiz'le ilgili olan ilim dalları ve bu ilim dalları arasında Şemâil'in yeridir.

İşlediği konu itibariyle Efendimiz'i anlatan ve İki Cihan Serveri'ni konu edinen ilim dalları şunlardır:

1. Hadis
2. Siyer
3. Megâzi
4. Şemâil
5. Delâil (Hasâis)

Bu ilim dalları esasen Hadis'e dayansa da zamanın geçmesi ve muhtevalarının zenginleşmesi ile kendilerine has ayrı birer edebiyat haline gelmişlerdir.[2]

Bunlardan Hadis'in temel konusu; Efendimiz'in şahsiyeti, hadisleri, hadislerin nakledilmesi (rivayet), hadisleri nakledenler (raviler) ve hadislerin kitaplaştırılmasıdır.

Siyer, sîret kelimesinin çoğulu olup Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in 63 senelik hayatını konu alan ve Efendimiz'in biyografisi diyebileceğimiz bir ilim dalıdır.

Megâzî ise "düşmanla cenk etmeye gitmek" manâsına gelen "gazv" kelimesinden türemiş olup Efendimiz'in katıldığı savaşları anlatan ilim dalıdır.

Hz. Peygamber Efendimiz'in beşerî yönünü ele alan ve inceleyen ilim dallarına ise "Şemâil" ismi verilmiştir.

Hz. Peygamber Efendimiz'in nebevî yönünü konu edinmiş ilim dalına ise "Delâil" veya "Hasâis" denilmiştir.

---

1 Sonsuz Nur, 3/13

2 Bkz.: Ali Yardım, Peygamberimizin Şemâili, s. 19

Bu arada şu hususu da aktarmak lüzumludur ki; bu ilim dalları doğrudan doğruya Efendimiz'i anlatan ilim dallarıdır. Bunlardan başka Hazret-i Peygamber Efendimiz'e yer veren Tefsir, Tasavvuf, Fıkıh, Kelam, Mezhepler Tarihi, İslam Tarihi, Tıbb-ı Nebevî, Lügat ve Genel Kültür gibi başka ilim dalları da bulunmaktadır.

Kitabımızla doğrudan ilgili olduğu için burada "Şemâil" ile ilgili ayrıntılı bilgi vermek yerinde olacaktır.

ŞEMÂİL

"Şimâl" kelimesinin çoğulu olan "Şemâil" kelimesi, sözlük manâlarından farklı olarak bir şahsın hayat hikâyesini ele alan çalışmalar için kullanılmış, daha sonraları ise daha da özelleştirilerek Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) beşerî yönünü, yaşama üslubunu ve şahsî hayatını anlatan bir terim olarak kullanılagelmiştir.

Efendimiz'in beşerî yönünü anlatmak için ayrıca sıfat, fezail ve menakıb gibi kelimeler de kullanılır. Fakat Efendimiz'in beşeri yönünü anlatması açısından "Şemâil" kelimesini ilk kullanan ve muhtevasını belirleyip bunu sistemleştiren Tirmizî (v. 892) olmuştur.

Şemâil edebiyatının kaynaklarının en önemlileri; Tirmizî'nin "Kitâbu'ş-Şemâil" adlı eseri, diğer şemâil kitapları ile diğer ilim dallarının kaynakları arasında dağınık şekilde bulunan bilgilerdir.

Tirmizî'nin kitabı 55 bölüm ve bir hatimeden oluşmaktadır. Bu eserde anlatılanları; Hz. Peygamber'in vücud yapısı, tavır ve davranışları, ibadet hayatı, ahlakı, geçim tarzı, diğer bazı yönleri ve hayatının sonu gibi ana bölümler etrafında toplamak mümkündür. Tirmizî'nin Şemâil'i üzerine pek çok şerh, ta'lîk, tercüme ve hâşiye çalışmaları yapılmıştır. 61 tanesi hakkında bilgiye sahip olduğumuz bu çalışmaların yanı sıra 12 tane Türkçe şemâil

çalışması yapılmıştır. Bunların içerisinde en çok kaydadeğer olanı ise, kendisinden sonra da pek çok muhtasarı ve benzeri çalışmalar yapılan Hüsameddin en-Nakşibendî'nin Şerh-i Şemâil adlı eseridir.

Tirmizî'den başka Belhî'nin (v. 911), Bağdadî'nin (v. 1014), el-Müstağfirî'nin (v. 1041) ve Bağavî'nin (v. 1122) de Şemâil adlı eserleri bulunmaktadır. Kadı İyaz'ın (v. 1149) "eş-Şifâ bi-Ta'rîfi Hukûki'l-Mustafâ" adlı eserinin muhtevası Delâil ağırlıklı olsa da Şemâil eserleri içinde önemli bir yer tutar. İbn Kesir ve Kastallâni gibi meşhur âlimlerin de bu konuda eserleri bulunmaktadır.[3]

Şemâile yer veren hadis kitapları olduğu gibi Tabakat kitapları, şehir tarihleri, ahlâk kitapları, edebi eserler ve özel araştırmalar da bulunmaktadır.

---

3 Bkz.: Ali Yardım, "Şemâil Nev'inin Doğuşu ve Tirmizî'nin Kitâbu'ş-Şemâil'i", Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1/361-405

PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN ŞEMÂİLİ

Kâinatın Efendisi Hazreti Muhammed Mustafa'yı (sallallâhu aleyhi ve sellem) anlatacak satırlar kaleme almak için O'nu, O'nun anlattığı gibi seven birisi olmak gerekir. O kendisine duyulacak sevginin ya da bağlılığın ölçüsünün ne olması gerektiğini Enes'in (radıyallahu teâlâ anh) rivayet ettiği hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur: "İçinizden hiç kimse beni anne-babasından, evladından ve insanların tamamından daha fazla sevmedikçe iman etmiş olmaz."[4] Onu gerçekten bu hadis mûcebince seven birisinin sözleriyle başlamak istedik. Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi'nin "Sonsuz Nur" isimli eserindeki şu satırlar Efendimiz'i en güzel şekilde anlatmaktadır:

O AYRI BUUDLARIN İNSANIDIR[5]

Günümüzün zavallı insanı, nice değer ölçülerini kaybettiği gibi, peygamberlere ve özellikle de peygamberler sultanı Hazreti Muhammed Aleyhisselâma karşı, bakışı, tavrı, düşüncesi de tamamen alt-üst olmuş durumda. Oysa ki O'nu, herhangi bir insan gibi beşerî kriterlerle değerlendirmemiz kat'iyen doğru değildir. Hattâ mümkün de değildir. Zirâ O, yeryüzünü yeniden dizayn etmek ve insanlığa yeni ufuklar açmak üzere müstesna bir ruh ve müstesna kabiliyetlerle donatılarak gönderilmiş bir insandır.. ve O'nu takdir bizim kriterlerimizi aşar. Bu itibarla, kim ne anlatır-

---

4 Buhârî, 1/14; Ahmed b. Hanbel, 3/177; Müslim, 1/67; Nesâi, 8/114
5 Sonsuz Nur, 1, 58-62

sa anlatsın O'nu tam anlatmış olamaz. O'nu en iyi anlayanlardan biri olan Hassan b. Sabit'in:

و ما مدحت محمدا بمقالتي

و لكن مدحت مقالتي بمحمد

"Ben sözlerimle Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) övmedim. Fakat O'nunla sözlerimi methettim." dediği gibi, bütün güzel sözlere güzellik kazandıran o sözler içindeki O'nun yâd-ı cemîlidir. Yoksa bizim ifadelerimizin O'na kazandıracağı hiçbir şey yoktur. Küçük tasarruflarla aynı sözü Ferazdak da kullanır.. asrın büyük mütefekkiri de Kur'ân için aynı sözleri söyler:

و ما مدحت القرآن بكلماتي

ولكن مدحت كلماتي بالقرآن[6]

Bütün bunlar bir ölçüde aynı duygu ve aynı düşünceyi paylaşmanın neticesidir. Hepsi de ilhamlarını aynı kaynaktan almış ve aynı şeyleri, ayrı ibarelerle söylemiş kimselerdir; bazısının mücmel bıraktığını diğeri tafsil edip açıklamış; bazısı daha şairâne gitmiş ama hep aynı mihver etrafında dönüp durmuşlardır.

Aynı şekilde bizler de, her yönüyle tahdis-i nimet olan, O'na ümmet olmanın ayrıcalığını yaşıyor ve coşkunluğumuzu haykırıyoruz: Rabbimize ne kadar hamd ve şükretsek azdır ki, bizleri en büyük bir nimetle serfiraz kılmış ve Hazreti Muhammed Mustafa'ya (sallallâhu aleyhi ve sellem) ümmet eylemiştir. Bu bir Fazl-ı İlâhîdir. O fazlını istediğine ve istediği ölçüde verir. Ancak bize sunduğu nimet hiçbir ölçü ve tartıya gelmeyecek kadar engindir. Evet başkalarına göre bize bahşedilen, sahili olmayan bir ihsan denizidir...

---

6 Kur'ân'ın hakâik-i i'câzını ben güzelleştirmedim, güzel göstermedim; belki Kur'ân'ın güzel hakikatleri benim tâbiratlarımı da güzelleştirdi, ulvileştirdi. (Bediüzzaman, Mektubat, 370)

Ancak, meselenin bir de diğer yönü var ki, sormadan edemeyeceğim. Acaba O Sultan'a lâyık bir gönül tahtına sahip miyiz? Sultan tahtında âram etmekte midir? Gönüllerimiz her an O'na açık mıdır? Otururken, kalkarken, yerken, içerken ve bütün hareketlerimizde Hazreti Muhammed Aleyhisselâm'ın mülâhazası kalb ve aklımıza hakim midir? Ve hayatımız bütünüyle O'nun çizgisinde midir?.. Eğer cevabımız müsbet ise, işte o zaman, turnayı gözünden vurduk demektir. Artık rüya ve hülyâlarımızı, hep O'nun güzel yüzlü nur cemâli süslüyor ve dolayısıyla da bizler Muhammedî bir cemaat hâline gelmişiz demektir. Ahlâken O'nun ahlâkıyla ahlâklanan, hayatının her safhasını Muhammedî edep ile süsleyen bir cemaat ise, yeryüzünün denge unsurudur. Kanaatim odur ki, henüz bu dengeyi bulamayışımızın bir tek sebebi vardır; ... Muhammedî ruhta istenen seviyeye ulaşamayışımız.

O, Allah'ın hususî olarak yarattığı ısmarlama bir insandır. Bir insan olarak aramıza katılışı bizler için en büyük bahtiyarlıktır. Çünkü cennetler bile O'nun teşrifiyle şeref kazanmıştır ve şeref kazanacaktır. Bu itibarla, insanımıza O'nu, hem de kendi kâmetine uygun anlatabilmek bizim için en büyük vazifedir. Zira insanlık O Sultanı anladığında ve O'na tâbi olduğunda hakiki insanlığa erecektir. Ben de buna niyetlendim. Ancak bu meydanın eri, bu hutbenin hatibi olmadığımı tâ baştan itiraf ettim. Şu kadar var ki, O'nun anlaşılmasına çalışmam tek arzum.. ve işte, bütün hünerim de bu mevzudaki samimiyetimdir...

Uzun süre kendimi kapısında bir "kıtmîr" olarak düşünmüş, öyle teselli bulmuştum. Fakat gün geçtikçe ümidimi de kısmen kaybettim. Sonra kendime şöyle dedim: Keşke bir insan olarak yaratılacağıma, O'nun mübarek vücudunda bir kıl/tüy olarak yaratılsaydım. Evet, Cenâb-ı Hakk'ın böyle husûsî lütuflarına mazhar bir insana bu kadar yakın olabilseydim.. hep böyle düşündüm durdum. Ancak, böyle bir mazhariyete de liyakatim olmadığını O'nu tanıdıkça daha iyi anladım. Şimdi bütün arzum ve

isteğim sadece O'nun ümmeti içinde kabul edilmekten ibarettir. Zira ümidim odur ki, Cenâb-ı Hakk, böyle bir cemaat arasında bulunanı O'nun şefaatinden mahrum etmeyecek ve "Onlar öyle bir topluluk ki, onlarla beraber olan asla mahrum kalmaz."[7] diyecek ve beni de o topluma dahil edecektir.

Evet, buna rağmen O muallâ zâtı anlatmaya niyetlendim. Neslimin gönlüne O'na ait sevgi ateşini tutuşturacak bir kıvılcım atabilmek bütün gayretim. Ne diyeyim?. Ben de hacca niyetlenen karınca gibi derim!. 'Zaten o yolda ölmek bütün emelim...'

O apayrı buudların insanıdır. Bizlere düşen kendimizi O'nun çizgisine ve frekansına göre ayar etme gayretidir. Bu temin edildiğinde, arada açık ve şifreli konuşmalar başlar. Komutu bizzat Resûlullah verir. İdareyi O ele alır. O'nun idare edeceği bir cemaat ve cemiyetin keyfiyeti ise, melekleri gıptaya sevk edecek derecede ulvî, derin ve her türlü izah ve tasvirden varestedir.

Belki bazılarına bu dediklerimiz objektif gelmeyebilir. Ne gâm; her gün üç-beş dırahşân çehreli genç manen Resûlullah'tan bir kısım beşaretler aldıktan sonra!. Ve yine bazıları perdesiz, hicapsız, doğrudan doğruya hem de şahâdet âleminde O'nunla münasebete geçtiğini söyledikten sonra!.

O ruhâniyatıyla ve bazılarına göre de nûranîleşen cismaniyetiyle daima aramızdadır. İmam Suyûtî, bizzat Allah Resûlü'yle yetmişten fazla açıktan görüştüğünü söyler. Evet, O, bizim anladığımız manâda ölmemiş; sadece buud değiştirmiştir. O'nun ölümünü herhangi bir insanın ölmesi gibi anlamak yanlış olur. Zira Kur'ân, peygamberlik makamının iki derece daha aşağısında bulunan şehidlik mertebesine erenlere dahi ölü denilmemesini söylemektedir. Öyleyse, bizim anladığımız manâda O'na "öldü" demek nasıl mümkün olabilir!? Evet, O'nun, sadece ayrı bir buuda geçtiğini söyleyebiliriz. Onun içindir ki, bakışı o buudlara ulaşa-

---

7 Müslim, 4/2069; Ahmed b. Hanbel, 2/252, 383

bilen insanlar, O'nu orada bizzat görüp müşâhede edebilmektedirler...

Beden ve cismaniyetin zindanından kurtulup, kalb ve ruhun hayat derecesine erenler, mazi ve istikbâli aynı anda yaşayabilirler. İşte o buudun insanları, şu anda hem sizinle yan yana oturur, hem de asr-ı saadette Allah Resûlü'yle diz dize bulunurlar. Ehlûllahtan "ebdâl" denilen kimseler, aynı anda birçok yerde bulunabilmektedirler. Ya, O Sultanü'r-Rusûl, niçin hem ahirette, hem dünyada, hem bizim önümüzde hem de meleklerin ve nebîlerin önünde bulunmasın? Bulunuyor ve bulunacaktır da..!

Bütün bu söylenenleri, bundan böyle anlatacaklarıma bir temel yapmak niyetindeyim. Peygamberlere ve Peygamberimiz'e bakarken, bakış zaviyesi ve niyet çok önemlidir. Enbiyâ-i izâm bir yana, evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrebînin sezilip anlaşılması dahi hususî bir ruh safveti ve gönül berraklığı isterse peygamberler nasıl cismaniyetin sisli-dumanlı ikliminde idrak edilip anlaşılabilir ki?.. Öyle ise, onları anlamaya çalışırken, bütün letâifimizle teveccüh edip dikkat kesilmemiz icap edecektir. Hele bakılıp anlaşılmak istenen Hazreti Muhammed Aleyhisselâm'ın şahsiyeti ise, bu dikkat birkaç kere daha arttırılmalıdır. Ne var ki, yine de herkes kendi kalb gözünün bakış gücüne göre, bir şeyler görüp sezecek.. ve O'nu bütünüyle hiç kimse tam manâsıyla kavrayamayacaktır. Evet:

"Ömürlerini rüyalarla, teselli olmakla geçiren uykudaki insanlar O'nun hakikatini nasıl idrak edebilirler ki."

Busayrî

EFENDİMİZ'İN YARATILIŞ ZAVİYESİNDEN EVSAFI

Yaratılış zaviyesinden güzel vasıflara bakılacak olursa Kâinatın Efendisi en güzel vasıflara sahiptir. Güzellik adına bütün mehâsin onda cem etmiştir. Hatta İmam Kurtubi Hazretleri şöyle der: "Peygamber Efendimiz'de (sallallâhu aleyhi ve sellem) güzellik vasıflarının sadece birazı nümâyan idi, görünürdü. Zaten eğer tamamı görünecek olsa idi, Sahabe efendilerimiz o güzelliği seyretmeye güç yetiremezlerdi."

Bu konuda ashab-ı kiramdan birçok hadisi-i şerif nakledilmiştir. Bu sahabiler arasında Hazreti Ali (radıyallahu teâlâ anh), Bera ibn Âzib (radıyallahu teâlâ anh), Hazreti Aişe (radıyallahu teâlâ anhâ), Ebû Cuhayfe (radıyallahu teâlâ anh), Cabir bin Semura (radıyallahu teâlâ anh), Ümmü Ma'bed (radıyallahu teâlâ anhâ), İbn Abbas (radıyallahu teâlâ anh), Muarrid bin Muaykib (radıyallahu teâlâ anh), Ebû't-Tufeyl (radıyallahu teâlâ anh), Addâ ibn Halid (radıyallahu teâlâ anh), Hureym bin Fatek (radıyallahu teâlâ anh), Hakim ibn Hizam (radıyallahu teâlâ anh) vardır. Bunlardan başka sahabiler de Efendimiz'in evsâf-ı celîlesini anlatmışlardır. Biz Hz. Ali (radıyallahu teâlâ anh)'ın Efendimiz'i anlattığı hadis-i şerifi veriyoruz:

كان علي رضي الله عنه إذا نعت رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لم يكن بالطويل ولا القصير وكان ربعة من القوم ولم يكن بالجعد القطيط ولا بالسبط كان جعدا رجلا لم يكن بالمطهم ولا المكلثم وكان في

الوجه تدوير أبيض مشربا أدعج العينين أهدب الأشفار جليل المشاش أجرد شثن الكفين والقدمين إذا مشى تقلع كأنما يمشي على صبب وإذا التفت التفت معا بين كتفيه خاتم النبوة أجود الناس كفا وأرحب الناس صدرا وأصدق الناس لهجة وأوفى الناس ذمة وألينهم عريكة وألزمهم عشرة من رآه بديهة هابه ومن خالطه فعرفه أحبه يقول ناعته لم أر قبله ولا بعده مثله صلى الله عليه وسلم

Hazreti Ali (radıyallahu anh), güzeller güzeli Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) evsâf-ı cemâliye ve kemâliyesini yâd ettiği zaman şöyle derdi:

Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ne uzun, ne kısaydı. Uzuna yakın orta boyluydu. Saçları ne kıvırcık ne de düz idi. Kıvırcıkla düz arası dalgalı bir saça sahipti. Nuranî yüzleri ne tam yuvarlak ve şişkin, ne de uzun ve zayıftı. Bilâkis değirmiydi. Latîf tenleri kırmızıya çalan pembemsi, nurânî bir beyazdı. Gözleri siyah, kirpikleri uzuncaydı. Kemikleri iri, omuzları genişçeydi. Nârin bedenlerinde bulunan tüyler, göğüslerinden aşağıya inen kısımda daha belirginceydi. Mübarek el ve ayakları, kararında bir dolgunluktaydı. Yürürken, âdeta yokuştan aşağıya iner gibi mehâbetle yürür ve ayağını yere sağlam basardı.

Birisiyle konuşacakları veya bir şeye bakacakları zaman, bütün bedeniyle o tarafa yönelirlerdi.

"İki omuzu arasında peygamberlik mührü vardı ki zaten O, nübüvvet manzûmesinin mührü son peygamberdir. İnsanlar içinde sadrı-sinesi en geniş olanı O'ydu. İnsanların en doğru sözlüsü, en yumuşak huylusu, en geçimlisi, en mürüvvetlisi, en âlicenabı, en zarifi, en kibarı, en latîfi yine O'ydu. Onu ilk defa gören birisi, ister istemez onun karşısında bir mehâbet hissine kapılır; O'nun atmosferine girip O'nu yakından tanıma şerefine erince de artık

O'na âşık olur, O'na tutulur, O'na vurulur ve O'na meftun olurdu. O'nu vasfetmek isteyen biri, aczini itirafla 'Ne O'ndan önce, ne de O'ndan sonra O'nun gibisini gördüm, göreceğime de ihtimal vermiyorum!' derdi."

Salât u selâm, tahiyyât u ikram, her türlü ihtiram O'na, O'nun âl ve ashâbına olsun yâ Rab![8]

Berâ ibn Âzib (radıyallahu teâlâ anh) "Al bir elbise içinde Allah Resûlü'nden (sallallâhu aleyhi ve sellem) daha güzelini görmedim."[9] demektedir.

Devs'in arslanı Ebû Hureyre (radıyallahu teâlâ anh) şöyle demektedir: "Allah Resûlü'nden (sallallâhu aleyhi ve sellem) daha güzelini görmedim. Güneş sanki onun yüzünde açıyordu. Tebessüm buyurduklarında dişlerinin aydınlığı duvarları aydınlatıyordu."

Yine sahabiden Berâ'ya birisi gelip "Efendimiz'in yüzü kılıç gibi parlardı." deyince Berâ:

– Hayır, Resuller Serveri Efendimiz'in mübarek yüzleri güneş gibiydi, ay gibiydi. Değirmi[10] bir yüze sahipti Efendiler Efendisi, diye cevap vermişti.[11]

Ümmü Ma'bed (radıyallahu teâlâ anhâ) Huzaa'ya mensup sahabi kadınlardandır. O da, Efendimiz'i anlattığı uzun bir tarifte şöyle demektedir: "Uzaktan görüldüğü zaman insanların en güzeli idi; yakından bakıldığında da insanların en tatlısı idi."

Ebû Hâle'nin rivayetinde ise şu vardır: "Efendimiz'in mübarek yüzleri dolunay zamanı ayın parlaması gibi ışıl ışıl parıldardı."

"Hazreti Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) teninde bir tür güzel koku vardı."[12] Mübarek çehresinden ter damlaları inci tanesi gibi süzülürdü. Mübarek derisi çok yumuşaktı. Hz. Enes (ra-

---

8 Tirmizî, 5/599; İbn Ebî Şeybe, Musannef, 6/328

9 Buharî, 3/1303; Müslim, 4/1818

10 "Değirmi" yuvarlak anlamında kullanılan bir kelimedir.

11 Buhâri, 3/1304; Tirmizî, 5/598; Taberânî, Mucemul Kebir, 2/224

12 Buhârî, 3/1306

dıyallahu anh) der ki: “Hazreti Peygamber’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) rengi gül rengi gibiydi. Teri inci tanesi zannedilirdi.[13] Atlas ve ipek O’nun vücudundan daha yumuşak değildi. Misk ve amber bile O’nun vücudundan daha güzel kokmazdı.”[14]

Bera ibn Âzib (radıyallahu anh) ise Efendimiz’i tavsif ederken şöyle anlatır:

كان رسول الله رجلا : Resûl-ü Ekrem Efendimiz Hazretlerinin şa’r-ı şerifleri yani mübarek bedenindeki kılları gerek başındaki saçları, gerek sakal-ı şerifindeki kılları kıvırcık ile düz arasındaydı.

مربوعا : Resûl-ü Ekrem Hazretleri mu’tedilü’l-kâme (orta boylu) idi.

بعيد ما بين المنكبيه : Resûl-ü Ekrem Efendimiz Hazretlerinin iki omuzlarının arası genişçe idi. Mübarek iki göğsünün arası da genişti.

عظيم الجمة : Resûl-ü Ekrem Efendimiz Hazretlerinin mübarek başından aşağıya doğru sarkmış bulunan ve sık, aynı zaman da gür olan saçları,

الي شحمو أذنيه : Mübarek iki kulağı yumuşağına ulaşıyordu.

Aslında Nebiler Serveri Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) mübarek saçları hakkında muhtelif rivayetler vâki olmuştur. Bir rivayette kulaklarının yarısına ulaştığı, bir başka rivayette kulaklarına vâsıl olduğu, bir rivayette mübarek omuzlarına vâsıl olduğu, bir başka rivayette de kürek kemiğine kadar ulaştığı rivayet edilir. Öyle anlaşılıyor ki Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) mübarek saçlarını hem uzatmış hem de kulağının yarısına kadar gelecek kadar kısaltmıştı.

عليه حلة حمراء: İmam Nevevi “Hulle”nin iki parça elbiseden oluşan bir kıyafet olduğunu söyler. Bu parçalara izâr ve ridâ den-

---

13 Müslim, 4/1815; Dârimî, 1/44-45; Ahmed b. Hanbel, 1/151, 3/228

14 Ahmed b. Hanbel, 3/222, 227, 228; Müslim, 4/1814-1815; Dârimî, 1/44-45

mektedir. Ebû Ubeyde ise "hulle"nin aynı kumaştan ve iki parçadan oluşan bir elbise çeşidi olduğunu söyler. İmam Şafii Hazretleri kırmızı renkte elbise giyilmesini tecviz ederken, İmam A'zam Ebû Hanife Hazretleri nehyederdi. Hadis-i Şerifte zikri geçen kırmızı elbiseden murad, alacalı kırmızı elbisedir. Yoksa tek renk kırmızı elbise demek değildir.

ما رأيت شيأ قط أحسن منه: Bera ibn Âzib Efendimiz'i anlatırken buyurur ki: "Ben Efendimiz'den daha güzelini görmedim. Ya da görmekle murad olunan şey nedir diye sorulacak olursa, Resûl-ü Ekrem'den daha güzel bir şey görmedim. Bildiğim ya da gördüğüm ne kadar güzel şey varsa, Allah Resûlü onlardan daha güzeldi."

EFENDİMİZ'İN İSİMLERİ

Efendimiz'in isimleri ile, onun için kullanılan isimleri kastediyoruz. Ebû Bekir ibn Arabî "Allah Teâlâ'nın 1000 ismi vardır. Efendimiz'in de 1000 ismi vardır." demiştir. Efendimiz'in en çok bilinen ismi Muhammed'dir. O'nun isimlerinin sayısını beş yüze kadar dayandıran âlimler de çıkmıştır. Bu konuda Suyûti "el-Behîcetü's-Seniyye" isimli müstakil bir kitap kaleme almıştır.

Hazreti Cübeyr b. Mut'im (radıyallahu teâlâ anh) Efendimiz'in isimleri ile ilgili olarak şu hadisini rivayet eder: "Benim isimlerim var: Ben Muhammed'im, ben Ahmed'im, Allah benimle küfrü mahvedeceği el-Mâhî'yim (mahvedici). Ben Hâşir'im (toplayıcıyım, insanlar benim arkamda haşredilecektir). Ben Âkıb'ım (en son gelen), benden sonra peygamber gelmeyecektir."[15] Hadiste Efendimiz, "İsimlerim var." buyurmuş, ama bu isimlerin beş tanesini zikretmiştir.

Başka bir hadislerinde "Ben Muhammed'im, Ben Ahmed'im, Ben Nebiyyü'r-Rahmetim, Ben Nebiyyü't-Tevbe'yim, Ben Mukaffî'yım, Ben Hâşir'im, Ben Nebiyyü'l-Melâhim'im."[16] buyurur.

Muhammed ismini Efendimiz'e dedesi Abdülmuttalib vermiştir. Kendisine:

– Niçin bu ismi verdin, diye soranlara:

---

[15] Muvatta ,2/1004; Tirmizî, 5/135; Ahmed b. Hanbel, 4/80, 84

[16] Müslim, 4/1828; İbn Hibbân, Sahîh, 14/220

– İstedim ki onu hem gök ehli hem de yeryüzü sakinleri takdir etsin, ona hamd ü senada bulunsunlar, cevabını vermiştir.[17]

Kur'ân-ı Kerim'de dört yerde Muhammed ismi geçerken[18] Ahmed ismi ise Saf Sûresi altıncı ayetinde Hz. İsa'nın sözünü hikâye zımnında geçer.

Muhammed, 'hamd' kökünden gelen bir kelimedir. Muhammed ismi kip olarak mübalâğayı ifade eder. Yani çokça övülmüş demektir. Pek çok defa övülmüş manâsında kullanıldığı gibi, takdir edilip gıpta edilen sıfatları kendisinde cem' eden anlamına da gelir.

Ahmed ismi ise hamdedenlerin en çok hamdedeni, en çok hamdeden anlamına gelen bir ifade kalıbıdır. Efendimiz'in Ahmed diye isimlenmesinin sebebi şöyle açıklanır: Peygamber Efendimiz'e Cenab-ı Hak makam-ı Mahmud'dan öyle hamdler ve öyle güzel senalar ihsan edecektir ki, böyle bir lütuf hediyesi hiç kimseye nasip olmamıştır. Resûlullah da kendisine bahşedilen bu hususi hamdlerle Rabbini sena edecek ve O'na tahmidde bulunacaktır.

Şifa sahibi Kadı İyaz şöyle der: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Muhammed olarak isimlendirilmeden önce Ahmed'di. Çünkü geçmiş semavî kitaplarda (Tevrat ve İncil'de) O, Ahmed diye isimlendiriliyordu. Kur'ân-ı Kerim'de ise O'nun adı Muhammed olarak geçer. Burada anlatılmak istenen şey; onun Rabbini, insanlar onu övmeden önce övmüş olmasıdır. O, ahirette de, Rabbine hamdedecek, Allah da onun şefaatini kabul buyuracak ve insanlar bundan dolayı ona hamdedecektir. O, Hamd suresi (Fatiha), Livau'l–Hamd ve Makam-ı Mahmud gibi hediyelerle serfiraz kılındı; değişik fiillerinden sonra hamdetmesi ona teşri kılındı; ümmeti 'Hammâdûn' diye isimlendirildi ve onda hamd'ın bütün manâları cem' olundu."[19]

---

17 Beyhakî, Dedail, 1/113; İbn Kesir, el-Bidaye, 2/266.

18 Âl-i İmrân, 3/144, Ahzab, 33/40, Muhammed, 47/2, Feth, 48/29

19 Kâdı İyâz, Şifâ, 368

el-Mâhî, ismi ise mahveden, yok eden ve ortadan kaldıran demektir. Küfrü ortadan kaldıran veya kendisine tâbi olanlardan kötülükleri kaldıran anlamında kullanılmıştır.

el-Hâşir, toplayan, bir araya getiren demektir. Kıyamet günü önce, Peygamber Efendimiz diriltilecek, sonra da diğer insanlar diriltileceklerdir. En kalabalık ümmetin Peygamberi olarak ahirette bir sığınma makamı, bir nusret eli olarak insanları kendine cezbedecektir.

el-Âkıb kelimesi ise 'sonuncu' anlamına gelir. Kendinden sonra peygamber gelmeyecek demektir. Onun son peygamber olduğuna dair gerek ayet gerekse hadis-i şeriflerde hükümler bulunmaktadır.

Efendimiz'in başka isimlerinin de bulunmasına rağmen, bu hadiste bunları "beş"le sınırlamasını İbn Hacer şöyle açıklar: "Benim kendime özel beş ismim var, benden önce bu isimler eski kavimlerde büyük ve meşhurlardan kimseye verilmemiştir."

Bunlardan başka Efendimiz'in şu isimleri de örnek verilebilir: Rauf, Rahim, Mübeşşir, Nezir, Mübeyyin, Dâi ila'llah, Siracu'l-Münir, Müzekkir, Rahmet, Nimet, Hâdî, Şehid, Emin, Müzzemil, Müddessir, Muhtar, Mustafa, Şefi', Müşeffa', Sadık, Masduk, Yâsîn, Fatih, Hatim, Tâhâ vs...

Muhammed Dâmeğânî Şevku'l-Arûs ve Ünsü'n-Nüfûs adlı eserinde Ka'bu'l-Ahbâr'dan şunu nakleder: "Peygamber Efendimiz'in isimleri, Ehl-i Cennet nezdinde Abdülkerim; Ehl-i Arş nezdinde Abdülmecid; diğer melekler nezdinde Abdülhamid; Enbiya nezdinde Abdülvahhâb; Şeytanlar için Abdülkahhâr; Cinler nezdinde Abdürrahim; dağlar için Abdülhâlik; karalar için Abdülkâdir; denizler için Abdülmüheymin; balıklar için Abdülkuddûs; haşerât için Abdülğıyâs; vahşi canlılar için Abdülbâkî; yırtıcı canlılar için Abdüsselam; behâim için Abdülmümin; kuşlar için Abdülğaffâr; Tevrat'ta Müz Müz; İncil'de Tâb Tâb; Suhuf'ta

Âkıb; Zebur'da Faruk; Allah nezdinde Tâ Hâ ve Yâ Sîn; Müminler için Muhammed'dir. Künyesi Ebu'l-Kâsım'dır. Cenneti ehl-i cennet için pay edeceği için."[20]

[20] Mevâhibü'l-Ledünniyye, 1/373

HÂTEMÜ'L-ENBİYÂ EFENDİMİZ'İN MÜHRÜ

Resûl-ü Ekrem Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) kütüb-ü semaviyede hâtem-i nübüvvet ile anlatıldığı, Ehl-i Kitab arasında da âhir zaman peygamberinin nübüvvet mührü ile maruf olduğu bilinen bir gerçektir. Sadece Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ait olduğu için de bir mucizedir.

Sâib ibn Yezid'in rivayet ettiği bir hadis şöyledir: Sâib diyor ki: "Teyzem beni Allah Resûlü'ne götürdü. Efendimiz'e:

– Ey Allah'ın Resûlü! Benim kız kardeşimin oğlunda ağrılı bir rahatsızlık var, dedi.

Efendimiz, mübarek elleriyle benim başımı ovdu. Bana bereketle dua etti. Abdest aldı; ben de onun abdest suyundan içtim. Arkasında namaza durdum. Sırtındaki mühür kırmızı, tümsekçe bir et parçası gibi görünüyordu."[21]

Kurtubi, bu mührün herkes tarafından görülebilecek büyüklükte olduğunu söyler.[22]

Bu konuda Câbir ibn Semüre şöyle bir hadis rivayet etmiştir: "Hazreti Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) omuzlarının arasındaki mührü gördüm. Güvercin yumurtası kadar kırmızı bir et parçasıydı."[23]

---

21 Buhârî, 1/81, 3/1301, 5/2146; Müslim, 4/1823; Tirmizî, 5/602;

22 Mevâhibü'l-Ledünniyye, 1/116

23 Müslim, 4/1822; Tirmizî, 5/602; Ahmed b. Hanbel, 5/104

Yine Rümeyse'nin (radıyallahu anhâ) rivayet ettiği hadis-i şerif şöyledir: "Ben Resûl-u Ekrem Efendimiz'e öyle yakındım ki, isteseydim mübarek mühr-ü nübüvveti öperdim. Ama kemâl-i mehabetinden öpemedim. O sırada Sa'd ibn Ubade'nin vefat haberi geldi. Efendimiz:

– Sa'd'ın ölümü sebebiyle arş titredi, buyurdu."[24]

Daha önce ifade etiğimiz gibi edyân-ı sâlife mensupları arasında ahir zaman peygamberinin hâssalarından biri olarak nübüvvet mührünün olduğu konuşulan bir konuydu. Anadolu'nun Eskişehir bölgesinde de yaşadığı bilinen Selman-ı Fârisi'nin Müslüman olmasıyla alâkalı rivayetlerde bunu görmekteyiz:

Selman-ı Fârisî'nin Vâdi'l-Kurâ'da bir Yahudi'ye satılarak başlayan kölelik hayatı, on kadar sahip değiştirdikten sonra kendisini en son satın alan Medineli Yahudi'nin yanında Medine'de devam etmektedir. Selmân-ı Fârisî, Medine'yi görür görmez; Amuriye Râhibi'nin Tevrat ve İncil'deki bilgilere dayanarak tasvir ettiği yerin tam burası olduğu kanaatine varır. Selmân-ı Fârisî, artık aradığı yeri bulmuştur. Sıra, kendisine kavuşmayı çok arzuladığı O yüce şahsı bulmaya gelmiştir... Selman, sabırsızlıkla aradığı Peygamber'i beklerken, bir gün Hazreti Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Medine'ye hicret ettiği ve bu kutsal şehre giriş yolu üzerindeki Kuba köyünde bulunduğu haberini alır. Onun hayatındaki bu en heyecanlı kesiti kendisinden dinleyelim:

"Bir gün sahibim ile hurmalıkta çalışıyordum. Bir Yahudi koşarak yanımıza gelip Allah Resûlü'nün Medine'ye gelişinden duyduğu rahatsızlığı ifade ederken:

– Allah, Kayleoğullarının belâsını versin, diyerek Müslümanların Kuba'da Hazreti Muhammed'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) etrafında toplandıklarını haber verdi. Ben de, bu sözleri duyunca çok heyecanlanmıştım. Hurma toplamak üzere çıktığım ağaçtan neredeyse düşecektim. O Yahudi'ye:

---

24 Ahmed b. Hanbel, 6/329, Taberânî, Mu'cemu'l-Kebîr, 24/276

– Ne dedin? Ne dedin, diye sorunca, sahibim bana kızıp şiddetli bir yumruk vurarak:

– Bundan sana ne? Sen işine bak, dedi. Ben de:

– Bir şey yok. Sadece ne dediğini anlamak istedim, cevabını verdim."

Nihayet, o gün akşam Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kuba'da Müslümanlarla birlikte bulundukları eve giden Selman-ı Fârisî, Allah Resûlü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) görünce hayatı boyunca arkasından koştuğu O yüce zâtın huzurunda olduğunu anlamıştı. Allah Resûlü hakkında Sivrihisar'da rahipten öğrendiği, 'Son Peygamberin vasıflarını' tespit etmek için yanında bulunan hurmaları Hazreti Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) takdim ederek:

– Senin iyi bir kimse olduğunu öğrendim. Yanında fakir kimseler de var. Bu hurmaları sadaka olarak size takdim ediyorum. Buna, buradakilerden en lâyık olarak sizi görüyorum, der. Peygamberimiz, kendisine arz edilen hurmaları yemeyerek arkadaşlarına verir. Selman, kendi kendine:

– Bu, Son Peygamber'in bana öğretilen vasıflarından biridir, diyerek, Efendimiz'in huzurundan ayrılır.

Peygamber Efendimiz Kuba'dan Medine'ye gidince, Selman tekrar bir miktar hurma hazırlayıp O'nun yanına giderek:

– Sadakadan yemediğinizi gördüm. Bu ise, size ikram olarak hazırlanmış hediyedir, diye hurmaları arz eder. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), arkadaşlarını da davet ederek bu hediyeden onlarla birlikte yer. Selman-ı Fârisî, kendi kendine bu defa: "Bu da, bana öğretilen peygamberlik alâmetlerinin ikincisidir." der.

Sivrihisar Râhibi'nin haber verdiği 'Son Peygamber'deki vasıflarından üçüncüsünü tespit etmek için Allah Resûlü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) takip eden Selman-ı Fârisî, bir gün sahabeden birinin cenazesi münasebetiyle O'nun Cennetü'l-Bakî' Mezarlığı'nda ashabı ile birlikte olduğunu görünce, sırtındaki Peygamber-

lik mührünü görmek ister. Peygamberimiz, onun niyetini anlayıp gömleğini açınca Selman-ı Farîsî, Allah Resûlü'nün iki omuz küreği arasında parlayan güvercin yumurtası büyüklüğündeki peygamberlik mührünü görür ve Efendimiz'e sarılarak büyük bir heyecanla mührü öper. [25]

Yine mühr-ü nübüvvet ile ilgili olarak Abdullah ibn Sercis (radıyallahu teâlâ anh) şu rivayeti yapar: "Bir gün huzur-u saadete Allah Resûlü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ziyarete geldim. Ashabının arasında onlarla beraber oturuyorlardı. Arkasına doğru şöylece bir dolandım. Benim gayemin ve isteğimin ne olduğunu anlamıştı. Cübbesini geriye doğru biraz bıraktı. Avuç ayası büyüklüğünde hatem-i nübüvveti gördüm. Hatem-i nübüvvetin etrafında inciler gibi benler vardı. Döndüm, tam karşısına gelip:

– Allah sana mağfiret etsin, Yâ Resûlallah, dedim. Bana:

– Sana da, buyurdu. Orada bulunan arkadaşlarım:

– Allah Resûlü senin için istiğfarda bulundu, dediler. Ben de:

– Evet, hem sizin için hem de benim için istiğfarda bulundu, dedim. Sonra Kur'ân-ı Kerim'den şu ayeti okudular: 'O halde şu gerçeği hiç unutma ki: Allah'tan başka ilah yoktur. Sen hem kendi günahın, hem mümin erkeklerin ve mümin kadınların günahı için Allah'tan af dile.' (Muhammed, 19)"[26]

İmam Beyhaki'nin rivayetinde ise şu vardır: "Efendimiz irtihal-i dar-ı beka eyleyince mübarek yüzlerinde bir değişme görülmediğinden ashab-ı kiram onun vefat edip etmediği konusunda ihtilaf etmişler, şüpheye düşmüşlerdi. Esma bint-i Ümeys, Efendimiz'in mübarek sırtlarına elini götürdü. Hatem-i nübüvveti bulamayınca anladı ki Allah Resûlü vefat etmişti. Zira mühr-ü nübüvvet ref' olunmuştu."[27]

---

25 Tirmizî, Şemâil-i Muhammediye, 1/44-45

26 Tirmizî, Şemâil-i Muhammediye, 1/46 İbn Sa'd, Tabakâtü'l-Kübrâ, 1/426; Ahmed b. Hanbel, 5/82; Müslim, 4/1823

27 İbn Sa'd, Tabâkâtü'l-Kübrâ, 2/271

Birinci Bölüm

EFENDİMİZ'İN GİYİM KUŞAMI

EFENDİMİZ'İN GİYİM KUŞAMI

Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), her zaman tek tip giyinmezdi. Genel olarak giydiği elbise harmani,[28] gömlek ve etekti. Çorap giyme alışkanlığı yoktu. Ama, Necâşi'nin gönderdiği siyah çorapları giymişti. Rivayete bakıldığında o çorabın deriden olduğu anlaşılmaktadır. Sarığının ucu bazen mübarek göğsüne doğru, bazen da omuzlarının arasına doğru sarkardı. Sarığı çoğunlukla siyah renk olurdu. Sarığın altında başına geçirdiği bir takke bulunurdu. Sivri bir takke veya külah hiçbir zaman kullanmadı. "Bizi müşriklerden farklı kılan, sarığın altına takke takmamızdır." buyururdu.[29]

Efendimiz "kamîs" denen kıyafetten hoşlanırdı.[30] Kamîs baştan ayağa kadar uzanan bir gömlektir. "Rida" ve "izâr" gibi iki parça olmayıp bütün vücudu örtmesi sebebiyle Efendimiz'in bu kıyafetten hoşlandığı anlatılır. Kamîs genel itibariyle pamuklu kumaştandır. Efendimiz'in gömleğinin yenleri bileğine kadar uzanırdı.[31]

Giyimde en çok çizgili kumaşları severdi.[32] Arapça'da buna "Hıbere" denir. Hıbere denen bu kumaş, Yemen'e has yeşil renkli

---

28 "Harmani" bütün vücudu kaplayan, uzun, kolsuz, üst giyeceği; etekleri geniş, kolsuz üst, bir nevi palto, pelerin.

29 Ebû Dâvud, 2/452; Tirmizî, 4/247; Taberânî, Mucemü'l-Kebîr, 5/71

30 Ebû Dâvud, 2/240; Tirmizî, 4/ 238; İbn Mâce, 2/1183

31 Ebû Dâvud, 2/441;

32 Buhârî, 5/2188; Müslim, 2/651; Ebû Dâvud, 2/208; Tirmizî, 3/321

bir kumaştır. Cennet ehlinin giyeceği elbiseler yeşil renkli olduğu için de Kâinatın Efendisi yeşil renkli elbiseleri çok severlerdi. Bazen de Şam entarisi giyerdi. Kolları çok dar olduğundan abdest almak isteyince sıyıramadığından kollarını çıkarmak zorunda kalırdı. Cep ağızlarında ve yakalarında ipekli işlemeler bulunan Nûşirevân harmanisi de kullanmıştır. Vefatından sonra Hazreti Âişe (radıyallahu teâlâ anhâ) yamalı bir hırka ve çuhadan bir eteklik çıkararak "Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), işte bu elbiseler içinde vefat etti." demiştir.

Efendimiz yeni bir elbise giyecekleri zaman o elbisenin ismiyle Allah Teâlâ'ya dua ederlerdi. Bir sarık giymişse "Allah'a hamdolsun sarığı bize kıyafet yaptı.", bir gömlek giymişse "Allah Teâlâ'ya hamdolsun gömleği bize elbise yaptı.", bir rida giymişse "Allah Teâlâ'ya hamdolsun ridayı bize elbise yaptı." diye dua ederlerdi. [33]

Yeni bir elbise giydiklerinde şu duayı okurlardı: "Ey hamd sadece kendine yapılan Yüce Rabbimiz! Bu elbiseyi bana giydirdiğin gibi, bu elbisenin kendisi için yapıldığı âzânın da senden hayrını istiyorum. Ve elbisenin kendisi için yapıldığı âzânın da şerrinden Sana sığınıyorum, Yâ Rabbi!"[34]

Rivayetlerde bildirildiğine göre, Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) kırmızı elbise de giymişti. Kırmızı, al renk demek olduğundan hadisçilerin çoğu bu genel anlamı kabul etmişlerdir. Ama İbn Kayyım, Hazreti Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hiçbir zaman kırmızı elbise giymediğini ve erkeklerin kırmızı giymesini caiz bulmadığını söylemiştir. Kırmızı elbise dedikleri şey, üzerinde kırmızı çizgilerin bulunduğu bir tür Yemen kumaşından yapılan elbisedir.[35] Bunu, Peygamberimiz'in ara sıra kullandığı iddia edilmiştir. Hadisçilerin çoğu ise, kırmızı elbisenin böyle olduğunu gösteren hiçbir işaret bulunmadığını söylemiştir.

---

33 Tirmizî, 4/239; Ahmed b. Hanbel, 3/50;

34 Ahmed b. Hanbel, 3/50; İbn Hibbân, Sahîh, 12/239

35 Buharî, 1/147, 1303; Müslim, 1/360, 1818; Ebû Dâvud, 1, 198; Tirmizî, 1/375

Zerkânî de bu, konuyu çok geniş bir şekilde anlatmıştır. Çeşitli rivayetlerden anlaşılmaktadır ki Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) siyah, kırmızı, yeşil, sarı, kısaca her renk elbise giymiştir. Ancak en sevdiği, beyaz renkli elbise idi.[36]

Bazen düz çizgili kumaştan bir bezi üzerine aldığı da olmuştur. Mübarek ayakkabıları sandal şeklindeydi. Bu; altında sadece düz bir taban olan, üzerinden bağlanan bir ayakkabı şekli idi. Yatağı, içine yün yerine hurma yaprakları doldurulmuş deriden bir yaygıydı. Divanı, bitki liflerinden yapılmış iplerle örülüydü. Bundan dolayı çoğu kez mübarek vücudunda o iplerin izleri çıkardı.

EFENDİMİZ'İN GİYİMİNDEKİ ZARAFET

Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) debdebe ve gösterişten hiç hoşlanmazdı. Ama ara sıra değerli ve güzel görünümlü elbiseler de giyerdi. Abdullah ibn Abbâs (radıyallahu teâlâ anh) Harûriyye'ye elçi olarak gittiğinde Yemen'in en kıymetli kumaşlarından yapılmış bir elbise giyerek gitti. Harûriyye:

– Ey ibn Abbâs bu ne biçim elbise böyle, deyince İbn Abbâs cevaben şöyle demiştir:

– Bu giyinişime karşı mı çıkıyorsunuz? Ben Hazreti Peygamber'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) en güzel elbiseler içinde gördüm.[37]

Bazı hükümdar ve beyler, Hazreti Peygamber'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) hediye olarak kıymetli elbiseler göndermişlerdir. Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), bunları kabul buyurmuş ve bazen de giymiştir.

EFENDİMİZ'İN SEVDİĞİ VE SEVMEDİĞİ RENKLER

Renkler arasında sarı rengi çok severdi. Hadislerde bildirildiğine göre, ara sıra sarığına varıncaya kadar bütün elbiselerini

---

36 Buharî, 5/2193; Müslim, 1/94; Ahmed b. Hanbel, 5/166

37 Taberâni, Mucemü'l-Kebîr, 10/257

sarı renge boyatarak giyerdi.[38] Beyaz rengi de çok severdi. Beyaz renk hakkında "Renkler içinde en güzel olanıdır." buyururdu.[39]

Kırmızılığı öne çıkan elbiseyi çok sevmezdi. Bir keresinde Abdullah ibn Ömer kırmızı elbise giyip gelince:

– Bu ne biçim elbise, buyurdu. Abdullah (radıyallahu teâlâ anh) da gitti ve o giysiyi ateşe atıp yaktı. Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bunu duyunca:

– Yakmaya gerek yoktu, ailesinden bir kadına verseydi daha iyi olurdu, buyurdu.[40]

Arabistan'da "Meğarra" denen kırmızı renkli bir toprak vardır. Eskiden bununla kumaş boyarlardı. Bu renk, Hazreti Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hiç hoşuna gitmezdi. Bir keresinde Hazreti Zeyneb (radıyallahu teâlâ anhâ) bununla kumaş boyuyordu. Allah Resûlü eve gelip de bunu görünce geri gitti. Zeyneb (radıyallahu teâlâ anhâ) durumu anladı ve kumaşı yıkayıp boyayı çıkarttı. Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), tekrar eve geldiğinde o renkte bir şey görmeyince içeri girdi.[41]

Bir gün kırmızı kıyafetli biri gelince Allah Resûlü bu kişinin selamına cevap vermedi. Yine bir gün sahabe-i kiram, binek develerinin üzerine kızıl renkte kilimler koymuşlardı. Allah Resûlü: "Bu rengin aranızda revaç bulmasını istemiyorum." buyurdu. Sahabe-i kiram hemen koşup kilimleri çekip attılar.[42]

EFENDİMİZ'İN GÜZEL KOKU KULLANMASI

Koku kullanma, toplu halde yaşayan insanlar için bir temizlik unsurudur. Efendimiz, başka bir Nebi'de bulunmayan hasâis ile donatılmıştır. Bu temizlik, sadece şer'î temizlik değil aynı zaman-

---

38 Ebû Dâvud, 2/449; Tebrizî, Mişkâtü'l-Mesâbîh, 2/515

39 Ebû Dâvud, 2/401, 449; Nesâî, 4/34; Ahmed b. Hanbel, 1/247, 328, 363, 5/10

40 Ebû Dâvud, 2/450; Bezzâr, Müsned, 6/373

41 Ebû Dâvud, 2/451; Taberânî, Mucemü'l-Kebir, 24/57;

42 Daha geniş bilgi için Ebû Dâvud'un Sünen'indeki "Libas" bölümüne bakılabilir.

da fıtrî ve toplu yaşamda olması gereken bir temizliktir. Efendimiz toplu yaşamda bir müminin riayet etmesi gereken halleri yaşayışıyla ümmetine öğretmektedir. Efendimiz "Din temizlik üzerine kurulmuştur."[43] buyurur.

İmam Kastalanî, "Herhangi bir koku kullanmasa bile Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) güzel kokması nübüvvetinin hâssalarındandı." demektedir. Hatta Hâdimu Rasûlillah Enes (radıyallahu teâlâ anh) hazretlerinden de "Ben Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) kokusundan daha güzel ne misk ne de anber gördüm ve kokladım."[44] sözü nakledilir. Beyhaki, Dârimî, Ebû Nuaym Cabir ibn Abdillah'tan rivayet ettikleri bir hadiste şunu söylemektedir: "Kâinatın Efendisi bir yoldan geçince orayı çok güzel bir koku kaplardı. Hatta kokuyu duyan kimse Efendimiz'i geçerken görmese bile oradan Efendimiz'in geçtiğine kanaat getirirdi."

Taberânî'nin rivayet ettiği bir rivayette şu vardır: Utbe ibn Ferkad hazretlerinin eşi Ümmü Asım buyurdular ki "Biz Utbe'nin nikâhı altındaki eşleri çok koku sürerdik. Hatta o kadar sürerdik ki birbirimizle yarış edercesine idi. Eşimiz ise hiç koku sürmeyen biriydi. Ama öyle güzel kokardı ki biz bu kadar koku sürmemize rağmen onun kokusuna erişemezdik. Bir gün bunu eşime sordum. Bana şunu anlattı:

– Ben, bir gün çok şiddetli rahatsızlanmıştım. Efendimiz, mübarek tükürükleriyle sadece avret mahallim kapalı olduğu halde karnımı ve sırtımı meshettiler. Ben o rahatsızlığımdan Allah'ın izniyle şifa buldum. Ve bedenimde de bu güzel koku ömrüm boyunca devam etti."[45]

Yine Taberânî Ebû Hureyre'den şunu rivayet eder: "Ashabdan biri Efendimiz'e geldi. 'Ey Allah'ın Resûlü! Kızımı evlendireceğim;

---

43 İmam Gazali'nin İhyâ'da naklettiği bu hadis için Irâkî, bu hadisi bulamadığını söyler. Taberânî Evsat'ta "İslam temizliktir. Temiz olun. Cennete temiz olanlar girecektir." hadisini nakleder. Keşfu'l-Hafâ, 1/340

44 Müslim 4/1484; Ahmed b. Hanbel, 3/200

45 Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, 17/133, 134; Taberâni, Mu'cemu's-Sağir, 1/77

bana çeyizi için bir şeyle yardım buyurun.' dedi. Efendimiz de; 'Şu anda bir şeyim yok; yarın ağzı geniş bir şişe ile bir odun parçası al, gel!' buyurdu. Ertesi gün bu zat, Efendimiz'e geldi. Elinde geniş ağızlı bir şişe ve odun parçası vardı. Efendimiz mübarek zirâını (bilekle dirsek arasına zirâ denir) bu odunla sıyırarak terini şişeye doldurdu. Sahabisine de:

– Kızına söyle bununla kokulansın, dedi. Ondan sonra bu hanımefendi ne zaman bununla kokulansa bütün Medine ahalisi bunu duyardı. Hatta bu kızın evine "Beytü'l-Metîbîn" derlerdi."[46]

Yine Hz. Enes'ten (radıyallahu teâlâ anh) şu rivayet edilir: "Bir gün hanemize Allah Resûlü teşrif buyurdular. Bu sırada Efendimiz'in mübarek vücutları terlemeye başladı. Annem, o mübarek terleri alıp bir şişeye doldurdu. Efendimiz annemin böyle yaptığını görünce:

– Ümmü Süleym ne yapıyorsun, diye sordular. Annem de:

– Kokuluğumuza koymak için mübarek terinizi alıyorum Yâ Resûlallah, dedi. Bunun üzerine Efendimiz:

– Evet, ondan daha güzel bir koku olamaz, buyurdular."[47]

Hazreti Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) güzel kokuyu çok severdi. "Sükke" denen özel türden güzel bir koku kullanırdı.[48] Bu, miskten yapılan bir koku idi. Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), bunu daima kullanırdı. Bazen de buhurdanlığa öd ağacı koydurup tütsü yaptırırdı. Sümâme ibn Abdillah da, Hazreti Enes'in kendisine hediye edilen güzel kokuyu reddetmeyip kabul ettiğini naklettikten sonra Hazreti Enes'in şu hadisi rivayet ettiğini söyler: "Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisine hediye edilen güzel kokuyu geri çevirmezdi."[49] İbn Ömer'den de bu ma-

46 Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat, 3/190; Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 8/503; İbn Hacer, Fethu'l-Bâri, 6/573

47 Buhârî, 5/2316; Müslim, 4/1815; Nesai, 8/ 218; Ahmed b. Hanbel, 3/226

48 Ebû Dâvud, 2/475

49 Buhârî 27/912, 5/2216; Tirmizî, 5/108; Ahmed b. Hanbel, 3/133, 261

nâda bir hadis nakledilir: "Üç şey vardır ki hediye edildiği zaman geri çevrilmez: Yastık, koku ve süt."[50] Bu hadis-i şerifte, uyumak isteyen ya da yaslanmak isteyen kimseye uzatılan yastık kastedilmektedir. Celaleddin Suyuti'den nazmen şu söz nakledilir:

عن المصطفى سبع يسن قبولها ... إذا ما بها قد أتحف المرء خلان

دهان وحلوى ثم در وسادة ... وآلة تنظيف وطيب وريحان

Yedi şeyi geri çevirmemek sünnetten sayılmıştır: "Ayakkabı, güzel koku, tatlı, inci, yastık, temizlik aleti, güzel koku dolu bir şişe, kokusu güzel bir bitki."[51]

Yine Ebû Hureyre'den rivayet edilen bir hadiste Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Erkeklerin kullandığı koku öyle olmalı ki güzel koku yayılmalı ama rengi görünmemelidir. Kadınlarınki ise, mahremleri dışında güzel koku yayılmayıp renk görülmelidir."[52] buyurmuştur. Zira kadının, güzel kokuyu sadece mahremlerin yanında ya da diğer kadınların yanında kullanması gerekir. Kına ya da za'feran böyle maddelerdir. Burada Efendimiz'in ikaz buyurdukları husus kadının evinin dışıdır.

Selef-i salihinden bazı imamlar erkeklerin koku sürmeleri gereken meclisleri ve vakitleri cuma günü, bayram günü, ihram giyerken, meclislere girerken ya da meclislerde bulunurken, Kur'ân-ı Kerim okurken, ilim tahsil ederken ve zikir anında diye sıralarlar. Kadınlar için ise, eşleri ve ailelerin yanında diye sıralarlar.

Bu konuda son olarak şu rivayeti nakledelim: Osman bin Nehdî, Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) şu sözü naklederler: "Sizden herhanginize güzel kokan bir bitki verilse (reyhâne) onu geri çevirmesin. Çünkü o cennetten çıkmıştır." Tabii ki, hadiste anlatılan husus birebir aynı koku anlamına gelmez. Bizim dünya

---

50 Heysemî, Mecmeu'z-Zevaid, 5/54; Keşfü'l-Hafâ, 2/1528

51 Keşfü'l-Hafâ, 2/1528

52 Ebû Dâvud, 1/659; Tirmizî, 5/107; Nesai, 8/151; Ahmed b. Hanbel, 2/540

hayatında kullandığımız ve kokladığımız helal ve güzel kokular, cennetteki asıllarının bir numunesidir.

Temizlik konusunda Efendimiz çok hassas davranırdı. Allah Teâlâ da Nebisini başkalarının nazarında hiç hoş olmayan bir halde göstermedi. Âişe Annemiz bir gün Efendimize:

– Ey Allah'ın Resulü! Siz tuvalet ihtiyacınızı gördükten sonra hiçbir şey müşahede etmiyoruz, deyince Efendimiz:

– Ey Âişe! Sen bilmiyor musun? Toprak peygamberlerin def'i hacetini yutar. Onun için hiçbir şey görülmez, buyurdu.[53]

Hz. Ali (radıyallahu anh) ise Efendimiz'in vefatının ardından techîz ü tekfininde bulunanlardandı. Diyor ki: "Allah Resulü'nü techîz edenlerden biri de bendim. Ölümün onun mübarek vücuduna tesirlerine bir baktım. Hiçbir değişiklik göremedim. 'Ey Allah'ın Resûlü! Sağlığınızda da vefatınızda da ne hoşsunuz!' dedim. Öyle güzel kokular yayılıyordu ki böyle bir kokuyu daha önce hiç duymamıştım."[54]

EFENDİMİZ'İN MÜBAREK SAÇLARI

Nebiyy-i müctebâ Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) fazla süslenmekten ve bu halde insanlar arasında gezilmesinden hoşlanmazdı. Mübarek saçlarını dahi tararken yalnız ortamların tercih edilmesini tavsiye ederdi.[55]

Kâinatın Efendisi (sallallâhu aleyhi ve sellem) her zaman için müşriklere muhalefeti emretmiş, saç sakal gibi vücutla alâkalı hususlarda da onlarla aynı tarzın Müslümanlar tarafından uygulanmamasını emretmiştir. Efendimiz'in saçı, saçının uzunluğu, biçimi ile ilgili rivayetlerde bu muhalefetin örneği görülebilir. "Müşriklere zıt davranın. Bıyıklarınızı kısaltın, sakallarınızı uzatın."[56]

53 Kâdı İyaz, Şifâ, 49

54 Kâdı İyaz, a.g.e., 50; Kâsânî, Bedâiu's-Sanâi', 2/24

55 Ebû Dâvud, 2/474

56 Buhârî, 5/2209; Müslim, 1/222

İbn Abbas konuyla ilgili şu rivayeti yapar: "Hazreti Peygamber, önceleri saçlarını alınları üzerine doğru bırakırdı. Zira müşrikler saçlarını ikiye ayırarak sağ ve sola doğru bırakırlardı. Kendisi bu konuda emrolunmadığı halde ehl-i kitab gibi yapmaktan hoşlanırdı. Daha sonra ise, mübarek saçlarını başının iki yayına doğru bırakarak da taramıştır."[57]

Bu konuyla ilgili hadisler arasındaki farklılıklar, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) zamana ve muktezâ-yı hâle göre saçını farklı şekillerde kestiğini, taradığını gösteriyor.

Hâdim-i Nebi Hz. Enes'in (radıyallahu teâlâ anh) rivayet ettiği hadis şöyledir: "Güzellik kaynağı Efendimiz'in mübarek saçları kulak memelerine kadar uzardı."[58]

Âişe Annemizden gelen rivayet ise şöyledir: "Ben ve Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir kaptan gusül ederdik. Onun mübarek saçları omuzlarına kadar gelmemiş ise de kulak yumuşaklarını geçecek kadar da uzundu. Gerdanına kadar uzundu."[59]

Hazreti Ali'nin kız kardeşi Ümmü Hâni (radıyallahu anhâ) ise "Hazreti Peygamber Mekke'ye geldiğinde mübarek saçlarında dört zülüfü[60] vardı." buyurur.

EFENDİMİZ'İN SAÇLARINI TARAMASI (TERECCÜL)[61]

Aleyhi Ekmelü't-Tahâyâ Efendimiz Hazretleri saç bakımı konusunda hassas idi. Hatta saçların bakımı ile ilgili olarak "Allah kime saç verdiyse, kimin saçı varsa ona misafire yapılan ikram gibi ikramda bulunsun." buyurmuştu.[62]

---

57 Ebû Dâvud, 2/482; Tirmizî, 4/246
58 Buhârî, 5/2211; Ebû Dâvud, 2/281
59 Tirmizî, 4/233
60 "Zülüf" yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.
61 "tereccül" saçın ve sakalın taranması.
62 Ebû Dâvud, 2/475

Mümin her yönüyle Efendimiz'e benzemeye çalışır. Bu sebeple, O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) saçını ya da sakalını nasıl taradığı da mümin için önemlidir. Müminlerin annesi Âişe Annemiz (radıyallahu anhâ) diyor ki: "Ben hayızlı hâlde iken Efendimiz'in mübarek saçlarını tarardım."[63] Kişi mahremine, ister abdestli ister abdestsiz olsun saçını tarattırabilir. Hatta Efendimiz, mübarek saçlarına zeytinyağı sürerdi. Hatta o kadar sürerdi ki mübarek elbiseleri yağcı işiyle uğraşan birinin elbisesi gibi olurdu.[64]

EFENDİMİZ'İN SAÇ YA DA SAKALLARINDAKİ BEYAZLIKLAR

Katâde (radıyallahu teâlâ anh), bir gün Hâdim-ü Rasûlillah Hz. Enes'e (radıyallahu teâlâ anh) Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) saçına ya da sakalına kına yakıp yakmadığını sordu. Hazreti Enes:

– Hayır. Risalet-meâb Efendimiz saçını ya da sakalını hiç kınalamadı. Zira kına yakmasını gerektiren bir beyazlık yoktu. Sadece birkaç saç telinde ve sakal-ı şeriflerinin ucunda biraz beyazlıklar vardı, buyurmuştur. Yine Buhârî'deki rivayete göre, Hazreti Peygamberin beyazlıkları biraz mübarek çenelerinde biraz da çenesinin üstünde biraz da mübarek kafasının üzerinde bulunurdu. Hazreti Enes'ten yapılan bir diğer rivayette ise, "Efendimiz'in başındaki beyaz mûy-u mübarekleri saydım. Sadece ve sadece on dört tane vardı." buyurur. Hatta bir defasında Ebû Bekir Efendimiz:

– Yâ Resûlallah! Yaşlılığın alâmetleri üzerinizde görülmeye başladı, saçınız ve sakalınızda beyazlamalar var, deyince Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– Beni Sure-i Hud, Sure-i Vakıa, Sure-i Velmürselât, Sure-i Amme ve Sure-i İze'ş-Şemsü Küvvirat ihtiyarlattı, buyurdular. Niçin bu sureler Efendimiz tarafından yaşlılığın sebebi sayılmıştır? Zira bu surelerde kıyametin ahvalinden bahsedilmektedir.

---

63 Muvatta, 1/60; Buhâri, 1/114; Müslim, 1/244; İbn Mâce, 1/160

64 Tirmizî, Şemâil, 30; Tebrizî, Mişkâtü'l-Mesâbîh, 2/508

Ebû Rimse et-Teymî diyor ki:

"Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) geldim. Yanımda oğlum vardı. Oğlum dedi ki:

– Bana Allah Resûlü gösterildi. O nûr-u mücessem Efendimiz'i görünce:

– Bu Zât Allah Teâlâ'nın nebisi ve hak peygamberidir, dedim. Onun cemal-i bâ kemali, azamet ve mehabeti Allah'ın hak peygamberi olduğunun açık deliliydi. Herhangi bir mucize göstermesine de ihtiyaç yoktu. Üzerinde yeşil renkli ve iki parçadan oluşan bir elbise vardı. Daha yeni beyazlamaya başlamış mübarek sakalları vardı. Henüz tam beyazlamamışlardı, kırmızıya çalan bir renkteydiler.

EFENDİMİZ'İN KINA YAKMASI

Kına, Lawsonid bitkisinin kurutularak toz haline getirilmiş olan yapraklarından elde edilir. Kınanın yakıldığı yerlerle, mantar hastalıklarının oluştuğu yerler arasında bir münasebet vardır. Bu bölgeler; saç, parmak arası, ayak tabanı, avuç ve tırnaktır. Kına çok eskilerden beri bu bölgelere sürülmektedir. Gelenek ve dinin tesiriyle bu gelenek çok gerilere uzanmaktadır. Yani kınanın mantar hastalıklarının yanı sıra bazı mikrobik hastalıklarda da tesirli olabileceği ortaya çıkmış oluyor. Şimdi de Efendimiz'in kına kullanmasına bakalım.

Ebû Rimse (radıyallahu teâlâ anh) diyor ki: "Oğlumla beraber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) huzuruna çıktım. Bana:

– Bu senin oğlun mu, dedi. Ben de:

– Evet, Ey Allah'ın Resûlü, benim oğlum. Oğlum olduğuna da şehadet ederim, dedim. Efendimiz de bana:

– Sen oğlunun işlediği suçtan dolayı, oğlun da senin işlediğin suçtan dolayı muaheze olmazsınız, buyurdu. "Ebû Rimse bu konuşmanın ardından:

– Efendimiz'in saçlarındaki beyaz kıllarının kırmızı, yani kınalandığını gördüm, dedi."[65]

Aslında bu ve benzeri rivayetler, bize Efendimiz'in zaman zaman mübarek saçlarını ya da sakallarını kınaladığını gösteriyor. Çünkü Ebû Hureyre'ye (radıyallahu teâlâ anh) soruluyor:

– Allah Resûlü hiç kına yaktı mı? Ebû Hureyre (radıyallahu teâlâ anh):

– Evet, cevabını veriyor.[66] Efendimiz'le en sık görüşen sahabinin söylediği husus önemlidir. Yine Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) saçlarını kınaladığına dair birçok rivayet vardır.[67]

Kına yakan sahabiyi Efendimiz tasvip buyurmuşlardır. Kadınların kına yakmasını bazen hoş karşılamazlardı. Hazreti Aişe Annemize bir kadın geldi. Ona bir kadının kına yakması hakkında soru sordu: "Bir sakıncası yok; ama Habibim kokusu sebebiyle hoş karşılamazdı."[68] buyurdu. Bu, kokusu farklı bir kına çeşidi olabilir. Zira Efendimiz'den kadının eline kına yakması hususuyla ilgili şöyle bir hadis nakledilir: Hazreti Aişe Annemiz buyuruyor ki: "Bir gün Efendimiz'in huzuruna Utbe binti Hind geldi. Kadın Efendimiz'e elini uzatarak:

– Ey Allah'ın Resûlü biatimi kabul et, buyurdu. Efendimiz de:

– Ben senin kadın mı, erkek mi olduğunu nereden bileceğim, dedi. Elini (tırnaklarını kınalamadığın) değiştirmediğin müddetçe senin biatini almayacağım, buyurdu."[69] Başka bir rivayette de "Kadın eli olsaydı tırnaklarını değiştirirdin, kınalardın."[70] buyurmuştur.

---

65 Ebû Dâvud, 2/575; Ahmed b. Hanbel, 2/226

66 Muvatta, 3/430

67 Buhârî, 3/1303; Müslim, 4/1821; Ahmed b. Hanbel, 3/108, 178, 206

68 Ebû Dâvud, 2/275

69 Ebû Dâvud, 2/275

70 Ebû Dâvud, 2/275

EFENDİMİZ'İN SÜRME KULLANMASI

Sürme, çinko içerikli bir maddedir. Efendimiz'in sürme kullanma konusundaki tavsiyeleri, nübüvvet pınarından süzülen damlalardan bir tanesidir ki, insan için de çok faydalıdır. İbn Abbas'ın (radıyallahu teâlâ anh) rivayet ettiği bir hadiste Kâinatın Efendisi şöyle buyurur: "İsmid denen sürmeyi gözünüze çekin. Gözün görüşünü kuvvetlendirir, kirpikleri kuvvetlendirir."[71] Hadiste geçen "ismid", Hicaz bölgesinde çokça bulunan ve kırmızıya yakın rengi olan bir taştır. Esas, İsfahan bölgesinde hası bulunur. Hatta Nebiler Serveri Efendimiz uykuya varmadan evvel, sağ ve sol gözlerine üçer defa olmak üzere sürme çekerlerdi.[72]

---

[71] Ahmed b. Hanbel, 3/476, 499; Tayâlisî, Müsned, 1/349

[72] Tirmizî, 4/388; İbn Mâce, 2/1157; Ahmed b. Hanbel, 1/354;

İkinci Bölüm

EFENDİMİZ'İN YAŞAYIŞI

EFENDİMİZ'İN YAŞAYIŞI

Allah Resûlü, zâhidlerin en zâhidiydi. O'ndaki verâ, yani basit manâsıyla şüpheli şeylerden kaçınma, -o seviyede olmak şartıyla– ikinci bir insanda yoktu. O, bütün tavır ve hareketlerini, bu çizgiye göre ayarlamıştı. Allah'tan öyle korkardı ki, sanki kalbi duracak gibi olurdu... O kadar hassas, o kadar duyarlı idi ki; gözyaşlarının akmadığı ve ürpermediği zaman çok azdı. O, coşarken âdeta bir derya, dururken de umman gibiydi.

İşte şimdi de kuşbakışı, O'nun bu derinliklerine temas etmek istiyoruz:

Evvela zühd; dünya ona verilse sevinmeme, bütün dünya elinden gitse üzülmeme hâlidir. Bu hâl, Allah Resûlü'nde doruk noktadadır. Bütün dünya O'nun olsaydı, her hâlde bir arpa tanesi bulmuş kadar sevinmezdi. Bütün dünya, bir anda elinden gitseydi, yine bir arpa tanesi kaybetmiş kadar üzülmezdi. O, dünyayı kalben bu şekilde terk etmişti. Ancak bu terk, hiçbir zaman kesben de dünyayı terk etmek değildir. Zira, kazanç yollarının en mantıkîsini ve en güzelini bize gösteren, yine Hazreti Muhammed Aleyhisselâm'dır. O'nun kesben dünyayı terk etmesi veya insanları buna teşvik etmesi düşünülemez. Dünyayı terk, kalben olmalıdır.

Allah Resûlü, peygamberliğin aydınlık iklimine adımını attığı andan, dünya bütün debdebe ve ihtişamıyla O'nun ayağının önüne serildiği âna kadar hiç tavrını değiştirmedi. Hatta O, dünya-

ya geldiği anda sahip olduğu mal varlığına, vefat ederken sahip değildi. Çünkü neyi var, neyi yoksa hep dağıtmış ve infâk etmişti. Bakın metrûkâtına, sadece birkaç keçi ve bir de hanımlarının içinde bulundukları küçük odalar. Onlar da yine millete ait sayılırdı ki, analarımız vefat edince, hepsi de mescide dahil edilmişti. Oraya giden herkesin de bilebileceği gibi, bu hücreler mescidin bir köşesine sıkışacak kadar dar bir yer işgal ediyordu.

EFENDİMİZ'İN YÜRÜYÜŞ BİÇİMİ

Efendimiz'in yürüyüşü ile ilgili ilk rivayeti Ebû Hureyre (radıyallahu teâlâ anh) yapar. Şöyle der: "Ben Efendimiz'den daha güzel birini görmedim. Güneş sanki O'nun mübarek yüzünde tecelli etmişti. Yürüyüşü çok süratliydi ve ondan daha hızlı yürüyenini de görmedim. Bu hız onun süratli yürüdüğünden değil, yerin sanki O'nun ayağının altında dürülür gibi olduğundandı. O (sallallâhu aleyhi ve sellem) hiçbir zaman kendisine meşakkat verecek bir şeyi yapmazdı."[73] Hazreti Ali (radıyallahu teâlâ anh) O'nun yürüyüşünü resmederken "Adımlarını atarken ayağını sert kaldırıp yere sert basardı. Sanki hep bir yüksek yerden iner gibiydi." buyurur.[74]

EFENDİMİZ'İN OTURUŞ BİÇİMİ

Efendimiz'in her hâli çok tabii idi. Kayle binti Mahreme (radıyallahu teâlâ anhâ) rivayet eder ki: "Ben bir gün Mescid-i Nebiye girmiştim. Onu dizlerini kaldırmış, uyluklarını karnına bitiştirmiş, ellerini de kaval kemiklerine bağlamış bir hâlde otururken gördüm." [75] Başka bir rivayette ise "Bir ayağını diğer ayağının üzerine koymuş halde, arkasına yaslanmış bir halde."[76] görüldüğü rivayet edilir.

---

73 Ahmed b. Hanbel,2/380

74 Müslim, 4/1804; Ahmed b. Hanbel, 1/96;

75 Tirmizî, Şemâil, 1/115

76 Buhârî 1/180, 5/2318; Müslim, 3/1662; Tirmizî, 5/95

Bu rivayetler Efendimiz'in hususi hâli ile ilgili olmalıdır. Zira başka bazı hadislerde bu tarz oturmaları Efendimiz'in yasakladığını biliyoruz. Zaten sahabe de bu oturuşuna daha önce hiç muttali olmadığı için bunları rivayet etmiştir.

Efendimiz, otururken bazen bir şeye yaslanırlardı. Sağ tarafa doğru oturacaksa sağ kolunun altına minder koyarlardı. Özellikle de Cahiliye'de çokça yapılan bir yere yaslanarak, dayanarak yemek yemeği de yasaklamışlardı. "Ben hiçbir zaman dayanarak yemek yemem."[77], "Bir şeye dayanarak yemek yemeyeceğim. Dayanarak yemek yemeyeceğim."[78] buyurmuştur. Bu sözün söylenme sebebi ise şudur: Bir gün Resul-ü Ekrem Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) huzuruna Abdullah ibn Yüsr isimli sahabi geldi. Yanında kızartılmış bir koyun getirip hediye etti. Efendimiz de iki dizi üzerine oturup yanındaki ashabıyla beraber yemeğe başladı. Bu sırada dışarıdan gelen bir bedevi:

– Ey Allah'ın Resûlü! Bu ne oturuşudur, dedi. Muradı şu idi: Sizin gibi biri niye böyle fakirler gibi oturuyor. Efendimiz ise:

– Allah beni kerîm bir kul yaptı, ben cebâbireden biri değilim,[79] buyurdu.

Efendimiz bu gibi ikazlarla bizleri de uyarmıştır.

Kâinatın Efendisi'nin dayanma biçimini Ashab Efendilerimiz şöyle anlatırlar: Bir gün Resûl-ü Ekrem Efendimiz rahatsızlandılar. Hücre-i saadetlerinden çıkıp mescide geldiler. Bu sırada Üsame ibn Zeyd'e dayanmış haldeydi. Üzerinde kalın kumaştan yapılmış elbiseleri vardı. Efendimiz, hacının ihrama sarıldığı gibi bu elbiseye sarılmıştı. Bu elbiseyi giydiği hâlde namaz kıldırdı. Bazı rivayetlerde bu hâlin maraz-ı mevtte olduğu söylenir.[80]

---

77 Buhârî 5/2062

78 Ebû Dâvud, 375; İbn Mâce 2/186; Ahmed b. Hanbel, 4/308

79 Münavî, Feyzü'l-Kadir, 7/23

80 Ahmed b. Hanbel, 3/262

EFENDİMİZ'İN UYUMASI

Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ashabına yatsı namazını kıldırır ve önemli bir durum olmazsa,[81] kimseyle konuşmadan dinlenmeye çekilirdi. Uyumaya geçmeden önce dua ederdi.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) uykuyu ölümün küçük kardeşi olarak vasfetmiştir.[82] "Benim gözüm uyur; fakat kalbim uyumaz."[83] diyen Allah Resûlü uyku âdâbı konusunda da ümmetine örnek olacak davranışları tespit etmiştir.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) uyuyacağı zaman sağ tarafına döner, sağ avucunu sağ yanağının altına koyar ve şöyle dua ederdi: "Ya Rabbi! Kullarını diriltip haşredeceğin günde beni azabından azad eyle."[84]

Uyandığında da Allah'a şöyle dua ederdi: "Bizleri ölümün küçük kardeşi olan uykuya daldırıp sonra tekrar hayata döndüren Allah'a hamdolsun. Varıp döneceğimiz yer sadece Allah'ın huzur-u kibriyasıdır."[85]

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) yatağa girmeden evvel çoğu zaman şunları okurdu: Bakara sûresinin baş kısmı ve son üç âyeti (Amenerrasulü),[86] Âyete'l-Kürsî,[87] Yâsîn sûresi,[88] Secde sûresi[89] ve Mülk sûresi.[90] Ardından üçer defa olmak üzere İhlas

---

81 O önemli olaylardan biri şu şekilde aktarılmaktadır: Evs b. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre, Hz. Peygamber, Medine'ye gelen bir heyete her gece yatsıdan sonra sohbet ederdi. Fakat bir gece gecikti. Nedeni sorulunca, "Bu gün Kur'ân'dan okuma itiyadında olduğum hizbimi okumamıştım. Onu bitirmeden gelmek istemedim." buyurmuştu. Ebu Davud, 1/443; İbn Mace, 1/427; Tayâlisî, 1/151

82 Ebû Nuaym, Hilye, 7/90.

83 Buhârî, 1/293, 3/1308; Ahmed b. Hanbel, 2/251

84 Nesâî, Amelü'l-yevm ve'l-leyle, 752-760

85 Nesâî, Amelü'l-yevm ve'l-leyle, 1/456,491

86 Darimî, 2/540

87 Tirmizî, 5/161; Dârimî, 2/540

88 Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, 7/97.

89 Tirmizî, 5/165

90 Tirmizî, 5/165

ve Muavvizeteyn sûrelerini ve bir defa da Kâfirûn sûresini okur;[91] sonra da ellerini birleştirerek avucuna üfürür ve ellerini vücudunun ulaşabildiği her noktaya sürerdi.[92]

Yatağına girdikten sonra da 33 defa 'Sübhanallah', 33 defa 'Elhamdülillah' ve 33 (bir rivayette 34) defa 'Allahu Ekber' der; ardından da birçok dua okurlardı.[93]

Abdullah b. Abbâs'ın bildirdiğine göre, Efendimiz uyuduğunda horlardı. Bilâl gelip kendisini namaz için çağırdığında kalkar, namaz kılardı. [94]

Hz. Âişe (radıyallahu teâlâ anhâ) Resûlullah'ın döşek olarak kullandığı malzemenin içi hurma lifiyle doldurulmuş deri bir döşek olduğunu haber vermiştir.

Hz. Hafsa'ya: "Resûlullah'ın evinde kullandığı yatak nasıl bir şeydi?" diye sorulunca şu cevabı vermiştir: "Üzerinde uyuduğu şey, ikiye katlayıp hazırladığımız bir çuldan ibaretti. Bir gece 'Bu çulu dörde katlasak daha yumuşak olur, Resûlullah da daha rahat eder.' diye düşündük ve dörde katladık. Sabah olunca 'Bu gece döşek olarak bana ne hazırlamıştınız?' diye sordu. Biz de 'Her zaman serdiğimiz şeyi serdik, fakat bu sefer dörde katlamıştık.' deyince Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'Bundan sonra daha önce nasıl hazırlıyorsanız o şekilde serin. Çünkü bu gece döşeğimin yumuşak olmasından dolayı teheccüd namazımdan oldum.' dedi ve bizi uyardı."

EFENDİMİZ'İN HASIR ÜZERİNDE YATMASI

Hazreti Ömer (radıyallahu teâlâ anh), bir gün Allah Resûlü'nün huzuruna girdi. Efendimiz yattığı hasırın üzerindeydi ve yüzünün bir tarafına, hasır iz yapmıştı. Odasının bir yanında işlenmiş bir

---

91 Ebû Davud, 2/733; Tirmizî, 5/474

92 Tirmizî, 5/473

93 Buharî, 5/2329; Müslim, 4/2091

94 Buharî, 1/247, 5/2327

deri, bir diğer köşesinde de, içinde birkaç avuç arpa bulunan küçük bir torba vardı. İşte Allah Resûlü'nün odasında bulunan eşyalar bundan ibaretti. Hazreti Ömer (radıyallahu teâlâ anh), bu manzara karşısında rikkate geldi ve ağladı. Allah Resûlü niçin ağladığını sorunca da Ömer (radıyallahu teâlâ anh): "Ya Resûlallah! Şu anda kisralar, krallar saraylarında kuş tüyünden yataklarında yatarken, (kâinat, yüzü suyu hürmetine yaratılmış olan) Sen, sadece kuru bir hasır üstünde yatıyorsun ve o hasır, Senin yüzünde iz bırakıyor. Gördüklerim beni ağlattı." cevabını verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü, Ömer'e (radıyallahu teâlâ anh) şu karşılıkta bulundu: "İstemez misin, ya Ömer! Dünya onların, âhiret de bizim olsun."[95]

Başka bir rivayette ise Efendimiz şöyle buyururlar: "Dünya ile benim ne alâkam var. Ben bir yolcu gibiyim. Bir ağaç altında gölgelenen bir yolcu.. sonra da orayı terk edip yoluna devam eden..."[96]

O, dünyaya bir vazifeyle gelmişti. Duygu ve düşüncede insanlara diriliş solukları getirmişti. Vazifesi bittiği zaman da dünyayı terk edecekti. Dünya ile bu kadar alâkasız bir insanın, dünya adına bazı şeylere temâyül edeceğine ihtimal vermek aklın kabul edeceği şeylerden değildir. Evet, O, asla dünyaya meyletmedi ve O, hiçbir zaman inhirafa yelken açmadı.....

EFENDİMİZ'İN GÜNLERCE AÇ VE SUSUZ KALIŞI

O'nun, günlerce ağzına bir tek lokma koymadığı çok olurdu. Zaten hayatı boyunca, arpa ekmeğiyle dahi karnını bir kere doyurduğu vâki değildir. Aylar geçer, O'nun evinde bir çorba kaynatmak için ateş yanmazdı.[97]

Bir gün namazını oturarak kılıyordu. Kıldığı, nafile bir namazdı. Ebû Hureyre (radıyallahu teâlâ anh), namazdan sonra sordu: "Ya

---

95 Buhârî, 4/1876; Müslim, 2/1105; Ahmed b. Hanbel, 3/139

96 Tirmizî, 2/588; Ahmed b. Hanbel, 1/301

97 Buhârî,5/2055, 2067, 2068, 2072, 2371, Müslim, 4/2281; Tirmizî, 4/579

Resûlallah! Bir hastalığınız mı var? Namazı oturarak kılıyorsunuz?" Verilen cevap cihanı ürpertecek şekildeydi:

– Ya Eba Hureyre! Günlerdir ağzıma götürecek bir şey bulamadım. Açlık takatimi kesti, ayakta duracak dermanım kalmadı, onun için namazımı oturarak kılıyorum.

Ebû Hureyre diyor ki: "Bunu duyunca ağlamaya başladım. Allah Resûlü kendi durumunu unutmuş, bana teselli veriyordu:

– Ağlama Ya Ebâ Hureyre! Burada çekilen açlık, insanı âhiret azabından kurtarır."[98]

O, bir liderdi. Raiyyetinin arasında günlerce aç kalanlar vardı. İşte, Allah Resûlü de kendi hayat standardını onlara göre ayarlamıştı.

Teb'ası içinde, maddî hayat itibariyle en fakirâne hayatı O yaşıyordu. Hem de bunu kendi ihtiyarıyla yapıyordu. İsteseydi müreffeh bir hayat yaşayabilirdi. Bu, O'nun için hiç de zor değildi. Zira, sadece kendisine hediye olarak gelenleri dağıtmayıp yanında bırakmış olsaydı, o gün için en mes'udâne bir hayat yaşamasına kâfi gelirdi; ama O böyle yapmayı hiç düşünmedi.

Bu, katiyen O'nun ve yetiştirdiği cemaatinin dünyaya küsmüşlüğü veya dünyayı terk etmişliği manâsında algılanmamalıdır. Mesele bir kısım şom ağızların, "bir lokma, bir hırka" deyip Allah Resûlüne ait bir ahlâk ölçüsünü alaya aldıkları gibi değildir. İsteyen, kazanır, zengin olur ve Allah'ın (celle celâluhû) emrettiği ölçüde zekatını verir, infakta bulunur; evet kimse böyle bir kazancın karşısında değildir.. hatta helâlinden kazanmak İslâm'da teşvik bile görmüştür. Bununla beraber, Allah Resûlü'nün ve O'nun has dairedeki bir kısım arkadaşlarının, yukarıda müşahhas misâllerini verdiğimiz anlayışa ve idrake sâdık kalmaları gerekir. Aksi halde, her gün hızla büyüyen, Mekke ve Medine sınırlarını çoktan aşan bu cemaati, ilk günkü saffet ve duruluğunda tutmak müm-

98 el-Hindî, Kenzü'l-Ummâl, 6/755, 7/348, Târih-i Bağdâd, 3/155

kün değildir. Bu cemaat, sırf bir beden ve cismaniyet cemaati değildir. Bu cemaat, aynı zamanda, ruh, kalp, irade ve vicdan cemaatidir. Ve işte Allah Resûlü, cemaatini bu dinamiklerle ayakta tutmaya çalışıyordu. Onlardan istediği her fedakârlığı da, evvela kendisi gösteriyor ve her meselede olduğu gibi bu meselede de çıraklarına örnek oluyordu. İşte, en çarpıcı örneklerden bir tablo:

Gecenin yarısıydı. Açlık, Allah Resûlü'nün bütün dermanını tüketmiş ve artık gözüne uyku da girmez olmuştu. Belki biraz uyuyabilseydi, açlığın o şiddetli ıstırabından geçici de olsa kurtulacaktı. Ne var ki açlık, O'nu terk edeceğe benzemiyordu. Evinden çıktı, bir tarafa doğru yürümeye başladı. Biraz sonra da bir karartı hissetti. Gelen biri vardı. Dikkatini oraya çevirdi.. tanımıştı... Bu hayatının hiçbir ânında O'ndan ayrılmayan insandı. Düşüncede, aksiyonda hep O'nunla beraber olmuştu. Şimdi de gecenin yarısında, Medine'nin bu tenha köşesinde randevulaşmış gibiydiler. Gelen, Hazreti Ebû Bekir'di (radıyallahu teâlâ anh) ve Allah Resûlü, ona selâm verdi. Ardından da sordu: "Yâ Eba Bekir! Gecenin bu vaktinde seni dışarıya çıkaran nedir?" Ebû Bekir (radıyallahu teâlâ anh), Allah Resûlü'nü görünce derdini unutuvermişti. Zaten o, hep öyle idi. Hani Mekke'de Allah Resûlü'nü kurtarmak için girdiği kavgada komalık olmuş.. bir gün baygın kalmış ve gözlerini ilk açtığında "Allah Resûlü'ne ne oldu?" diye sormuştu. Anası Ümmü Ümâre kızmış: "Ölüyorsun; fakat hâlâ O'nu düşünüyorsun" demişti. O, bilmiyordu ki, Ebû Bekir (radıyallahu teâlâ anh), O'nu düşünmediği zaman ölürdü. Çünkü Allah Resûlü, onun hayat kaynağıydı. İşte şimdi de O'ndan ayrı kalamamış ve bilemediği bir his, onu buraya kadar sürüklemişti. Sürüklemişti ve Resûlullah'ın sorusuna "Açlık" diye cevap veriyordu. "Evde yiyecek bir şey bulamadım, gözüme uyku girmedi ve dışarıya çıktım." Aynı dünya!..

Hemen ardından ekledi:

– Anam babam Sana feda olsun Yâ Resûlallah, Sen niye çıktın? Cevap aynıydı. Allah Resûlü de açlıktan dolayı çıkmıştı.

Tam bu esnada bir karartı daha belirdi. Belli ki bu uzun boylu, görkemli insan Ömer'di. Zaten, tablonun tamamlanması gerekiyordu. Allah Resûlü, sağ tarafına Hazreti Ebû Bekir'i (radıyallahu teâlâ anh) almıştı; ama, henüz sol tarafının her zamanki konuğu yoktu; sanki tabloyu yarım bırakmamak için o da koşup geliyordu. Evet gelen Hazreti Ömer'di. (radıyallahu teâlâ anh) Karşısında bu iki dostu görünce O da şaşırıp kalmıştı. Selam verdi, selamı alındı. Ve Söz Sultanı, Ömer'e (radıyallahu teâlâ anh) de niçin çıktığını sordu. O da, aynı cevabı verdi: "Açlık, Ey Allah'ın Resûlü, açlık beni dışarıya çıkardı." dedi.

Efendimiz'in hatırına Ebû'l-Heysem (radıyallahu teâlâ anh) geldi. Evi o taraflardaydı. İhtimal, gündüz de onu bağında görmüştü. Hiç olmazsa onlara hurma ikram eder ve açlıklarını yatıştırırlardı. "Gelin Ebû'l-Heysem'e gidelim." dedi.

Ebû'l-Heysem'in (radıyallahu teâlâ anh) evine vardılar. Ebû'l-Heysem (radıyallahu teâlâ anh) ve hanımı uyuyordu. Evde, bir de küçük bir çocukları vardı. Yaşı, beş veya altıydı. Önce kapıyı Hazreti Ömer (radıyallahu teâlâ anh) çaldı. O gür sesiyle "Ya Ebe'l-Heysem!" diye seslendi. Ne Ebû'l-Heysem (radıyallahu teâlâ anh) ne de hanımı sesi duydu. Fakat, yatağında mışıl mışıl uyuyan o yavru, birden yatağından fırladı, "Baba! Kalk Ömer geldi." dedi. Ebû'l-Heysem (radıyallahu teâlâ anh), çocuğunu rüya görüyor sandı. "Yat oğlum, gecenin yarısı, bu vakitte burada Ömer'in işi ne!" dedi. Çocuk yattı. Kapı açılmayınca, bu defa da o narin sesli Ebû Bekir (radıyallahu teâlâ anh), gelip seslendi: "Yâ Ebe'l-Heysem!" Çocuk yine fırladı, kalktı ve "Baba! Ebû Bekir geldi." diye bağırdı. Babası onu tekrar yatırdı. Fakat son gelen, sesi soluğu cenazeleri dahi dirilten Allah Resûlü'ydü. O, "Ya Ebe'l-Heysem!" diye seslenince, çocuk artık yayından fırlayan bir ok olmuştu. Hem kapıya doğru koşuyor, hem de "Baba kalk, Resûlullah geldi!" diyordu. Ebû'l-Heysem (radıyallahu teâlâ anh), neye uğradığını şaşırmıştı. Hemen kapıya koştu. Gözlerine inanamıyordu. Gecenin bu saatinde, hanesine Sultan-

lar Sultanı nüzûl etmişti. Hemen onları içeri aldı. Gidip bir oğlak boğazladı. Bu şeref, insana hayatta belki bir kere nasip olurdu. Hayâtının en mes'ûd anını yaşıyordu. Canını bile sofraya koysa azdı. Hurma getirdi, süt getirdi, et getirdi ve bu aziz misafirlerine ikram etti...

Açlıklarını bastıracak kadar yediler. Ardından da yine Allah Resûlü'nün gözleri dolu dolu oldu. Ve her hadiseye ayrı bir buud ve derinlik kazandıran dudaklarından şu sözler döküldü:

– Allah'a kasem ederim, işte şu nimetlerden yarın hesaba çekileceksiniz.[99] Ardından da şu ayeti okudu: "O gün, muhakkak bütün nimetlerden hesaba çekileceksiniz."[100]

İşte O, hayatını bu kadar hassas ve bu kadar derin ölçüler içinde geçiren müstesna bir insandı. Böyle bir insanın hayatında inhiraf bulmaya çalışmak, ya garaz ya da cehalettir.

Hazreti Ömer (radıyallahu teâlâ anh) O'na en yakın olanlardandı ve O'nun hayatının zühd yanını şöyle anlatıyordu: "Allah'a yemin ederim, ben, Resûlullah'ın, sabahtan akşama kadar kıvrandığını bilirim. Zira hurmanın en kötüsü olan dakal denen hurmayı dahi bulup karnını doyuramıyordu."[101]

Hâlbuki O, kimden isteseydi, O'nun için en mükellef sofralar hazırlardı. Hem buna ne hacet? Kendisine gelen hediyeler, her gün O'na ve ailesine, müreffeh bir hayat yaşatacak ölçüdeydi. Ancak O, geleni dağıtıyor ve yarınlara bir şey bırakmıyordu.

Kendisine, niçin dünya nimetlerinden istifade etmediği sorulunca da O, şöyle cevap veriyordu: "Dünya nimetlerinden istifadeyi nasıl düşünebilirim ki, İsrafil sûru eline almış, Cenâb-ı Hakk'ın emrini beklemektedir. Böyle bir durumda olan insan, dünya nimetlerinden gelişigüzel, nasıl istifade eder ki?"[102]

---

99 Muvatta, 2/932; Tirmizî, 4/583; Hâkim, Müstedrek, 4/145
100 Tekâsür, 102/8
101 Müslim, 4/2284; Tirmizî, 4/586; İbn Mâce, 2/188; Ahmed b. Hanbel, 1/24
102 Ahmed b. Hanbel, 3/73; Müsned-i ibn Hibban, 3/105;

EFENDİMİZ'İN GEÇİMİ

İnsanlığa rehber ve mürşid olarak gönderilen Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), aynı zamanda bir aile reisi idi. İnsanlardan bir insandı. Onun da birtakım ihtiyaçlarını karşılaması, maişetini temin etmesi gibi sorumlulukları vardı. Başta ailesinin iaşe ve ibatesinden sorumluydu. O zaman şimdiki gibi bir ekonomik sistem yerleşik olmadığından daha çok bir yıllık yiyeceği saklama, hazırda tutma gibi uygulamalar geçerliydi. Allah Resûlü de bir yıllık nafakasını ayırırdı.[103]

Allah Resûlü kendisinin ve ailesinin geçimini şu kaynaklardan temin ediyordu:

a. Kendisine ganimet olarak düşen Benî Nadîr kabilesinin hurmalarını satıyor ve ailesinin o yılki yiyeceğini tahsis ediyordu.[104]

b. Efendimiz elde edilecek hurma veya tahılın yarısı karşılığında Hayber'i (ortaklığa) verdi. Hanımlarına her yıl 80 vesk hurma ve 20 vesk arpa olmak üzere 100 vesk yiyecek veriyordu.[105]

Bu hadislerden anlaşıldığına göre Efendimiz bir yıllık gıda vs. ihtiyacını bir köşeye ayırırdı. Ancak bu ayrılan kısmın sadaka yoluyla kısa zamanda tükendiğini de müşahede etmekteyiz. Efendimiz, iradî bir zühd hayatını tercih ettiğinden dolayı elinde olduğu müddetçe malını tasadduk etmiştir. Onun ailesi de bu ahlâkla ahlâklandığı için sadaka vermeyi yeğlemişler, dünyalık şeylere talip olmamışlardır. Bu arada yıl içinde değişik vesilelerle gelirlerin olduğunu da unutmamak gerekir.

EFENDİMİZ'İN TİCARÎ HAYATA ÖNEM VERMESİ

Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), küçüklüğünden itibaren kendini ticarî hayatın içinde bulmuştur. Daha kü-

---

103 Tirmizî, 4/216.

104 Buharî, 5/248.

105 Müslim, 3/1186.

çük yaşlarda iken amcalarıyla beraber Şam ve Yemen gibi ülkelere kervanlarla birlikte gitmiş ve ticarî hayatın merkezinde yer almıştır. Her konuda olduğu gibi ticarette de hep “emin ve muteber kişi” olarak kabul edilmiş, çevresine bu konuda hep güven telkin etmiştir.

Hz. Hatice ile olan evliliğinden önce de zengin ve dul olan bu kadının kervanlarını idare etmiş, ticarî faaliyetlerde bulunmuştur. İnsanlığın iftihar ettiği son Peygamber ticaretle meşhur ve maruf olmuş bir insandır.

Hz. Peygamber küçüklüğünden beri içinde olduğu ticarî hayatın gerekliliğini kavramış birisi olarak hicretten sonra da Müslümanların Medine’de kendilerine ait çarşı ve pazarını kurmasını proje olarak düşünmüş ve bunu da gerçekleştirmiştir. Böylece öteden beri Medine’de ticarî hayata hâkim olan Yahudilerin sultası kırılmış oldu. Ayrıca müminler ekonomik olarak da kendi ayakları üzerinde durmayı öğrendiler.

O’nun ticaret ahlâkını tarif eden kişiler şöyle derdi: “Kimsenin hakkını yemediği gibi, kimseye de hakkını yedirmezdi.”

ALDATAN BİZDEN DEĞİLDİR

Ebû Hureyre (radıyallahu teâlâ anh) rivayet ediyor: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) çarşıda bulunduğu sırada bir satıcının yanına uğrayıp sattığı malın içine elini daldırıp çıkardı. Parmaklarına rutubet bulaştığını görünce adama: “Bu nedir?” diye çıkıştı. Adam: “Ya Resûlallah, yağmur ıslattı.” diye kendini müdafaaya kalkınca: “Yaş olan kısmı üstüne getirip bunu herkesin görmesini sağlayamaz mıydın? Bizi aldatan, bizden değildir.”[106] diyerek ticarî hayat adına çok önemli bir prensip vâz etmiş ve bunu da bilfiil hayatında uygulamıştır.

Evet, satılan mal her ne olursa olsun müşteri mal hakkındaki her şeyi bilmeli, ondan sonra kararını vermelidir. Değişik hilelerle

---

106 Müslim, 1/99; Dârimî, 2/323; Müsned, 2/50; İbn Mace, 2/749

insanları kandırmak Muhammedî ahlâka ters düşen bir tutumdur ve böyle davrananlar, Peygamber Efendimiz'e aykırı hareket etmiş olurlar. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir başka sözünde de bu meseleyi pekiştirmiş ve şöyle buyurmuştur: "Müslüman'ın, bir malda kusur olduğunu bile bile, müşteriye haber vermeden satması haramdır." [107]

ALIŞVERİŞTE KOLAYLIK GÖSTERİLMESİNİ TAVSİYE EDERDİ

Hz. Câbir'in rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Satışında, satın alışında, borcunu ödeyişinde cömert ve kolaylaştırıcı davranan kimseye Allah rahmetini bol kılsın."[108] (Tirmizî'nin rivayeti şöyledir: "Allah, sizden önce yaşamış olan bir kimseye rahmetiyle muamele etti. Çünkü bu adam satınca kolaylık gösterir, satın alınca kolaylık gösterir, alacağını isteyince (kabalık ve sertlik değil, anlayış ve) kolaylık gösterir."

Ebû Hureyre: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Allah, satıştaki müsamahayı, satın alıştaki müsamahayı, ödemedeki müsamahayı sever."[109]

EFENDİMİZ'İN YANINDA ÇALIŞTIRDIĞI KİMSESİ OLANLARA TAVSİYESİ

Kâinatın Efendisi, kişilerin yanlarında çalıştırdıkları insanlara karşı davranışlarını ayarlamalarını emretmektedir. Süveyd bin Mukarrin el-Müzenî'den şöyle bir vaka rivayet edilmiştir. "Biz yedi kardeştik. Hiç yardımcımız da yoktu; sadece bir tane cariyemiz vardı. Kardeşlerimden bir tanesi bir gün bu cariyeyi tokatlamıştı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu azat etmemizi emretti."[110]

---

[107] Buhârî, 2/732
[108] Buhârî, 2/730; Tirmizî, 3/606
[109] Tirmizî, 3/609
[110] Müslim, 3/1209; Ebû Dâvud, 2/763; Tirmizî, 4/114

Hatta köleleri azat etmenin fazileti hakkında da şöyle buyurdular: "Herhangi bir Müslüman kişi, bir Müslüman köle azat ederse o köle, onun ateşten kurtuluşuna vesile olur; kölenin her bir azasıyla kendinin bir uzvunu kurtarır. Herhangi bir Müslüman kişi, bir Müslüman kadın azat ederse o kadın(lar) onun ateşten kurtuluşuna vesile olur; onların her bir uzvu onun bir uzvunu kurtarır. Herhangi bir kadın, bir Müslüman cariye azat ederse o cariye onun ateşten kurtuluşuna vesile olur; cariyenin her bir uzvu onun bir uzvunu kurtarır."[111]

EFENDİMİZ'İN KONUŞMASI, KONUŞMA BİÇİMİ, GÜLMESİ VE TEBESSÜMÜ

Konuşanların en güzeli Levlâke Levlâke ufkunun sahibi Efendimiz'in konuşması son derece tatlı ve gönül okşayıcı idi. Tane tane konuşur, her kelimesi dinleyenler tarafından iyice anlaşılması için ayrı ayrı olurdu. Vurgulamak istediği bir sözü üçer kez söyleme âdeti vardı. Konuşma sırasında çoğunlukla gözlerini gökyüzüne çevirirdi. Sesi yüksekti. Ümmü Hâni'nin (radıyallahu anhâ) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) Kâbe'de Kur'ân-ı Kerim okur, biz de evlerimizde sedirlerimizin üzerinde uzanıp dinlerdik."[112]

Âişe Annemiz O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) konuşma biçimini anlatırken: "O konuşurken sizin gibi konuşmazdı. O'nu dinleyen kim olursa olsun nerdeyse konuştuklarını ezberlerdi."[113] buyurur. Hatta Efendimiz konuştuğu zaman sarf ettiği kelimelerin harflerini dahi saymak mümkündü. Bu, ağır konuşurdu anlamına gelmez. Zira bizim ağır konuşmalarımız dinleyenlere usanç verebilir. Ama Efendimiz'in tane tane diyebileceğimiz konuşma-

---

111 Umdetü'l-Kari, Aynî, 78/13

112 İbn Mâce, 1/449; İbn Ebî Şeybe, Musannef, 1/321

113 Tirmizî, 5/600; Ahmed b. Hanbel, 6/257

sı, anladığımız anlamda bir ağır ağır konuşma değildi. Hatta iyice bellenmesini istedikleri şeyi üç kez tekrar ederlerdi.[114]

Uzunca bir hadiste, Hind ibn Hâle Hazreti Hasan'ın (radıyallahu anh) bir gün kendisine: "Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) nasıl konuşurdu?" diye sorması üzerine şöyle anlatmıştı: "Hep Zât-ı Uluhiyetin huzurundaymış gibi çoğu zaman sessiz dururlardı. O'nun ehl-i dünya gibi istirahati olmazdı, susma zamanı konuşma zamanına göre daha uzundu, gereği olmadıkça konuşmayı tercih etmezdi. Söze başlarken de bitirirken de "bismillah"ı söylerdi. Birçok maksadını çok kısa ve veciz ifadelerle anlatır, cevâmiü'l-kelimdi. Meramının gereği ifade ne ise onun ne azını ne de fazlasını söylerdi. Her zaman az dahi olsa nimeti tazim eder, onu zemmedecek hiçbir söz söylemezlerdi. Her nimete hamd ve şükür ile mukabelede bulunurdu. Dünya malı karşısında hiç gadaplanmaz, yani dünyalık bir mesele onu asla kızdırmazdı. Ama bir hakkın çiğnenmesi ya da ihlâl edilmesi karşısında O'nun gadabını ortadan kaldıracak hiçbir güç olamazdı. Kendisiyle alâkalı hiçbir hususa kızmaz ve darılmazdı. Bundan dolayı düşmanlık hiç ama hiç beslemezdi. Bir şeye işaret edeceklerse parmağıyla değil, mübarek elleriyle işaret ederlerdi. Bir şeyden hoşlanmış iseler, avuç içi yere doğru ise havaya kaldırır, yukarı doğru ise yere doğru çevirirlerdi. Konuşmayı murad buyurduklarında sağ elinin içiyle sol elinin baş parmağının içine doğru vururdu. Bir kimseye kızarsa ona bağırmaz, onunla yüksek sesle konuşmaz, kemal-i afv ile mukabele ederdi. Beşaşet duydukları zaman tevazu ile göz kapaklarını kapatır, böylece beşaşetini izhar etmezdi. Sultan-ı Enbiya Efendimiz'in gülmeleri hep tebessüm idi. Tebessümleri ânında, inci tanesi gibi tertemiz mübarek dişleri ortaya çıkardı."[115]

---

114 Tirmizî, 5/600

115 Şemâil 1/184; Taberânî, el-Ahâdîsü't-Tıvâl, 1/245

Cabir ibn Semure ise şu rivayeti yapmaktadır: "Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) mübarek baldırları ince idi. Güldüğü zaman da tebessümle gülerdi. İlk bakışta sanki gözlerine sürme çekmiş gibi zannederdiniz; ama aslında sürme sanki gözlerinin kendisinden idi."[116] Efendimiz mütebessim birisi idi. Haris ibn Cüz' der ki: "Allah Resûlü'nden daha çok tebessüm eden birisini görmedim."[117]

Allah Resûlü bazen bir hadisenin neticesi ile ilgili tebessüm etmiştir. Ebû Zer'in (radıyallahu anh) rivayet ettiği hadis şöyledir: "Efendimiz buyurur ki: Cehennemden kurtulup cennete ilk girecek kişi ile cehennemden en son çıkıp cennete girecek kişiyi biliyorum. Kıyamet günü bir kimse hesap mahalline götürülürken meleklere emredilir:

– Bu kişiye işlediği bütün küçük günahlarını gösterin. Büyük günahlarını ise gizleyin. Ona şunu, şunu, şunu, şunu yaptın, denir. O kişi her şeyi kabul eder, hakkında söylenenleri reddedemez. Bu arada büyük günahlarını düşünüp korkmaktadır. O sırada Allah Teâlâ meleklerine:

– Şu kulumun işlediği bu küçük günaha mukabil ona hasene iyilik verin, diye nida eder. Bu günahkâr ve biçare insan hakkında böyle bir takdir olunca hırsa girip:

– Benim daha büyük de günahlarım olacaktı. Onları defter-i amelimde göremiyorum, der." Ebû Zer diyor ki: "Bunu söyledikten sonra Efendimiz'e baktım. Gülerken azı dişleri görünüyordu."[118]

Abdullah ibn Mes'ud (radıyallahu anh)'ın rivayet ettiği bir hadiste de Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Cehennemlik olup ta cehennemden en son çıkacak ve cennetliklerin de cennete son girecek olanını Allah bana gösterdi. Bu bir kimsedir ki cehennemden emekliye emekliye çıkar. Yüce Allah ona:

---

116 Tirmizî, 5/603; Ahmed b. Hanbel, 5/97

117 Tirmizî, 5/601: Ahmed b. Hanbel, 4/190

118 Müslim 1/177, Tirmizî, 4/713

– Git cennete gir, buyurur. O kimse cennete varır, ona öyle gelir ki cennet dopdoludur, herkes kendine ait yerlerini almış, hiç yer kalmamış gibidir. Dönüp:

– Ey Rabbim! Cenneti ben dopdolu buldum, der. Yüce Allah yine ona:

– Git, cennete gir, buyurur. O kimse cennete varır. Yine ona cennet dopdolu gibi gelir. Dönüp:

– Ey Rabbim! Cenneti ben dopdolu buldum, der. Allah ona:

– Git, cennete gir, dünya kadar ve dünyanın on misli kadar yer senindir (yahut dünyanın on misli senindir), buyurur. O kul: "Sen yegâne Melik olduğun halde benimle alay mı ediyorsun! (yahut bana gülüyor musun?)" der. Abdullah ibn Mesud diyor ki: "Vallahi Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) gerideki dişleri belirinceye kadar güldüğünü gördüm."[119] Bu hadiste de ahirete ait bir tablonun Efendimiz'i tebessüm ettirdiği anlatılmaktadır.

Yine Allah Resûlü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) tebessüm ettiren bir başka olay da şudur:

Ebû Hureyre (radıyallahu teâlâ anh) şöyle anlatmıştır: Hz. Peygamber'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) birisi gelerek:

– Helak oldum. Ey Allah'ın Resûlü, dedi. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– Seni helak eden nedir, diye sordu. O şahıs:

– Ramazanda (oruçlu iken) hanımımla cinsî münasebette bulundum, dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

– Bir köleyi hürriyetine kavuşturabilir misin, buyurdu. O zat:

– Hayır, kavuşturamam, dedi. Resûlullah:

– Öyle ise iki ay ara vermeden oruç tutmaya gücün yeter mi, buyurdu.

– Hayır, buna muktedir olamam, dedi. Resûlullah:

---

[119] Müslim 1/173; Tirmizî, 4/712; Ahmed b. Hanbel, 1/372

– Altmış yoksulu doyurabilir misin, dedi. O kimse:

– Hayır, doyuramam, dedi. Sonra o zat oturdu. Bu arada Peygamber'e içi hurma ile dolu (on beş sa' alabilen) bir zenbil getirildi. Peygamber o zata:

– Bunu (al da) sadaka yap, buyurdu. O kimse:

– Benden fakir bir yoksula mı vereceğim? Medine'nin karataşlı iki tarafı arasında buna benim ailemden daha muhtaç bir ev halkı yoktur, dedi. Bunun üzerine Peygamber yan (azı) dişleri görülünceye kadar güldü. Sonra o kimseye:

– Öyleyse bunu kendi ailene yedir, buyurdu.[120]

EFENDİMİZ'İN AĞLAMASI

Sahabe Efendilerimiz bir 'rahmet peygamberi' olan Efendimiz'i zaman zaman ağlarken görmüşlerdir. Onun ağlaması dünyalık bir şeyin kaybından dolayı değildir. Kimi zaman bir müteveffanın ardından rahmet yaşları akıtmış, kimi zaman ümmetine olan düşkünlüğü sebebiyle ağlamış, kimi zaman Allah'a olan haşyet ve saygısı onun gözpınarlarını boşaltmış, kimi zaman Kur'ân dinlerken içli içli gözyaşı dökmüştür.

O ağlamak gibi son derece tabiî ve fıtrî olan bir davranışı çirkin karşılamamış; fakat kadere isyan kokan ve Allah'ın takdirine isyan eden bir ağlama ve matemi uygun bulmamıştır.

KAYNAYAN BİR ÇÖMLEK GİBİ İÇLİ İÇLİ AĞLARDI

Abdullah b. Avf diyor ki: "Namaz kıldığı bir esnada Resûlullah'ın yanına yaklaştım. Kendisinden ateşin üzerindeki bir çömleğin çıkardığı kaynama sesleri gibi içli içli ağlama sesleri geliyordu."

Bu ağlamanın sebebi hiç şüphesiz celâlî ve cemalî sıfatlarının tecellisi neticesinde meydana gelen Allah korkusu ve Allah haşyeti idi. Zira O bizzat kendisi "Ben ibadet ve salih ameller konu-

---

[120] Buhârî 6/2467; Tirmizî, 3/102;

sunda sizin en önde olanınız hem de Allah'a karşı en çok haşyet duyanınızım.", "Benim bildiğimi bilseydiniz az güler çok ağlardınız." diyen bir peygamberdi.

Yine bir defasında zaman-ı saadette güneş tutulması yaşanmıştı. Cenab-ı Hakk'ın bu muhteşem icraatı karşısında Resûlullah hemen kalktı ve namaza durdu. Kıyamını öyle uzattı ki bu namaza şahit olan Abdullah b. Amr onun secdeye gitmeyeceğini düşünmeye başlamıştı. Neden sonra rükua vardı. Fakat rükuu da öyle uzattı ki başını hiç kaldırmayacak zannedilmişti. Bir müddet sonra başını rükudan kaldırdı ve uzun bir süre kıyamda bekledi. Ardından secdeye vardı. Secdeden başını hiç kaldırmayacak sanılacak kadar secdesini uzattı. Sonra secdeden doğruldu ve iki secde arasında uzun bir süre bekledi. Tekrar secdeye vardı. İkinci secdesinde de uzun müddet bekledi ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Hem ağlıyor hem de içleniyordu. Bu arada Rabbine şöyle içini döküyordu: "Rabbim! Sen bana ben onların içinde bulunduğum müddetçe onlara azap etmeyeceğini vadetmedin mi? Sen bana onlar istiğfar etmeye devam ettikleri sürece onlara azap etmeyeceğini vadetmedin mi? İşte bak biz sana istiğfar ediyoruz."

Bu iki rekâtlık uzun namazı eda ettikten sonra güneş tutulması geçmişti. Kalktı ve Cenab-ı Hakk'a hamd ü senada bulundu. Ardından şunları söyledi: "Güneş ve ay Allah'ın pek çok ayetlerinden iki tanesidir. Onlar ne bir insanın ölümü ne de doğumu sebebiyle tutulurlar. Bu iki büyük ayetin tutulduğunu müşahede ederseniz derhal Allah'ı hatırlayıp O'nu zikretmeye koşunuz." diyerek şimdilerde turistik bir faaliyet olarak algıladığımız ay ve güneş tutulmalarının bir dua ve zikir vakti olduğunu hatırlatmış ve bizleri uyarmıştı.

KUR'ÂN DİNLEDİĞİNDE AĞLARDI

Resûlullah, Abdullah b. Mesud'dan kendisine Kur'ân okumasını talep eder. Abdullah b. Mesud (radıyallahu teâlâ anh), bu talep karşısında şaşırır ve "Kur'ân sana nazil olmuşken ve en çok senin ağ-

zına yakışıyorken sana nasıl Kur'ân okuyabilirim ya Resûlallah?" der. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de "Ben başkasının okuduğu Kurân'ı dinlemekten hoşlanırım." diye karşılık verir. Abdullah (radıyallahu teâlâ anh) Nisa sûresini okumaya başlar. "Ey Resûlüm! Her ümmetten haklarında tanıklık edecek bir şahit (peygamber) celbettiğimizde ve seni de bütün onlara (ümmetine) şahit olarak getirdiğimizde, bakalım onların hali nice olacak?" ayetini okuyunca Resûlullah'ın gözyaşlarının aktığını gördüm." der.

ALLAH'IN KADERİNE İSYAN ETMEYEN GÖZYAŞLARINI MASUM BULURDU

Hz. Âişe'nin haberine göre Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) süt kardeşi Osman b. Maz'un vefat ettiğinde onu öpmüş ve ağlamıştı.

Peygamberimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Mısırlı Mariye'den doğan bir oğlu olmuştu. Onu çok sevmiş ve hep şefkatle kucaklamıştı. Bu masum yavru iki yaşına yaklaştığı sıralarda hastalandı ve hastalığı hızla ilerledi. Sekeratı anında Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), onu kucağına aldı, kokladı ve son bir defa bağrına basıp öptü. Bu arada gözyaşlarını tutamadı ve: "Allah'ın takdiri karşısında diyeceğimiz bir şey olamaz İbrahim!" diyerek duygularını dile getirdi. Yavrucak, ruhunu teslim ettikten sonra sevgili Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) gözleri yaşlı olduğu halde şöyle diyordu: "Göz yaşarır, kalp de mahzun olur. Bize Allah'ın rızasına uygun olmayan bir söz söylemek yakışmaz. Ey İbrahim, senin ölümün bizi derin bir üzüntüye sevketmiştir... Eğer ölümün Allah'ın takdiri olmasaydı, ecelin gelmeseydi ve sonra gelenler öncekilere kavuşmayacak olsaydı, senin ölümün bizi çok daha derinden sarsardı!"

Resûlullah'ın bu ağlamaklı durumunu gören ashâb, Peygamberimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem), ağlamayı kendilerine yasakladığı halde ağlamasının sebebini sorunca: "Ben üzülmeyi yasaklamadım, fakat bağıra çağıra feryat ederek ve kadere taş atıp dövüne-

rek ağlamayı yasakladım. Bende müşahede ettiğiniz gözyaşları, kalpteki sevgi ve acımanın eseridir..."[121]

İbn Abbas Hazretleri rivayet ediyor: Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir kız çocuğunu kucağına aldı. Çocuk bir müddet kucağında kaldı ve ardından vefat etti. Bunun üzerine Ümmü Eymen yüksek sesle ağlamaya başladı. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), feryat ederek ağlamaktan onu menetmeye çalışınca: "Ben seni ağlarken görmemiş miydim ya Resûlullah! Sizin de ağladığınız zamanlar olmuyor mu?" dedi. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu soruya şöyle karşılık verdi: "Benim ağlayışım, sabırsızlıktan kaynaklanan ve kadere itiraz eden feryâd ü figân tarzında değildir. Benim ağlayışımın sebebi merhametimdir. Muhakkak ki mü'min her durumda hayır ister, hayır üzeredir. Ruhun kabzoluNuşu, onun için bir hayırdır, bu yüzden Allah'a hamd eder."

EFENDİMİZ'İN AİLE FERTLERİYLE MÜNASEBETLERİ

Hz. Peygamber (aleyhissalatu vesselam) aile fertleriyle sohbet ederdi. Efendimiz aile fertlerinin her biri ile şahsen ve baş başa husûsi sohbette bulunduğu gibi aile fertlerinin tamamıyla müştereken de sohbet ederdi. Hanımlarıyla geçireceği sohbetleri bir esasa bağlamıştı. Her sabah mescitten çıktıktan ve her ikindi vakti namaz kıldıktan sonra, kadınların her birine teker teker ziyaretler yapar, belirli bir müddet onlarla sohbet ederdi. Bilhassa aile fertlerinin topluca bir araya gelmesini sağlamak maksadıyla da, her akşam sohbet ederlerdi. Bu toplantılarda Resûlullah'ın, zevcelerine "hurâfa" denilen ibretli kıssalar bile anlattığı, hepsini güldüren şakalar yaptığı rivayet edilmiştir.

Hz. Aişe, bir kısım oyuncak bebeklerinin bulunduğunu, komşu arkadaşlarının yanına geldiklerini, onlarla beraber oynadıklarını anlatır ve Hz. Peygamber'in bunların gelmesine mâni olmadığı-

[121] Müslim, 4/1807

nı, aksine yardımcı olduğunu,[122] bazen de oyuncakları vesilesiyle kendisine latife yaptığını[123] belirtir. Bayramlarda Habeşîlerin çıkardığı eğlenceleri, Hz. Aişe'nin seyretmesine hem izin vermiş, hem de yardımcı olmuştur.[124] Hanımlarına çeşitli şakalar da yapmıştır.[125] Muhtelif seferler Hz. Aişe ile koşu yarışması yaptığı da bu meyanda hatırlatılabilir.[126]

Hz. Aişe'nin anlattığına göre, Hz. Aişe bir gün Resûlullah için bulamaç pişirir. Yanlarında Sevde (radıyallahu teâlâ anhâ) Validemiz de bulunmaktadır. Hz. Aişe, Sevde'ye, "Buyur sen de ye!" der. O imtina edince, onu "Yemezsen yüzüne bulayacağım." diye tehdit eder. Sevde, yememekte ısrar edince bulamaçtan alıp Sevde'nin yüzüne bular. Ortaya çıkan manzaraya Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) güler ve elini Sevde'ye koyarak, "Ne duruyorsun, sen de O'nun yüzüne sür." der. Sevde de Aişe'ye sürer. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) O'na da güler.[127]

Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), bazen de sözlü şakalar yapmıştır. Hz. Aişe anlatıyor: "Bir gece, hanımlarına mı gitti diye vesveseye düşüp Resûlullah'ı araştırmıştım, elim saçlarına girdi. Durumu anlayan Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), 'Sana yine şeytanın gelmiş olmalı!' dedi."[128]

Yine Hz. Peygamber'in ailesinden bir fert sayabileceğimiz hizmetçisi Ümmü Eymen'e yapmış olduğu bir şaka da şöyledir:

Ümmü Eymen (radıyallahu teâlâ anhâ) bir gün Hz. Peygamber'e gelerek:

---

122 Buhârî, 5/2270; Müslim, 4/1890

123 Ebû Dâvûd, 2/700-702

124 Buhârî, 1/323; en-Nesâi (el-Müctebâ), Kahire, 1930, (Suyûtî'nin şerhi ve Sindî'nin Hâşiyesi ile birlikte), 3/195; İbn Hacer, el-Metâlib, 4/129; İbn Hacer, Mecmau'z-Zevaid, 11/250

125 Bkz.: Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 4/315-320

126 İbn Mace, 1/606; Ebû Dâvûd, 2/34

127 Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 4/315-316

128 Müslim, 4/2168; Nesâî, 7/72

– Beni bir şeylere bindir, der. Resûlullah:

– Seni deve yavrusuna bindireceğim, buyurur. Ümmü Eymen:

– Ey Allah'ın Resûlü! Deve yavrusu beni taşıyamaz, deyince Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– Seni deve yavrusundan başka bir şeye bindirmem, diyerek 'her devenin deve yavrusu sayıldığını' ima eder. Hadiseyi anlatan râvi, Resûlullah'ın şakalarında bile, gerçekten hiç ayrılmadığına dikkat çeker.[129]

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), aile fertlerine ilgi gösterdiğini, kıymet verdiğini ifade eden çeşitli söz ve davranışlarla, onları memnun ve ruhen tatmin etmeye de ehemmiyet vermiştir. Hanımlarına faziletlerini söylemesi,[130] onları sevdiğini ifade etmesi,[131] bineğine alması,[132] aynı kabın suyu ile müştereken yıkanılması,[133] hanımının hayvana binmesinde ona yardımcı olması ve onu dizine bastırarak bindirmesi,[134] kendisine gelen yemek davetine "hanım da olursa" kaydıyla icabet etmesi,[135] bir sıkıntıyla kederlenip ağlayan hanımının gözyaşlarını elleriyle silerek onu teselli etmesi[136] gibi Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) pek çok davranışı, hanımlarını memnun etmeye yöneliktir.

Yine Hz. Safiyye anlatır ki; bir defasında beraberce bindikleri devenin ayağı kayar, ikisi birlikte düşerler. Yardım için koşuşan Ebû Talha'ya Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem): "Kadına bakın, onunla ilgilenin." der.[137]

---

129 İbn Sa'd, Tabakat, 8/224.

130 Mübârekfûrî, Tuhfetu'l-Ahvezî, 5/563-65.

131 İbn Hacer, Fethü'l-Bârî bi-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî, Mısır, 1959. 8/22, 23.

132 İbni Hacer, el-Metâlibü'l-Aliye, 2/417.

133 Dârimî, Sünen, 1/153, 157, 740. H. 755. H.

134 İbn Hacer, a.g.e. 6/427, İbn Sa'd a.g.e. 8/119.

135 en-Nesâî, Sünen, 6/158.

136 Heysemî, a.g.e. 4/320.

137 İbn Hacer, a.g.e. 6/533; İbn Sa'd, a.g.e. 8/124.

Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), sadece hanımlarına değil, "ailesinden saydığı" her ferde, eşit seviyede olmasa bile, hususi bir itibar atfetmiştir. Hanımları arasında Hz. Aişe, müstesna bir sevgi ve itibara mazhar olmuştur. Amcası Hz. Abbas da, hususi bir itibardan istifade etmiştir. Resûlullah O'nu, öz babası kadar sevmiş, birçok meselede fikrini almış, O'nun şefaatlerini hep kabul buyurmuştur.[138]

Peygamberimizin azatlısı Zeyd ve onun oğlu Üsâme (radıyallahu anhümâ) da husûsî sevgiye mazhar olanlardandır. Üsâme, Hıbbu Resûlullah (Allah Resûlü'nün sevgilisi) unvanıyla meşhur olacak kadar – torunu Hasan ve Hüseyin'inkine denk[139] – bir nebevî sevgiye mazhar olmuş, şefaati reddedilmeyenler sırasında yer almıştır.[140] Fetih günü, hac günü gibi mühim fırsatlarda Aleyhissalatu vesselam'ın devesinin terkisinde yer alma şerefine eren Üsâme, on sekiz yaşında olduğu halde, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ebû Ubeyde İbn el-Cerrah gibi muhâcirûnun ulularının da yer aldığı orduya, Hz. Peygamber tarafından komutan tayin edilmiştir.[141]

Hz. Peygamber, sadece aile fertlerine değil, onların yakınlarına da iltifat ve alâkayı ihmal etmemiştir. Nitekim evine uğrayan yaşlı bir kadına ziyadesiyle iltifat ettiğini gören Hz. Aişe, ihtiyar kadın gittikten sonra bu iltifatın sebebini sorunca şu cevabı alır:

"Ey Aişe, bu kadın, Hatice'nin bir arkadaşıdır. O'nun sağlığında bize uğrardı. Dostluğa vefa imandandır."[142] Hz. Aişe, Aleyhissalatu vesselam'ın, Hz. Hatice'nin yakınlarına olan bu bağlılığı sebebiyle, her koyun kesişte, onun arkadaşlarına mutlaka bir pay

---

[138] İbn Mâce, Keffârât, 12; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Gâbe, 3/165-167.
[139] İbn Sa'd, a.g.e. 4/62.
[140] İbn Sa'd, a.g.e. 4/69.
[141] İbn Sa'd, a.g.e. 4/68.
[142] Mübârekfûrî, a.g.e. 6/159.

gönderdiğini belirtir.[143] Bedir esirleri arasında yer alan damadı Ebû'l-As'ın fidye-i necâtı olarak gönderilen kolyeyi gören Resûlullah fevkalâde duygulanarak bunun iadesini teklif eder ve teklifi kabul edilir. Bu kolyeyi, kızı Zeyneb'in evlenmesi sırasında ona, annesi Hatice hediye etmiştir.[144]

Hz. Enes anlatıyor: "Resûlullah, zevcelerinden birinin yanında idi. Diğer bir hanımı da, bir tabakta yemek göndermişti. Oda sahibesi, Resûlullah'ın eline vurarak tabağı düşürüp kırdı. Resûlullah iki parçayı çatıp dökülen yemekleri içine topladı ve: 'Annenize kıskançlık geldi, haydi buyurun yiyin.' dedi." Müteakip rivayette Hz. Aişe'nin beraberinde getirdiği bir taşla, Hz. Hafsa'nın yemek tabağını kırdığı belirtilir. Bir üçüncü rivayette ise, Hz. Aişe 'yemek yapmada Safiyye gibi birisini görmediğini' belirttikten sonra, 'kendini tutamayıp tabağını kırdığını' itiraf eder. Bu davranışlar karşısında Hz. Peygamber'in sakin sakin dökülen yemekleri toplayıp "Annenize kıskançlık geldi, buyurun yiyin." demekten öte bir aksülamel göstermediği belirtilir.[145]

Rivayetlerde Efendimiz'in evdeki bazı işlerde hanımlara yardımcı olduğunu da görmekteyiz. Hz. Aişe "Resûlullah, ailesinde ne yapardı?" diye sorulunca şu cevabı vermiştir: "Ailenin hizmetinde olur, namaz başlayınca çıkardı." Bu işlerin neler olduğu sorusu üzerinde durulunca, yine Hz. Aişe'den gelen rivayetlerde, 'ayakkabı tamiri yapması, elbise yamaması, dikiş, elbise temizliği, koyununu sağması, kovasını yamaması, kendi işlerini yapması ve siz erkeklerin evde yaptığı her çeşit iş' cevapları görülmektedir.[146] Bazı rivayetlerde 'kendisinin yemek yaptığı' da belirtilir.[147]

---

143 Tirmizî, 4/369.

144 İbn Sa'd, a.g.e. 8/31.

145 Nesâi, 7/70; Azimâbâdî, Avnu'l-Ma'bûd, 9/481; Taberânî, Mu'cemu's-Sağir, 1/205-206

146 Bak: Buhârî, Edebu'l-Müfred 1/4; Tirmizî, 4/654; Ahmed İbn Hanbel, 6/106

147 Tirmizî, eş-Şemâilu'l-Muhammediyye, Humus 1968. s. 181. Hâkim, Müstedrek,

Ayrıca Efendimiz, hanımlarına iltifat etmeyi de ihmal etmemiştir. Yine Resûlullah'ın, aile fertlerinin eğlenmelerine de dikkat ettiğini belirtmemiz gerekir. Aleyhissalatu vesselam, düğünlerde, bayramlarda, bir kısım merasimlerde eğlenceye yer verilmesini meşru kılmıştır. Efendimiz hanımlarına karşı sabırlı davranmıştır ki bunun en güzel örneği îla hâdisesidir.

Yine İki Cihan Serveri, en güzel örnek olan Efendimiz hanımlarıyla istişare de etmiştir. İlk vahiy geldiği zaman, Aleyhissalatu vesselam, gördüklerinden korkmuş ve korkusunu Hz. Hatice'ye açmıştır. O'nun Resûlullah'ı teskin ve tesellisi meşhurdur.[148] Keza, kızı Zeyneb'in, Ebû'l-As'a verilmesi de, Hz. Hatice'nin teklifiyle gerçekleşmiştir. Hatta, râvi, Zeyneb'i, Ebû-'l-As'a vermek için Hz. Hatice'nin Resûlullah'a teklifini ve Resûlullah (aleyhisselam)'ın bu teklifi kabulünü belirtirken, konumuz bakımından ehemmiyet taşıyan şu cümleyi de ilave eder: "Resûlullah (aleyhissalatu vesselam), Hz. Hatice'ye muhâlefet etmezdi..."[149] Bunun yanı sıra, ifk hâdisesinde, Hz. Aişe hakkında, Zeyneb Bintu Cahş'tan, Hz. Aişe'nin cariyesi Berire'den görüşlerini sormuştur.[150] Hele Ümmü Seleme örneği daha ilgi çekicidir. Hudeybiye'de sulh yapılıp o yıl umre yapmama maddesi kabul edilince, ashab memnun kalmamış, Resûlullah'ın 'ihramdan çıkma' emrini dinlemek istememişti. Resûlullah'ın üzüntüsünü görüp sebebini öğrenen Ümmü Seleme, "Yâ Resûlullah! Sen kalk, kurbanlığını kes, onlar sana uyacaklar ve kurbanlarını kesecekler." dedi. Resûlullah öyle yaptı ve gerçekten ashab O'nu takip etti.[151]

4/110.

[148] Bkz.: Buhârî, 1/4

[149] Heysemî, a.g.e. 9/213.

[150] Buhârî, 2/942

[151] Vâkıdi, Meğazî, 2/613. Daha geniş bilgi için bkz.: İbrahim Canan, Aile İçi Eğitim, s. 205-226, Gülyurdu Yayınları, İzmir, 2006

EFENDİMİZ'İN İNSANLARLA İLİŞKİLERİ

İnsanlığa en güzel örnek olan Efendimiz, hayatın her alanında olduğu gibi, sosyal hayatta insanlar arası ilişkilerde de bir "üsve-i hasene" idi. Hz. Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) teklif edeceği her konuyu önce kendisi bizzat uygulamış, aynı zamanda Allah'ın razı olduğu hayat tarzına ulaşmaları konusunda da toplumu eğitmeyi ihmal etmemiştir.

Peygamberimiz insanlara çok değer verir, insanlarla iç içe yaşar, onlardan biri gibi hayatını devam ettirirdi. İnsanlarla karşılaştığı zaman ilk selam veren kendisi olurdu; tokalaşır, hâl ve hatırlarını sorardı. Söylenenleri dikkatle dinler, muhatabı ayrılmadıkça yüzünü ondan çevirmezdi. Enes b. Mâlik Peygamberimiz'in bu özelliğini şöyle ifade eder: "Hz. Peygamber biriyle karşılaşıp konuşmaya başlayınca o zat yüzünü çevirmedikçe o kimseden yüzünü çevirmezdi. Biri ile karşılaşıp da elini tutunca, adam elini bırakmadıkça, elini çekmezdi. Ashabı ile otururken ayaklarını asla uzatmazdı."[152]

Peygamberimiz, insana öncelikle insan olduğu için değer veriyordu. Bunun en güzel ve çarpıcı örneklerinden biri şudur: Bir gün Hz. Peygamber sahabeden bir grupla otururken yakınlarından bir cenaze geçmiş ve Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), cenazeyi görünce ayağa kalkmıştı. Yanında bulunanlar, onun bir Müslüman cenazesi olmadığını, Yahudi cenazesi olduğunu söyleyerek, 'ayağa kalkmanız gerekmezdi' demek istemişlerdi. Onların bu sözü üzerine Hz. Peygamber: "Müslüman değilse insan da mı değil?" cevabını vermişti.[153]

O, insana verdiği önemin bir göstergesi olarak, ölülerin arkasından olumsuz konuşulmasını[154] ve kabirlerin üzerlerine oturulmasını yasaklamıştır.[155]

---

152 İbn Mâce, 2/1224; Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, 2/665

153 Buhârî, 1/441

154 Nesâî, 4/52; Tirmizî, 4/353; Ahmed b. Hanbel, IV, 252

155 Müslim, 2/667

Peygamberimiz, ashabının dertleriyle ilgilenir, onlardan yakın ilgisini esirgemezdi. Genel meselelerin yanında detayları da ihmal etmemiş ve insanların en küçük dertleriyle bile ilgilenmiştir.

Hz. Peygamber bizzat Müslümanların dertleriyle ilgilendiği gibi, Müslümanlara da bunu tavsiye etmiştir. Bu konuda şöyle buyurmuştur: “Kim bir Müslüman’ın dünyadaki sıkıntılarından birini giderirse, Allah da onun kıyamet günü sıkıntılarından birini giderir. Kim darda kalmış birine kolaylık gösterirse, Allah da ona dünya ve ahirette kolaylık gösterir. Kim bir Müslüman’ın kusurunu gizlerse, Allah da onun dünya ve ahiretteki kusurlarını örter. Kul, din kardeşine yardımcı olduğu müddetçe Allah da ona yardımcı olmaya devam eder.”[156]

Peygamber Efendimiz gayet mütebessim ve sürekli güleryüzlü idi. O, hiç kahkaha atıp gülmemişti. O’nun gülmesi, tebessüm şeklinde olmuştu.[157] Sahabe bize O’nu hep mütebessim olarak anlatmaktadır.[158] Cerir b. Abdullah da şöyle demiştir: “Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Müslüman olduğum günden beri beni yanına girmekten menetmedi. Beni görüp yüzüme karşı tebessüm etmediği de olmadı.”[159]

Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), kendisi güler yüzlü olduğu gibi sahabeyi de buna teşvik etmiştir: “Kardeşinin yüzüne gülümsemenden ötürü sana sadaka verilir.”[160], “İyiliğin hiçbir çeşidini sakın küçümseme. Hatta kardeşini güler yüzle karşılaman bile olsa.”[161] Resûlullah’ın hayatında kendisini üzecek pek çok sıkıntılar olmuştu. Hatta denebilir ki, çekmediği cefa, görmediği eza kalmamıştı. Bundan dolayı da, hüznün her çeşidini yaşamış-

156 Ebû Dâvûd, 2/704; Tirmizî, 4/34, 5/195; İbn Mâce, 1/82
157 Münâvî, Ravdu’l-bâsim, II, 22.
158 Bkz. Kâdî İyaz, a.g.e., I, 98; İbn Hacer, a.g.e., XII, 70.
159 Buhârî, 3/1390; Müslim, 4/1925.
160 Buhârî, Edebu’l Müfred, 1/307; Tirmizî, 4/339
161 Müslim, 2/2026; Ayrıca bkz. Tirmizî, 4/274,347; Müsned, 3/344; Buhârî, Edebu’l Müfred, 1/114

tı. Fakat buna rağmen, hüzünle birlikte beşûş ve mütebessim bir çehreye sahipti ki, bu durum herhalde sadece Peygamberimiz'e has bir meziyet olmalıdır.[162]

Peygamberimiz'in ısrarla üzerinde durduğu ve hayatına prensip edindiği hususlardan biri de selamlaşmaktır. "Allah katında en makbul insan, karşılaşmada selama önce davranandır."[163] buyurarak konuşmaya selamla başlamayı tavsiye eden Peygamberimiz karşılaştığı insanlara selam verirdi.[164] Çocuklara[165] ve kadınlara da[166] selam vermiş, Ehl-i kitaptan olan kimselerin ise selamlarını "Ve aleyküm" diyerek almıştır.[167] "Selam, Allah'ın isimlerinden biridir. Onu yeryüzüne koymuştur. O halde onu aranızda yayınız."[168] buyurarak selamın önemine dikkat çekmiş ve "İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de olgun mümin olamazsınız. Size yaptığınızda birbirinizi seveceğiniz bir şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yayınız."[169] diyerek de selamlaşmanın toplum içerisindeki fertleri birbiriyle kaynaştırıp birbirlerine karşı merhamet, şefkat ve sevgi duygularını geliştireceğine işaret etmiştir. Bir meclise gelindiği zaman ve oradan ayrılırken selam verilmesini istemiş-

162 Çakan, a.g.e., 113.

163 Ebû Dâvûd, 2/772; Tirmizî, 5/56

164 Buhârî, 1/48, 5/2305; Tirmizî, 5/72.

165 Müslim, 4/1708; Ebû Dâvûd, 2/773; Tirmizî, 5/57, 78

166 Ebû Dâvûd, 2/773; Tirmizî, 5/58; Buhârî, 3/1177, 5/2306. Kadınlara selam verme hususunda, âlimler bazı ölçüler getirmişler ve özellikle dikkat çekici genç hanımlara selam verilmesi hususunda fitneye sebep olacaksa dikkatli olunması tavsiye edilmiştir. Bkz. İbn Hacer, a.g.e., XII, 299; Canan, a.g.e., IX, 405-406; Kandemir, Çakan, Küçük, a.g.e., IV, 427-428.

167 Buhârî, 6/2538; Müslim, 4/1706; Ebû Dâvûd, 2/774; Peygamberimiz, Ehl-i Kitap'la karşılaşıldığında ilk selam veren tarafın Müslümanlar olmamasını, şayet onlar selam verecek olursa da "ve aleyküm" diyerek karşılık verilmesini tavsiye etmişlerdir.

168 Buhârî, Edebü'l-müfred, 1/343.

169 Müslim, 1/74; Ebû Dâvûd, 2/771; İbn Mâce, 1/26; Tirmizî, 5/52

tir.[170] İslam'ın hangi özelliğinin daha hayırlı olduğunu soran bir sahabîye, "Yemek yedirmen ve tanıdığın ve tanımadığın herkese selam vermen."[171] diye karşılık veren Peygamberimiz, binekte olanın yürüyene, yürüyenin oturana, az olan kimselerin kendilerinden daha kalabalık bir topluluğa selam vermesinin uygun olacağını söyleyerek[172] selamla ilgili pek çok teferruatı açıklamış ve selamlaşmanın toplum ahlakı haline gelmesine çalışmıştır.

Peygamberimiz'in insanlarla münasebetlerinde dikkat çekici yönlerinden biri de, kesinlikle zengin fakir ayırımı yapmamasıydı. O'nun nazarında zengin, fakir, büyük, küçük, efendi, köle; herkes eşitti. Bu yüzden Resûlullah, insanlar arasında ayrılık gözetmezdi.[173] Zaten İslam, üstünlüğü mal çokluğuna değil, Allah'ın rızasına uygun yaşamaya, Kur'ân'ın ifadesiyle takvaya bağlamıştır.[174] Peygamberimiz'in fakirlere özel bir ilgi ve alâka gösterdiğini de görüyoruz. Nitekim bir hadislerinde şöyle buyurmuştur: "Fakirleri arayınız, onları görüp gözetiniz. Zira siz ancak fakirler sayesinde yardım görüyor ve rızıklandırılıyorsunuz."[175] Sahabeden Ebû Zer, Peygamberimiz'in kendisine tavsiyelerini anlatırken, bunlardan birinin, yoksulları sevip onlara yakın olmak olduğunu söylemiştir.[176] Peygamberimiz, o dönemde toplumda yaygın olarak bulunan köle ve cariyelere "kölem, cariyem" diye hitap edilmemesini, "delikanlım, gencim, oğlum" gibi ifadelerle hitap edilmesini istemiştir.[177] Yine dikkat çekici bir hadiste, "Nice saçı başı dağınık, kapı kapı kovulan ve asla önemsenmeyen kimse vardır ki, (herhangi bir hususla ilgili) Allah'a yemin

---

[170] Tirmizî, 5/62; Ebû Dâvûd, 2/774.

[171] Buhârî, 1/13, 19; Müslim, 1/65; Ebû Dâvûd, 2/771; Nesâî, 8/107.

[172] Buhârî, 5/2301, 2302; Müslim, 3/1699; 4/1703; Ebû Dâvûd, 2/772; Tirmizî, 5/61.

[173] Şiblî, a.g.e., II, 92.

[174] Hucurât, 13.

[175] Ebû Dâvûd, 3/32; Tirmizî, 4/206; Nesâî, 6/45; Buhârî, 3/1061

[176] Ahmed b. Hanbel, V, 159.

[177] Buhârî, 2/901; Müslim, 4/1764; Müsned, 2/316

etse, Allah onu yemininde yalancı çıkarmaz."[178] buyurarak fakir bir dış görünüşün altında Allah katında değerli bir kalbin bulunabileceği hususunda uyarıda bulunmuş ve bizi dikkatli olmaya çağırmıştır.[179] "İnsanlar Âdem'in oğullarıdır. Âdem'i de Allah topraktan yaratmıştır."[180] diyerek temelde insanlar arasında bir farkın olmadığını vurgulamıştır.

Peygamberimiz incelik, zerafet ve nezaket insanıydı. O'nun çevresine rahatsızlık verecek bir tavır ve davranışı yoktu. Tabiat itibariyle yumuşak idi.[181] O, insanların gönüllerini alır, onları nefret ettirmezdi. İnsanlara güleryüzlü davranır, güzel muamele ederdi. Kötü huylu, kaba dilli ve katı kalpli değildi. Kimseyle çekişmez, kötü söz söylemez, kimseyi ayıplamazdı. Cimrilikten uzaktı. Hoşlanmadığı şeyle ilgilenmezdi.[182]

O, son derece edepliydi. Çünkü ilahi terbiyeye mazhar olmuştu. Bu mazhariyeti bizzat kendisi, "Beni Rabbim terbiye etti. Bunun için terbiyemi çok güzel yaptı."[183] şeklinde beyan etmiştir. O, insanlık için en mükemmel örnektir. Bu, O'nun gönderiliş gayesidir. Çünkü bizzat kendisi, "Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."[184] buyurmuştur. Kur'ân da, "Şüphesiz ki sen yüce bir ahlak üzeresin."[185] diyerek bu hususu teyit eder.

Sahabeden Abdullah b. Amr, Tevrat'ta Peygamberimizle ilgili bir âyeti naklederken, "... O haşin ve kaba değildir. Çarşılarda yüksek sesle bağırıp çağırmaz. Kötülüğe kötülükle mukabele

---

178 Müslim, 4/2024; 4/2191; Tirmizî, 5/692.

179 Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın bu konudaki "Harâbât ehline hor bakma Şakir, Defineye mâlik virâneler var." mısraları meşhurdur.

180 Tirmizî, 5/389; Ebû Dâvûd, 2/752.

181 Tirmizî, 5/598; İbn Hişam, Sîre, I, 253; İbn Sa'd, Tabakât, I, 121.

182 Tirmizî, Şemâil, 187; Kâdî İyaz, a.g.e., I, 98.

183 Aclûnî, a.g.e., I, 72.

184 Müstedrek, Hâkîm, 2/670; Beyhakî, Sünen, 10/191

185 Kalem, 4

etmez..."[186] cümlelerini de zikretmektedir. Bundan da, Peygamberimiz'in nezaket ve zerafetinin eski kitaplarda bile yer aldığını anlıyoruz.[187] Hz. Âişe diyor ki: Bir gün Allah Resûlü odama girdi, kıbleye döndü ve ellerini açarak şöyle dua etti: "Allah'ım! Ben bir beşerim, şayet kullarından birini üzüp incitmişsem, beni bu yüzden cezalandırma."[188]

Peygamberimiz'e yakınlığıyla bilinen Enes b. Mâlik anlatıyor: "Allah Resûlü'ne on yıl hizmet ettim, bana hiç öf demedi. Yaptığım bir şey için 'Bunu niye yaptın?'; yapmadığım bir şey için de 'Bunu niye yapmadın?' demedi.[189] Çünkü O, yine Enes b. Mâlik'in ifadesiyle, insanların en güzel ahlaklısı idi.[190]

Vefakârlık da, Efendimiz'in insanlar arası ilişkilerde göze çarpan en önde gelen özelliklerinden biriydi. Onun bu özelliği, ilk eşi ve çile yoldaşı Hz. Hatice'nin şahsında âdeta billurlaşır. Zira Hz. Peygamber, meleğin kendisine vahiy getirdiğini söylediği zaman, herkes ondan şüphelendi. Fakat Resûl-i Ekrem'i çok iyi tanıyan Hz. Hatice, hiç tereddüt etmeden ona iman etti. Malını, mülkünü emrine verdi. Allah'ın Resûlü'nü bütün varlığıyla destekledi.[191] Hayatlarının yirmi dört yılını birlikte yaşadıkları böyle bir hayat arkadaşını, öyle bir vefakâr elbette unutamazdı. İslâm'ın ilk günlerinde yaşadıkları sıkıntılar ve bu sıkıntılara birlikte göğüs germeleri unutulacak gibi değildi. İşte bu sebeple Nebiyy-i Muhte-

---

[186] Buhârî, Edebu'l-Müfred, 1/95; Ahmed b. Hanbel, 2/174; Darımî, 1/17

[187] Yahudi ve Hristiyanlar Peygamberimizi, kitaplarındaki vasıflarından dolayı bilip tanıyorlardı. Hatta Kur'ân'ın ifadesiyle, öz oğullarını tanıdıkları gibi tanıyorlardı (Bakara, 146). Zeyd b. Sa'ne ve Abdullah b. Selam gibi kimselerin Müslüman olmasında kendi kitaplarında okudukları bilgiler etkili olmuştur. Bkz. İbn Hacer, İsâbe, I, 566; Hâkim, Müstedrek, III, 603; Suyûtî, Hasâis, I, 26; Dürrü'l-mensûr, I, 358; İbn Kayyim, Zâdu'l-meâd, I, 59; Kâdî İyaz, a.g.e., I, 90;

[188] Ahmed b. Hanbel, VI, 180.

[189] Buhârî, 5/2245; Müslim, 4/1804; Ebu Davud, 2/661

[190] Buhârî, 5/2291; Ebu Davud, 2/661; Müslim, 1/457, 3/1692

[191] Ahmed b. Hanbel, VI, 118.

rem Efendimiz onu her fırsatta anar, hatırasını yâd ederdi.[192] Bir defasında birine bir hediye gönderecekti. Ashabına "Bu hediyeyi falan kadının evine götürün, zira o Hatice'nin arkadaşıydı. Hatice'yi de çok severdi."[193] buyurmuştu.

Peygamberimiz, süt annesine karşı da vefalı davranmıştır. Yıllar sonra, Mekke fethinden sonra, süt annesi Halime, ziyarete gelince üstüne oturması için ridasını sermiş ve ona hürmet etmiştir.[194] Süt kardeşi Abdullah gelince de ayağa kalkmış ve onu da elbisesinin üzerine oturtmuştur.[195] Yine Hevazin esirleri arasında getirilen süt kardeşi Şeyma'ya da ikramda bulunmuş, onunla ilgilenmiş ve kavmine dönerken değişik hediyeler vererek uğurlamıştır.[196] Yine o, kendisine evlerini ve yurtlarını açan Ensar'ı her vesileyle sitayişle anar ve onlara hayır duada bulunurdu.[197] Mekke fethedilince Resûlullah'ın Mekke'de kalacağı endişesine kapılan Ensar'a, "Hayatım da ölümüm de sizin yanınızda olacaktır."[198] demiştir.

Peygamberimizin vefasını gösteren bu sözler, Medineli Müslümanların endişelerini gidermiş ve gönüllerini rahatlatmıştır.

Kur'ân'da Hz. İbrâhim'in ahlâkî vasıflarından biri olarak zikredilen misafire ikram,[199] Peygamberimiz'in mümtaz özellikleri arasında yer almaktadır. Diyebiliriz ki, onun sofrasından misafir hiç eksik olmazdı. İbn Sa'd'ın kaydettiği bir rivayete göre Ebû Hureyre, "Resûlullah da aç kalıyordu." diye bahsedince A'rec, bu açlığın nasıl olduğunu sorar. Ebû Hureyre de, bunun gelip gidenin ve mi-

---

192 Kandemir, Çakan, Küçük, a.g.e., II, 505.

193 Hâkim, Müstedrek, 4/193; Buhârî, Edebü'l-Müfred, 1/90

194 Ebû Dâvûd, 2/758

195 Ebû Dâvûd, 2/758

196 Beyhakî, Delâil, II, 308 (Dâru'l-kütübi'l-ılmiyye)

197 Buhârî, 3/1383, 4/1862; Müslim, 4/1948; Müsned, 3/156, 161, 162; 4/369; Tirmizî, 5/715

198 İbn Hişâm, a.g.e., II, 283.

199 Bkz. Zâriyât (51), 24-27.

safirin çok olmasından ve ondan hiç ayrılmayan bir grup insanın bulunmasından kaynaklandığını; ayrıca, Resûlullah'ın beraberinde ashabı ve ehl-i suffa olmadan hiç yemek yemediğini söyler.[200] Efendimiz, sürekli Suffe ehliyle ilgilenirdi. Onların ne sığınacak aileleri ne malları ne de bir kimseleri vardı. Peygamberimiz'e bir sadaka geldiğinde onlara gönderir, kendisi bir şey almazdı. Şayet gelen bir hediye ise, onlara da gönderir, kendisi de ondan bir parça alır ve böylece gelen hediyeyi onlarla paylaşırdı. Ayrıca Peygamberimiz, onları yemeğe davet eder, iaşelerini temin ederdi.[201]

Peygamberimiz, fakirlik ve sıkıntı çeken ashabına karşı her fırsatta ikramda bulunurdu. Peygamberimiz'e Arabistan'ın her tarafından ziyaretçiler ve elçiler gelirdi. Gelen misafirler değişik sayılarda olup muhtelif sürelerde Medine'de kalırlardı. Misafirler ister diplomatik kimliği olan elçiler, isterse normal kimseler olsun Peygamberimiz onlarla mutlaka ilgilenir ve eldeki mevcut imkanlarla onların ağırlanmasını temin ederdi. Meselâ, Benî Hanîfe heyetinin ağırlanması anlatılırken kendilerine Remle b. Haris'in evinde, sabah ve akşam bir defasında ekmek ve et, bir defasında ekmek ve süt, bir defasında da ekmek ve yağ verildiği kaydedilmektedir.[202]

Peygamberimiz Medine'ye gelen heyetlerin ağırlanması için bazı sahabîleri görevlendirmiş,[203] onlar için yol azığı hazırlatmış[204] ve hediyeler vermiştir.[205] Misafirlerini en iyi şekilde ağırlayan ve onlara ikramda bulunan Peygamberimiz, misafire ikram etmeyi teşvik etmiş[206] ve misafirini ağırlamayanda

---

[200] İbn Sa'd, a.g.e., I, 408.

[201] Buhârî, 5/2370, 2371. Geniş bilgi için bkz. İbn Hacer, Fethu'-bârî, XIII, 72-74.

[202] İbn Sa'd, Tabakât, I, 316.

[203] İbn Sa'd, Tabakât, I, 323

[204] Zürkânî, a.g.e., IV, 37.

[205] Bk. Buhârî, 3/111; Ahmed b. Hanbel, IV, 74-75; Kettânî, a.g.e., II, 29.

[206] Buhârî, 5/2240, 2272, 2273; Müslim, 1/68, 69; Ebu Davud, 2/369, 760; Tirmizi,

hayır olmadığını söylemiştir.[207] "Misafirin bulunduğu eve hayır, bıçağın devenin hörgücüne ulaşmasından daha çabuk ulaşır."[208] buyurarak misafir olan evde hayır ve bereket olacağına işaret etmiştir.

Peygamberimiz çocuklarını ve torunlarını öper, okşar ve çok severdi.[209] Çocuklara karşı şefkat ve merhametle muamele ederdi. Bu anlayışın bütün Müslümanlar tarafından benimsenmesi ve hayat tarzı haline getirilmesi için de "Küçüklerimize merhamet etmeyen ve büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir."[210] buyurmuştur. Cahiliye döneminde Araplar çocuklarını pek sevip okşamazlardı. Bir defasında çölde yaşayan bedevîlerden bir grup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) huzuruna geldi ve, "Siz çocuklarınızı öpüyor musunuz?" diye sordular. Peygamberimiz: "Evet" buyurdu. Onlar: "Fakat biz, Allah'a yemin ederiz ki, onları öpmüyoruz." dediler. Peygamberimiz de: "Allah sizin kalblerinizden merhamet duygusunu çıkarıp almışsa, ben ne yapabilirim ki!" dedi.[211] Yine bir defasında, Peygamberimiz'i Hz. Hasan'ı öperken gören Akra b. Hâbis, kendisinin on çocuğu olduğunu ve hiçbirini öpmediğini söyleyince Peygamberimiz: "Merhamet etmeyen kimseye merhamet olunmaz." demiştir.[212]

Peygamberimiz Arap kadınlarının en hayırlılarının saliha Kureyş kadınları olduğunu belirtmiştir. Bunun gerekçesini de, "On-

---

4/345, 659; İbn Mace, 2/1211

207 Ahmed b. Hanbel, IV, 155.

208 İbn Mâce, 2/1114.

209 Ahmed b. Hanbel, V, 205. Ayrıca bkz. Müslim, 4/1808. Peygamberimizin çok sevdiği çocuklardan biri de Üsame b. Zeyd'di. Üsame'yi neredeyse torunlarından ayırmazdı. Hz. Âişe'nin anlattığına göre, bir defasında Resûlullah, Üsame'nin burnunu temizlemek istedi. Bunun üzerine Hz. Âişe: "Bırak ya Resûlallah, ben temizlerim." deyince Resûlullah şöyle buyurdu: "Ey Âişe! Üsame'yi sev, çünkü ben onu seviyorum." Bkz. Tirmizî, 5/677.

210 Tirmizî, 4/321, 322.

211 Buhârî, 5/2235; Müslim, 4/1808.

212 Buhârî, 4/2318, 5/2235; Müslim, 4/1808; Ebû Dâvûd, 4/355.

lar çocuklarına karşı son derece şefkatli ve düşkündürler, kocalarının sahip olduğu şeyleri de en iyi şekilde korurlar."[213] şeklinde ifade etmiştir. Çocuklara karşı şefkatin zikredilmesi ise oldukça manidardır.

Peygamberimiz'in insanlar arası ilişkileri adına hasta ziyaretlerine verdiği önemi de kaydetmek yerinde olacaktır. Sahabe-i Kiram'ın büyük küçük hepsiyle ilgilenir, durumlarını sorar ve hasta olanları ziyaret ederdi. Hasta ziyaretinde kadın, erkek ve çocuk ayırımı yapmazdı. Ensar'dan Ümmü'l-Alâ Resûlullah'ın hasta iken kendisini ziyaret ettiğini ve: "Ey Ümmü'l-Alâ, sana müjdeler olsun, çünkü nasıl ki ateş, altın ve gümüşün pasını giderirse, bir Müslüman'ın hastalığı da onun günahlarını giderir." buyurduğunu söylemiştir.[214]

Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) hastalandığı zaman torunu Ümame'yi ziyaret etmiş ve çok duygulanarak gözlerinden yaşlar akmıştı. Ağlamasını yadırgayan bir sahabîye de, "Bu bir rahmettir ki, Allah onu kullarından dilediğinin kalbine koyar. Allah ancak kullarından merhametli olan kimselere merhamet eder."[215] diye cevap vermiştir.

Sahabeden Sa'd b. Ebî Vakkas, Veda Haccı sırasında oldukça şiddetli bir hastalığa yakalanmıştı. Medine'ye dönmekten de ümidini kesmişti. Peygamberimiz onu ziyaret etmiş ve iyileşmesi için dua etmişti.[216]

Peygamberimizin Müslümanların yanı sıra gayr-i müslim hastaları da ziyaret ettiği olurdu. Kendisine hizmet eden bir Yahudi çocuğunu ziyaret etmiş, ondan Müslüman olmasını istemiş, çocuk da Müslüman olmuştur.[217] Peygamberimiz, münafıkların

---

[213] Buhârî, 5/1955, 2052; Müslim, 5/1958.

[214] Ebû Dâvûd, 3/184.

[215] Buhârî, 1/431, 5/2141; Müslim, 2/635.

[216] Buhârî, 5/2142; Müslim, 3/1253; Ebû Dâvûd, 3/187.

[217] Buhârî, V/2142; Ebû Dâvûd, III/185.

reisi Abdullah b. Übey b. Selûl'ü de hastalandığı zaman ziyarete gitmiştir.[218] Peygamberimiz kendisi hastaları ziyaret ettiği gibi sahabîlere de hasta ziyaretini tavsiye etmiştir.[219] Hasta ziyaretlerinde hastalara dua etmiş[220] ve moral vermiştir. Ümmetine de hasta ziyaretlerinde moral vermeyi tavsiye etmiştir.[221] Bunların yanı sıra hastalardan tedavi olmalarını istemiştir.[222]

Peygamberimiz, hediyeleşme üzerinde ısrarla durmuştur. "Hediyeleşiniz ki, sevginiz artsın."[223] buyuran Peygamberimiz hem hediye alır hem de karşılığında bir şeyler hediye ederdi.[224] Hediyeleşmenin insanları nasıl birbirine yaklaştırıp sevdirdiğini anlatmak için de: "Hediyeleşiniz; zira hediye, kalbdeki kin ve nefreti yok eder." buyurmuştur.[225] Verilen hediyenin küçük görülmemesini ve kabul edilmesini istemiştir.[226] Peygamberimiz hediyeye mutlaka karşılık verilmesini tavsiye etmiştir: "Kime bir hediye gelirse, karşılıkta bulunsun. Verecek bir şeyi olmazsa senâda bulunsun. Kim senâda bulunursa teşekkür etmiş olur. Kim de (senâ etmez) ketmederse nankörlük etmiş olur."[227]

Peygamberimiz özellikle kendisine gelen heyetlere hediye vermeyi ihmal etmezdi. Bu tarz hediyelerin öneminden dolayı ölüm döşeğinde şu tavsiyede bulunmuştu: "Size gelecek heyetlere, benim yaptığım şekilde hediye verin."[228] Çünkü kendisi hediyeyle

---

218 Ebû Dâvûd, III/184.
219 Buhârî, III/1109, V/2055; Ebû Dâvûd, III/184.
220 Buhârî, 5/2147.
221 Tirmizî, 4/412; İbn Mâce, 1/462.
222 Buhârî, 5/2151; İbn Mâce, 2/1137, 1138.
223 Münavi, Feyzü'l-kadîr, 3/ 271.
224 Buhârî, 2/913, ; Ebû Dâvûd, 3/290; Tirmizî, 4/338.
225 Tirmizî, 4/441; Ahmed b. Hanbel, 2/405.
226 Ahmed b. Hanbel, 1/404. Ayrıca bkz. Buhârî, 2/908; 5/1985; Tirmizî, 4/441, 3/623.
227 Ebû Dâvûd, 4/255.
228 Buhârî, 3/1111, 1155; Müslim, 3/1258; Ahmed b. Hanbel, I, 222; IV, 371.

pek çok gönle girmiş ve hediyeyi İslam'ın anlatılması ve sevdirilmesinde önemli bir vesile olarak kullanmıştır.[229]

Resûlullâh (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisiyle yakınlık kurmak isteyen ashabında mal, mülk, para, soy sop gibi şeyler aramaz; daha ziyade takvaya önem verirdi. İbadet ve taate düşkün, dürüst, güvenilir kimselere fazlaca iltifat ederdi.

Burada son olarak bir şemâil tercümesinden şu alıntıları yapmak istiyoruz:

"Hz. Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) torunları, babaları Hazreti Ali'den (radıyallahu anh) naklederek anlatıyorlar: '... Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), günlük zamanını üçe taksim ediyordu. Bir kısmını namaz kılmak ve Kur'ân okumak gibi Allah Teâlâ'ya ibadete ayırıyordu. İkinci kısmını aile fertleriyle alâkadar olmaya ayırıyordu; günlük ev işlerini yapıyor, ev ihtiyaçlarından kendisine düşenleri yerine getiriyordu. Üçüncü kısımda ise, istirahat buyuruyordu. Ancak istirahat zamanını da ikiye böler ve bunun bir kısmında ashabın ileri gelenlerini huzuruna kabul ederek onlara gerekli bilgileri öğretir, onlar da huzurundan çıkınca öğrendiklerini ashabın bütününe öğretirlerdi.'

İhtiyaç sahiplerinden kimileri bir, kimileri ise iki ve daha fazla olan ihtiyaçlarını arz ederlerdi de Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) sonuna kadar onları bıkmadan dinler, onlarla ilgilenir ve ihtiyaçlarının giderilmesiyle meşgul olurdu. Kendisine dünya veya âhiretle ilgili bir soru sorulunca, soruyu soranın seviyesine uygun davranarak onun hayrına olacak cevaplar verirdi. Soru sorana verdiği cevapla onu hayra yöneltirdi. Huzurunda bilgi öğrenenlere "Benden öğrendiklerinizi burada olmayanlara öğretiniz. Erkek, kadın, köle, cariye kim olursa olsun çeşitli sebeplerden dolayı bana gelip ihtiyaçlarını arz edemeyen kimselerin de ihti-

---

[229] Bkz. Müslim, 4/1806. [Bu konuda müstakil bir çalışma için bkz.: Hüseyin Yusuf, Hz. Peygamber Modeli, Rehber yayınları, İzmir, 2006]

yaçlarını, isteklerini bana iletiniz. Muhakkak ki, ihtiyacını devlet başkanına arz etmeye gücü yetmeyenlere yardımcı olan kimsenin, ayaklarını Cenâb-ı Hak kıyamet gününde sırat üzerinde kaydırmaz." diye tembih ederdi.

Huzurunda abes yani faydasız söz söylenmesine müsaade etmezdi. Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), dışarıda da tevazuu elden bırakmazdı. Çarşıda, pazarda, sokakta veya herhangi yerde olursa olsun herkese güler yüzle davranır, hâl hatır sorar, tatlı dille hitap ederek, gönüllerini alırdı... Meclisinde, camide, cemaatte, cumada göremediği ashabının ahvâlini derhâl soruşturur, başına bir şey gelip gelmediğini öğrenmeye çalışır, görüşebildiklerine ise dinî metanetlerini daima takviye ederek, iyilik ve güzelliklere koşturup, çirkinliklerden uzaklaştıracak şeyler söylerdi.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem); oturmakta olan bir topluluğun arasına geldi mi baş köşeye geçmek için hiç kimseye sıkıntı vermez, hemen topluluğun en son kısmına ve boş bulduğu bir yere oturuverirdi. Başkalarının da böyle yapmalarını isterdi. Toplantıda bulunanları, durumlarına göre iyilikle anar ve iltifatta bulunurdu, öyle ki herkes onun yanında en çok sevilenin kendisi olduğunu sanırdı. Huzurunda çok oturan bir kişinin de haddi aşan bu tutumu karşısında telâş göstermeyip sabreder ve sükûnet içinde onun ihtiyacını karşılamaya çalışırdı. Kendisinden istenilen bir şeyi, varsa verir, yoksa tatlı sözlerle o kişinin gönlünü alıp vadederdi. Rasûlullâh'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) şefkati, merhameti, cömertliği, tevazuu herkesin malumu olmuştu. Ahaliden herkes, Hz. Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisi ile alâkadar olacağından emindi. Bir hakkın tevziinde hiçbir ferdi ötekine tercih etmezdi.

Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) meclisi; ilim, haya, sabır ve emanet meclisi idi. Orada edeple oturulurdu. Herkes birbirine saygı beslerdi. Yüksek sesle ve edebe aykırı konuşulmazdı. Orada konuşulup orada kalması gereken bazı şeyler de dışarıya taşırılmaz ve dedikoduculuk yapılmazdı. Orada hiç kimsenin aleyhi-

ne konuşulmaz, hiç kimse töhmet altında tutulmazdı. Huzurunda -insanlık hâli- ashabdan bazı kusurlar meydana gelse, o kusurlar orada kalırdı, yayılmazdı. O'nun meclisindeki kimseler yek dil ve yek ağız kişilerdi. Yani gönüllerindeki dâvada birleşmiş, konuştukları şeylerde kaynaşmış ve birliğin âhengine erişmiş kişilerdi. O'nun topluluğunda tevazu hâkimdi, bunun sonucu olarak yaşlılara hürmet beslenir, küçüklere şefkat gösterilirdi. Hep beraber ihtiyaç sahibinin ihtiyacı ilk önce giderilmeye çalışılırdı. Yani ihtiyaç sahipleri kendileriyle ilgilenilmek konusunda ihtiyaç sahibi olmayanlara tercih olunurdu."[230]

EFENDİMİZ'İN MİRASI

Amr b. Hâris'in rivayet ettiğine göre, Efendimiz ardında mızrak, kılıç, kalkan, miğfer gibi silahlarını, binek olarak kullandığı düldül ismindeki katırını ve sadaka olarak hibe ettiği arazileri bırakmıştı.

Hazreti Ebû Hureyre'nin rivayet ettiğine göre Fâtıma Annemiz Hazreti Ebû Bekir'in yanına gelerek "Sana varis olanlar kimlerdir?" diye sordu. Hazreti Ebû Bekir Efendimiz de "Ailem ve çocuklarım." cevabını verdi. Hazreti Fâtıma, "Peki, benim hâlim ne olacak. Babama varis bile değilim." deyince Ebû Bekir (radıyallahu teâlâ anh) "Resûlullah Efendimiz'i, 'Bizler arkamızda mirasçı bırakmayız.' derken işittim." dedi. "Ancak ben Resûlullah'ın bakımını üstlenip nafakasını temin ettiği kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaya devam edeceğim." diyerek Hazreti Fâtıma'yı teselli etti.

Âişe annemizin rivayet ettiği bir hadiste de Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Biz peygamberler miras bırakmayız. Arkada bıraktığımız her şey sadaka olarak değerlendirilir." buyurmuştur.

Yine Hz. Âişe (radıyallahu teâlâ anhâ) "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ardında ne dinar ne dirhem ne koyun ne de deve bırakmıştı." buyurdu.

---

[230] Hâce Mehmed Raif efendi, Muhtasar Şemâil-i Şerif Tercemesi, s. 230-234

Üçüncü Bölüm

EFENDİMİZ'İN GÜZEL AHLÂKI

EFENDİMİZ'İN GÜZEL AHLÂKI

PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN ŞECAATİ, CESARETİ

İnsanlara lider olacak fıtratların, fıtrî bir şecaat ve cesarete sahip olmaları gerekir. Cesur olmayan lider olamaz. Lider, gözü kara, yüreği de pek olmalıdır. Zaman gelir o, tek başına kalabilir. Fıtrî cesareti, onu o anda içinde bulunduğu zilletten kurtarır. Davasını ve idealini yalnız ve tek başına göğüsleme korunda bulunduğu böyle bir anda lider, arkasında binlerce insan var gibi davranabilmelidir ki, varılması gereken hedefe ulaşabilsin. Evet, lider asla ölümden korkmamalıdır. Her şeyden korkan, ürken, saklanmada lider olabilse de, sevk ve idarede asla lider olamaz.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), her şeyden evvel bir şecaat ve cesaret abidesi idi. Öyle ki, muharebe meydanlarının Haydar-ı Kerrâr'ı Hz. Ali (radıyallahu anh), O'nun bu yanını ifade ederken; "Biz, muharebelerde başımız sıkıştığı zaman Resulü Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e sığınırdık." der.[231] İşte bu, O'nun şecaat-i kudsiyesinin ifadesinin ifadesidir ve sahasında nazirsizdir.

Bir örnek olarak Efendimiz'le Gavres ismindeki bir kâfir arasında geçen hadise, O'nun korkusuzluk, şecaat ve cesaretinin azametini resmetme bakımından yeterli bir misaldir. Allah Resulü (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir ağacın altında istirahat buyururlarken, Gavres, O'nun uykuda olmasından istifade ederek, ağaca

---

[231] Ahmed b. Hanbel, 1/86

asılı bulunan kılıcını alır ve müstehzi bir eda ile: "Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?" der. Onun bu sorusuna karşılık Allah Resûlü, hiçbir panik emaresi göstermeden ve kendisinden gayet emin olarak öyle bir "Allah" der ki, O'nun orada sergilediği bu teslimiyet, yakîn ve Allah'a itimat, elindeki kılıçla karşısında duran Gavres'i sarsar ve kılıç elinden yere düşer. Bu defa düşen bu kılıcı, İnsanlığın İftihar Tablosu eline alır ve sorar: "Ya şimdi seni kim kurtaracak?" Adam korkusundan sıtmalı hasta gibi titremeye başlamıştır ki, o esnada, Allah Resûlü'nün sesini duyanlar oraya koşarlar; koşar ve gördükleri manzara karşısında hayrette kalırlar. Onların Allah'a karşı iman ve itimatları bir kat daha artar; Gavres de orada görüp duyduğu şeylerle "el-Emin"e güven sözü verir ve Allah Resulü'nün şecaat ve cesaretine hayranlık hisleri içinde oradan ayrılır.[232]

Allah Resulü (sallallâhu aleyhi ve sellem), eşsiz cesaret örneklerinden birini de, hicret-i seniyyeleri esnasında, Sevr mağarasında sergilerler. Sevr, gençlerin bile zor çıkabilecekleri zirvede bir mağaradır. Ancak O, elli üç yaşında olmasına rağmen bu zirveye tırmanıyor ve bu mağarayı kıymetler üstü bir değerle şereflendiriyordu. Mekke müşrikleri, mağaranın ağzında dolaşırken, Seyyidinâ Hz. Ebu Bekir, sırf O'nun adına duyduğu endişeden ötürü telaş içindedir.. ve ihtimal endişeden yüzü sapsarı kesilmiştir. Hâlbuki onunla aynı atmosferi paylaşan Nebiler Serveri'nin dudaklarındaki tebessümde en ufak bir değişiklik olmamıştır ve endişe içindeki dostu Hz. Ebu Bekir (radıyallahu anh) "Korkma! Allah bizimle beraberdir.", "O iki kişiyi ne sanıyorsun ki, onların üçüncüsü Allah'tır." sözleriyle teselli ve teskin etmiştir [233]

Enes bin Malik şunu nakleder: Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanların en yiğidi ve en cömerti idi. Allah'a yemin olsun ki, bir gece Medine halkı düşman baskısından korkmuştu da Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) kılıcını boynuna asıp eyersiz

---

[232] Buhârî 3/1065, 4/1515; Müslim 1/576; Ahmed b. Hanbel, 3/311
[233] Buhârî, 4/1712

bir ata binip düşman sesinin geldiği yöne doğru atını mahmuzlamıştı. Medineli ne kadar insan varsa hepsi arkada kalmıştı. Bir müddet sonra geri dönüp endişe edilecek bir şey olmadığını söyledi.[234]

Huneyn Gazvesi yapılıyordu. Müslüman safları arasında bir ara dalgalanma meydana geldi. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) beyaz bineğinin üzerinde "Ben Peygamberim, bunda yalan yok! Ben Abdülmuttalib'in torunuyum!" diyerek ashabını toparlıyordu. Nitekim kısa bir ara sonra ashab-ı kiram toplanmış ve muzaffer olmuştu.[235]

Meşhur mütefekkir Bernard Shaw, Allah Resûlü'nün Allah'a olan bu teslimiyetini ve korkusuzluğunu anlatırken hislerini şu takdirkâr ifadelerle dile getirir: "Hz. Muhammed, çeşitli yönleriyle insanın başını döndürecek üstünlükleri olan bir insandır. Bu sır insanı, tam manâsıyla anlamak mümkün değildir. Bilhassa O'nun anlaşılamayacak üstünlükte bir yanı vardır ki, o da Allah'a olan güven ve itimadıdır."

PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN CÖMERTLİĞİ

Kerem; cömertlik, iyilikseverlik ve ikram etme hasleti demektir. Araplarda kerem, çok mergûp bir sıfattır. Hatta cahiliye şiirini kurcaladığınız zaman, o devir Arap'ının şu hususlarla övündüğünü görürsünüz: Biz, misafirlerimize, şu kadar koyun, şu kadar sığır, şu kadar deve boğazlayıp ikram ettik. Evet, misafire gösterilen cömertçe ikram, onların birer övünç vesilesiydi ki, bu hususta kabile ve oymaklar âdetâ birbirleriyle yarışırlardı. Tabii bunlar yaptıkları her şeyi bencillik hesabına yapıyorlardı. İşte, cömertlik ve keremin böyle revaçta olduğu bir zamanda, onlar arasında kerimlerden kerim bir Zât zuhur etti. O'nun keremini görünce herkesin dili tutuldu. Bu kerim Zât, yaptığını sadece Al-

---

234 Buhârî, 3/1038; Müslim, 4/1802; İbn Mâce, 2/926

235 Buhârî, 3/1051, 1071; Müslim 3/1400, Ahmed b. Hanbel, 4/280

lah için yapıyor; birisine dünyayı bağışlasa, ondan tek kelime ile dahi bahsetmiyordu. Hatta, şiirlerinde O'nun cömertliğini anlatan mısralara yer veren şairlerin, bu ifadelerini dahi hiç mi hiç kabullenmiyor ve onların sözlerini, "Ekremü'l-Ekremîn" olan Allah'a izafe ve havale ediyordu.

O bir mir'ât-ı mücellâ idi ki, Cenâb-ı Hakk'ın "Kerîm" ismi, O'nda tecelli ile kendini gösteriyordu. O, her mevzuda olduğu gibi bu mevzuda da Cenâb-ı Hakk'ın en zirvede bir halifesiydi ve yeryüzünde O'ndan daha kerim bir ikinci insan gösterilemezdi.

Ahlâki bir tavır olarak cömertlik Allah'a yaklaştıran bir huy ise, Allah Resûlü nasıl cömert olmaz ki? Hâlbuki O, Allah'a yakınlıkta, Cibril'i bile geride bırakmıştı. Zaten bizzat, kendisi de şöyle buyuruyordu: "Cömert; Allah'a, cennete ve insanlara yakın, cehenneme uzaktır. Cimri ise; Allah'a, cennete ve insanlara uzak, cehenneme yakındır."[236]

O, kendi ferdî hayatı için fakirliği seçmişti. Bu herkesin de fakir olmasını istemesi demek değildir. Ancak hiç kimsenin midesi altında ezilip kalmasını da hoş görmüyordu. Zaten, O büyük insanın sayesinde Müslümanlar, çok kısa zamanda dünyanın en zengin milleti haline gelmişlerdi. Kendi aralarında, sadaka ve zekât kabul edecek insan bulamıyorlardı. Evet, kişi başına düşen gelir dağılımı o kadar yüksekti. Ama, onların içinde öyle zahidler de bulunuyordu ki, evinde bir günlük yiyeceği var ise, getirilen yeni bir şey ne kadar da cazip olsa onu kabul etmiyordu. Bu bir diğergamlık, bir ruh yüceliği meselesidir. Yaşatma aşkıdır. Yaşama zevkini terk etme idealidir. Bu his ve duygularla dolup taşamamış insanların bunları anlamaları da mümkün değildir.

İbn Abbas'ın (radıyallahu anh)'ın rivayet ettiği bir hadis O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) cömertliğini anlatır. "Allah Resulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) insanların en cömertiydi. Ramazan ayı gelip de

---

[236] Tirmizî, 4/342

Cebrail (aleyhisselam) ile mülâki olunca daha bir cömert olurdu. Cebrail her gece gelir, Kur'an'ı müzakere ederlerdi. Allah Resûlü esen yelden daha cömert davranırdı.[237]

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bütün ganimetlerin beşte birine, Cenâb-ı Hakk'ın fermanıyla sahip bulunuyordu. Yani ganimetlerin beşte biri Allah Resulü'nün şahsî tasarrufundaydı. Onu istediği gibi kullanma salahiyeti, doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk tarafından O'na tevdi edilmişti. Hâlbuki, Hz. Ömer bir gün, O'nun saadet hücresine girecek ve hıçkıra hıçkıra ağlayacaktı. Efendimiz, niçin ağladığını sorunca da, o Koca Ömer şöyle diyecekti:

– Ya Resûlallah! Dünya kralları, Kisralar servet içinde yüzüyorlar. Senin ise altına sereceğin bir sergin bile yok.. yatağın hasır.. ve teninde yattığın zeminin izleri.. Hâlbuki kâinat senin için yaratıldı.

Allah Resûlü, şu cevabı verir: "İstemez misin ya Ömer, dünya onların, âhiret de bizim olsun!"[238]

Allah Resûlü, başka türlü yaşaması mümkün olmayan bir fakirin, bir düşkünün çaresizlik içinde söylediği sözler türünde bir söz olarak da söylemiyordu. Yukarıda da temas ettiğimiz gibi, o isteseydi, dünyanın en zengin insanı olabilirdi. Bir fikir vermesi bakımından, sadece Huneyn'de O'nun payına düşen beşte bir şöyleydi: 40.000 koyun, 24.000 deve, 6.000 esir, 4.000 okka gümüş ki, bir okka dört kilo demektir.[239]

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yumuşaklığı ve diğer ulvî duygularının anahtarlarıyla açılmayan nice kapalı gönüller, O'na kerem anahtarıyla açılıvermişti. İşte Safvan bin Ümeyye de bunlardan biri: Hz. Enes (radıyallahu anh) şunu anlatır: "Allah Resûlü, Huneyn'e giderken, bu şahıstan ödünç olarak silah almıştı. Hu-

---

[237] Buhârî 2/672, 3/1177; Müslim 4/1803; Nesai 4/125
[238] Buhârî, 4/1866; Bezzar, 1/303
[239] İbn Hişam, Siret, 4/ 135-136

neyn'de elde edilen ganimetlere Safvan hayran hayran ve hırsla bakıyordu. O'nun bu durumu Allah Resûlü'nün dikkatini çekmişti. "Bakıp beğendiğin o develer senin olsun." dedi. Ardından daha birçok şey verdi. Safvan, bu cömertlik karşısında şaşırdı kaldı. Kalbi Allah Resûlü'ne karşı buğz ve kinle dolu olan bu adam, birdenbire değişivermişti. Evet, Allah Resûlü'nün bu keremi onu, bu kin ve buğzundan uzaklaştırmış ve İki Cihan Serveri onun için insanların en sevgilisi hâline gelivermişti. Safvan'ı kazanmak elbette binlerce deve, sığırdan daha mühimdi. Allah Resûlü de en mühim olanı yapmıştı. Nitekim Safvan'a karşı gösterilen bu cömertlik neticesiz kalmamıştı. Safvan hemen kavmine gidip şöyle demişti: "Ey kavmim koşun İslâm'a girin! Zira Hz. Muhammed bir veriş veriyor ki, ancak, fakirlikten korkmayan ve Allah'a tam itimat eden bir insan böyle verebilir!" [240]

İhtiyacına rağmen birisi kendisinden bir şey talep ederse verirdi. Sehl bin Sa'd şu hadiseyi nakleder. Günlerden bir gün Efendimiz'e bir kadın kendi elleriyle ördüğü bir hırkayı getirdi. Efendimize gelip:

– Ey Allah'ın Resulü! Bu hırkayı size giydirmek için ellerimle ördüm, dedi ve hediye etti. Efendimiz'in böyle bir hırkaya ihtiyacı da vardı. Efendimiz gömlek yerine bu hırkayı giymişti. Orada bulunanlardan biri:

– Yâ Rasûlallah! Bu hırkayı bana hediye eder misiniz, dedi. Efendimiz:

– Tabi, dedi. Bir süre daha sohbete devam etti. Sonra odasına döndü. Hırkayı katladı. Daha sonra da hırkayı isteyen kişiye yolladı. Orada bulunanlar:

– Ne kadar talihlisin. Efendimiz'in ihtiyacı vardı. Sonra sen istedin. Tabi, isteyeni geri çevirmediğini biliyorsun, dediler. O şahıs da şöyle cevap verdi:

---

[240] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/359

– Allah'a yemin ederim ki ben onu giymek için almadım. Ben onu kefenim yapmak için aldım. Sehl diyor ki:

– O hırka O zatın kefeni oldu.[241]

Bir başka hadise: Bir bedevi gelip O'ndan bir şey istemişti, Allah Resulü ona istediği şeyi vermişti. Adam bir kere daha istemiş, O yine vermişti. Üçüncü isteğinde ise, verecek bir şey olmadığı için Allah Resûlü vadetmişti. Yani malın eline geçtiği ilk fırsatta ona verecekti. Bu durum Hz. Ömer'i fevkalâde üzmüş, Allah Resulü'nün bu derece rahatsız edilmesinden rahatsız olmuştu. Dizleri üzerine doğruldu ve: "İstediler verdin. Bir daha istediler, yine verdin. Bir daha istediler, vadettin. Yani, kendini bu kadar eziyete sokma ya Resûlallah!" dedi.

Ancak bu sözler, Allah Resulü'nün hiç hoşuna gitmemişti. Kaşlarının hafif çatıldığını gören Abdullah b. Huzâfet'üs-Sehmî ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Ver Ey Allah'ın Resûlü, sakın Allah'ın seni fakir bırakacağını ve senden nimetlerini kesivereceğini zannetme!"

İki Cihan Serveri bir müddet sükût buyurdu ve ardından şöyle dedi: "İşte Ben de bununla emrolundum."[242]

Ferazdak ne güzel söyler:

"O teşehhüdün dışında asla "Hayır" demedi. Eğer teşehhüd olmasaydı O'nun "Hayır" sözü de "Evet" olurdu."

O, "Evet"lerle bu kadar bütünleşmiş bulunuyordu. Şer'î daire içinde O'ndan ne istense hemen icabet eder ve isteyene istediğini verirdi.

Evet, Nebîler Sultanı'nın cömertlikte de benzeri yoktu ve tekti. Bu ölçüdeki bir cömertlik de ancak, peygamberlikle izah edilebilirdi.

---

[241] Buhârî, 1/429, 2/737; İbn Mace, 2/1177; Ahmed b. Hanbel, 5/333
[242] Bezzâr, 1/396

EFENDİMİZ'İN ŞEFKAT VE MERHAMETİ

Allah Resûlü'nün rahmet ve şefkati de O'nun fetanetinin bir buudunu teşkil eder. O'nun şefkat ve rahmetinde, aynı zamanda muhteşem bir kavrayışın ayrı bir derinliği gizlidir. Evet, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Cenab-ı Hakk'ın rahmaniyet ve rahimiyetinin yeryüzündeki biricik temsilcisi olarak, bu iki mübarek sıfatın tesirini bir iksir gibi kullanmış ve bütün gönüllerde taht kurmuştur. Zaten, şefkat, re'fet, yumuşaklık, yürekten ve samimi olmak kadar insanı, kitlelere kabul ettiren ikinci bir vesile yoktur. İşte, Allah Rasulü iç inceliği, kabiliyet-i fevkalâdesi ve fetanetiyle, rahmet ve şefkati fetanetinin ayrı bir buudu olarak çok iyi değerlendirmiştir ki, bu da O'nun peygamberliğinin ayrı bir delili sayılır.

Allah (c.c.), O'nu bütün âlemlere rahmet olarak göndermiştir. O'nu anlatırken "Tâ Hâ, (Ey Rasûlüm!) Sana Kur'ân'ı sıkıntı çekesin diye indirmedik."[243] buyurur. Evet, O pırıl pırıl Hakk rahmetini aksettirmektedir. Sanki O, çöl ortasında bir su menbaı, bir kevser havuzudur da, kabını eline alıp gelen herkes o havuzun başına varmış, hem kabını doldurmuş hem de kana kana içmiştir. İşte O, rahmet buuduyla böyle herkese açık bir kevser kaynağı gibidir. İsteyen her fert O'ndan istifade edebilir.

Hz. Muhammed Aleyhisselam, bir mesaj olarak bütün insanlığı ve bütün varlığı içine alan bir sevgiyle insanları kucaklamıştır. "Sen af ve müsamaha yolunu tut, iyiliği emret, cahillere aldırış etme."[244] ayeti ile Cenab-ı Hakk O'na af ve müsamaha yolunu tutmasını ifade ediyordu. Rivayete göre bu âyet nâzil olunca Cebrâil (aleyhisselam) geldi. Efendimiz:

– Ey Cibril bu âyetin tevili nedir, diye sordu. Cebrail:

– Ben de sorayım, dedi ve gitti. Biraz sonra geldi ve:

---

[243] Ta Hâ, 20/ 1-2

[244] A'râf, 7/191

– Ey Muhammed! Allah Teâlâ sana, seninle akrabalık ilişkisini keseni ziyaret etmeni, seni mahrum edene vermeni, sana zulmedeni affetmeni emrediyor, dedi.[245]

Ancak, O'nun bu engin şefkati ve derin rahmeti, bu meseleleri istismar edenlerin sevgi ve şefkat anlayışlarında olduğu gibi sadece bir düşünce olarak ve kitap sayfalarında kalmamış; aksine en kısa zamanda pratiğe dökülmüş ve bütün derinlikleriyle temsil edilmiştir. Zaten, Efendimiz'in tatbike sunulmayan hiçbir düşüncesi yoktur. O, bütünüyle bir aksiyon ve hamle insanıdır.

Onun ümmeti içinde yer alması Allah Teâlâ'nın toplu helak imtihanını yapmamasına vesiledir. Kur'an-ı Kerim'de "Eğer onlara azab edeceksen, onlar senin kulundur."[246] buyurulur. Bu âyet Efendimiz'in âlemşümûl rahmet ve şefkatinin delilidir. Zaten O: "Ben lanet edici olarak değil, merhamet edici olarak gönderildim."[247] buyurur.

O, yerinde ağlayan bir çocuk görse oturur, onunla ağlar. İnleyen ananın ıstırabını vicdanında duyar. İşte yine Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği bir hadis ve O'nun dillere destan şefkati: "Ben namaza duruyor ve onu uzun kılmak istiyorum. Sonra bir çocuk ağlaması duyuyorum. Annesinin ona duyacağı heyecanı bildiğim için hemen namazı hızlı kılıp bitiriyorum."[248]

Hele, O'nun kendi çocuklarına karşı şefkati bütün bütün farklıydı. Çok defa, oğlu İbrahim'in süt emdiği ailenin yanına gelir, İbrahim'i onu kucağına alır ve uzun müddet severdi. Vefat ettiği zaman da İbrahim'in ardından gözyaşları dökmüştü.[249]

Bir hadis-i şerifte: "Siz yerdekilere merhamet edin ki, göktekiler de size merhamet etsin."[250] buyurur.

---

[245] Taberi, 6/154
[246] Mâide, 5/118
[247] Müslim, 4/2006
[248] Buhârî, 1/250; Müslim, 1/342; Ebû Davud, 1/269
[249] Müslim, 22/630
[250] Tirmizî, 4/323

Allah Resûlü, akrabalarına karşı olduğu gibi yakın-uzak dostlarına karşı da muhabbet ve rahmet hissiyle dopdoluydu.

O'nun şefkati sadece insanları değil, hayvanları da içine alıyordu. Bir kadının açlığa mahkûm ettiği bir kedi yüzünden cehenneme girdiğini[251] haber vermiş; öbür tarafta ahlâksız bir kadının susuzluktan bitkin düşmüş olan bir köpeğe su içirmesiyle cenneti kazandığını[252] müjdelemişti.

Yine bir defasında bir muharebeden dönülüyordu. Dinlenme vaktinde, sahabeden bazıları bir kuş yuvası görmüş ve yuvadaki yavruları alıp sevmeye başlamışlardı. Tam o sırada anne kuş geldi ve yavrularını onların elinde görünce orada çırpınıp pervaz etmeye başladı. Allah Rasûlü bu duruma muttalî olunca fevkalâde celallendi ve hemen yavruların yuvaya konulmasını emir buyurdu.[253] Evet, O'nun rahmeti hayvanları da kuşatıyordu. Zaten Allah, geçmiş peygamberlerden birini karınca yuvası yüzünden itâp etmemiş miydi?

Bu peygamber farkına vararak veya varmayarak karıncaları yakmış.. arkadan da Allah'tan azar işitmiştir.[254] Şimdi bu ve emsali vak'aları bize nakleden Allah Resûlü'nün başka şekilde davranması mümkün mü? Sonra, O'nun ümmetinden öyleleri yetişecektir ki, adları "karınca çiğnemez efendi" olacaktır. Çünkü onlar ayaklarına zil takacak ve yolda böyle yürüyeceklerdir. Ta haşereler zilin sesiyle uzaklaşsın ve ayak altında kalıp ezilmesinler... Aman Allah'ım! Bu ne derin, bu ne cihanşümul bir şefkat ve merhamet örneğidir. Evet O'nun rahmet dairesinden karıncalar dahi istisna edilmemiştir. Karıncayı bile ezmeyen bu insanlar acaba başkalarına zulmedebilirler mi? Hayır, bilerek ve kasıtla onların haksızlık yapmaları mümkün değildir!..

---

[251] Müslim, 4/2023; Ahmed b. Hanbel, 2/317
[252] Buhârî, 3/1206; Ahmed b. Hanbel, 2/510;
[253] Ebu Dâvud 2/61; Hâkim, Müstedrek, 4/267
[254] Buhârî, 3/1099, 1206; Müslim, 4/1759

İbn Abbas anlatıyor: "Allah Resûlü'yle bir yere gidiyorduk. Birisi, kesmek üzere bir koyunu bağlamış, koyunun gözü önünde bıçağını biliyordu. Allah Rasûlü bu şahsa: "Onu defalarca mı öldürmek istiyorsun?"[255] buyurdu. Bu; bir bakıma o şahsa itâptı.

Abdullah b. Cafer (radıyallahu anh) anlatıyor: "Allah Resûlü, yanında birkaç sahâbeyle bir bahçeye girdi. Bahçenin köşesinde zayıf mı zayıf bir deve vardı. Deve Allah Rasûlü'nü görünce sicim gibi gözyaşı dökmeye başladı. İki Cihan Serveri hemen devenin yanına gitti. Bir müddet o devenin yanında kaldı, sonra devenin sahibini çağırtarak, deveye iyi bakması hususunda onu gayet sert ikaz etti."[256]

Aslında Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendisini telef edecek kadar insanları seviyordu. Yer yer Kur'ân-ı Kerîm'in O'nu ta'dil etmesi bunun delilidir. Kur'ân: "Onlar Kur'ân'a inanmıyorlar diye, nerede ise kendini bitirip tüketeceksin."[257] diyordu. Zaten, nübüvvet atmosferi benliğini sarmaya başlayınca, O kendini bir mağaraya hapsetmemiş miydi? Vahiy de ilk defa O'na orada geldi. Demek ki O, insanları seviyordu ve bu yola baş koymuştu.

Esasen Allah Resûlü'nün cihad anlayışı da O'nun bu rahmet yanından kaynaklanıyordu. Evet, insanlar cihad sebebiyle belki dünya namına bazı zararlar göreceklerdir; fakat ebedî hayatları adına kazanacakları o kadar çok şey olacaktır ki, onların bu zararlarını hiçe indirecektir! Allah Rasûlü, taşıdığı kılıcının ucuyla cennete giden yolları açıyordu. Bu da O'nun âlemlere rahmet oluşunun ayrı bir buudu...

PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN TEVAZUU

Tevazu, yüzü yerde olma ve alçakgönüllülük manalarına gelir ki, tekebbürün zıddıdır. Onu; insanın Hak karşısında gerçek ye-

---

[255] Hâkim, Müstedrek, 4/231, 233
[256] Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat, 9/81
[257] Kehf, 18/6

rinin şuurunda olup ona göre davranması ve halk arasındaki durumunu da bu anlayış zâviyesinden değerlendirip kendini insanlardan bir insan veya varlığın herhangi bir parçası kabul etmesi şeklinde de yorumlayabiliriz.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in mahviyet ve tevazuu da, fetanetinin ayrı bir buudu olarak yıldız gibi parlamaktadır. O, şöhreti artıp herkes tarafından kabul edildikçe, tevazuu daha da derinleşmiştir. Tevazu ve mahviyet âdetâ O'nunla beraber doğmuş gibiydi.. ömrünün sonuna kadar da gelişerek devam etti. "Kim tevazu ederse Allah onu yüceltir, kim de tekebbür eder büyüklenirse onu alçaltır."[258] diyen ve dediğini en iyi şekilde tatbik ve temsil eden O'dur (sallallâhu aleyhi ve sellem).

"O, her zaman kendisini insanlardan herhangi bir insan olarak görmüş ve hiçbir zaman, kendini onlardan ayrı tutmamıştır." şeklinde Hz. Ali'ye isnat edilen hoş bir söz vardır ki, O, hayatını hep o çizgide sürdürmüş ve insanlardan bir insan olarak kalmaya fevkalâde özen göstermiştir.

İşte sistemin mükemmeliyetini gösteren içtimaîde bazı kesitler:

Allah Resûlü hayatla kaynaşmış, bir fıtrat insanı olmuştu. Çok kere O'nun meclisine ilk gelenler, Peygamberin kim olduğunu bilemezler; ancak sahabinin tavırlarıyla veya O konuşmaya başlayınca, Allah Resûlü olduğunu fark edebilirlerdi. Hicret esnasında, Medinelilerden o güne kadar Allah Resûlünü görmemiş olanların pek çoğu o gün, Ebû Bekir'in elini öpmeye koşmuşlardı. Yani, onu Allah Resûlü sanmışlardı. Ancak o, eline bir yelpaze alıp Efendimiz'i serinletmeye başlayınca, Allah Resulü'nün kim olduğu anlaşılmıştı.[259] Allah Resûlü kendisini Ebû Bekir'den ayıran herhangi bir davranışta bulunmuyordu.

Mekke'yi fethedip şehre girerken nasıl bir mahviyete büründüğü dillere destan. Biniti üzerinde o denli iki büklüm idi ki,

---

[258] Feyzü'l-Kadir, 6/80; Bezzâr, 3/160; Kenzü'l-Ummal, 7/343

[259] İbn Hişam, Sîret, 2/137

neredeyse başı bindiği hayvanın eyer kaşına değecekti. O şanlı Nebi, o şanlı beldeye işte böyle bir mahviyet ruhuyla girmişti. Büyüklerde büyüklüğün alâmeti tevazu ve mahviyettir. Küçüklüğün emaresi ise tekebbürdür. Allah Resûlü insanlar içinde en büyük insandır. Öyle ise tevazuu da öyle olmalıydı...

Mescid yapımında, herkes bir kerpiç taşırken iki kerpiç taşıyan ve herkes karnına bir taş bağlarken iki taş bağlayan,[260] karşısına gelen ve mehabetinden dolayı sıtmalı gibi titreyen bir adama: "Kardeşim, korkma, ben de senin gibi, anası kuru ekmek yiyen bir insanım." diyen Allah Resûlü hiç şüphesiz insanların en mütevazısıydı.

Kâdı Iyâz naklediyor: "Bir gün aklından zoru olan bir kadın geldi. Allah Rasûlü'nün elinden tutarak çekti ve O'na: 'Gel benim evimdeki şu işimi gör.' dedi." Kadın Allah Rasûlü'nün kolundan çekiyor, O da arkasına takılıp gidiyor.. derken Sahabe de onların arkasına düşüyor.. ve Allah Rasûlü gayet rahat bir şekilde kadının dediği işi görüyor, sonra geri dönüyor.[261]

Herkes O'nu büyüklerden daha büyük görebilir; fakat, O, şöyle demektedir: "Hiç kimse kendi ameliyle cennete giremez.", "Sen de mi?" diyenlere de: "Evet, Ben de. Eğer Allah (c.c.) rahmetiyle sarıp sarmalamazsa."[262]

Zaten, bizzat Cenâb-ı Hakk da Kur'ân diliyle, Rasûlü'ne tevazuyu emretmiyor mu: "Sana tâbi olan mü'minlere tevazu kanatlarını indirebildiğin kadar indir."[263] gibi nice âyetler var Kur'ân'da.

Hayat arkadaşı, annemiz Aişe der ki: "Allah Resûlü'nden ahlâken daha güzel birini görmedim. Onu kim çağırırsa çağırsın, ister ashabından isterse ailesinden biri mutlaka "lebbeyk-buyurun" diyerek cevap verirdi."[264]

---

260 Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat, 6/249; Heysemî, Mecmeu'z-Zevaid, 7/487

261 Kâdı İyâz, 1/131

262 Buhârî, 5/2147, 2373; Müslim 4/2169; Ahmed b. Hanbel, 2/264

263 Şuarâ 26/215.

264 Kadı İyaz, a.g.e., 79

EFENDİMİZ'İN VEFAKÂRLIĞI

Kudsiler Ordusunun Öncüsü, gelmiş ve geleceklerin en birincisi, kimseye müyesser olmayan semâlar ötesi seyahate, ruhundaki vefa duygusu sayesinde muvaffak oldu. O bu sayede meleklerin varıp ulaşamadığı iklimlere ulaştı ve hiçbir fâninin eremediği devletlere erdi. Sonra da gözlerin kamaştığı ve gönüllerin hayrette kalıp kendinden geçtiği o mutlular âlemini, ümmetine olan vefa duygusuyla terk edip arkadaşlarının yanına döndü. Hâdiselerle pençeleşecek, karşısına çıkan badireleri göğüsleyecek, onları da o yüce iklimlere yükseltecekti... Dost ve arkadaşlarına karşı vefa duygusuydu O'na cennetleri ve hûrileri unutturan. Onlara karşı bir vefa sözüydü O'nu, başı semâvî ihtişamlara ulaştığı bir zamanda, bütün mânevî payeleri bir tarafa bırakarak, bu ıstıraplı ve elemli dünyaya yeniden onların yanına döndüren!..

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefa timsali idi. Sözünde durması, vaadinden caymaması, kendisine ve çevresindeki ashabına yardımı dokunanları asla unutmaması, dostlarını sık sık arayıp hal ve hatır sorması, vefat etmiş yakınları yâd etmesi, ümmetini düşünmesi adına büyük fedakârlıklar yapması gibi en geniş manâda vefayı temsil ediyor ve sadece bu hususiyeti bile onun bir peygamber olduğunu anlatıyordu. Vefalı insan, Müslümanlara da vefalı olmalarını tavsiye ediyordu.

O, bir vefa insanıydı. Kendi açtığı çığırda hırz-ı can edenlere karşı, son nefesine kadar hep vefa solukladı. O, onlarla öylesine bütünleşmişti ki, Rabbine kavuşacağını düşündüğünde bile, -ki bu onun muradıydı- onlardan ayrılacağı hususu O'nu (sallallâhu aleyhi ve sellem) hıçkıra hıçkıra ağlatmış ve "Yakında beni sizden soracaklar." demekle iktifa etmişti.

Bir defasında Hirakliyus, huzurunda Ebu Süfyan'a Efendimizle ilgili bazı sorular sormuştu. Sorulardan birisi:

– Size neleri emrediyor, idi. Ebu Süfyan:

– Bize namaz kılmayı, dosdoğru olmayı, iffetli bulunmayı, ahde vefayı ve emanete riayetkâr olmayı, diye cevap verince Hirakliyus:

– İşte bunlar bir Nebide bulunan vasıflardır, diye cevap vermişti.[265]

Hatta vefasız insanın kıyametteki durumunu anlatırken "Kıyamet gününde ahdine ve sözüne gadreden insan için bir bayrak dikilir. İşte bu senin gadrettiğin şeydir."[266] buyurur.

EFENDİMİZ'İN HAYÂSI

Çekingenlik ve utanma da demek olan haya; sofîye ıstılahında, Allah korkusu, Allah mehâfeti ve Allah mehâbetiyle O'nun istemediği şeylerden çekinmek manâsına gelir. Böyle bir hissin, insan tabiatında bulunan haya duygusuna dayanması, o şahsı, edep ve saygı mevzuunda daha temkinli, daha tutarlı kılar. Temelde böyle bir hissi bulunmayan veya yetiştiği çevre itibarıyla onu yitiren şahıslarda ise, böyle bir haya duygusunu geliştirmek zor olsa gerek.

Peygamber Efendimiz Masumlar Masumu'dur. Dolayısıyla da, O'nun iffeti, bütün iffetlerin üstündedir. En azılı düşmanları, O'nun iffetine dokunacak tek kelime bulamamış ve O'nu bu yönüyle ta'n edememişlerdir, zaten ebedlere kadar da edemeyeceklerdir. Çünkü O, bir iffet heykeli ve bir ismet burcuydu. O'nun eteklerinde gubâr, dâmeninde çamur düşünmek nasıl mümkün olurdu ki, o nezahetin hülâsası "Mustafa" olarak yaratılmıştı.

Hasımları O'na her türlü iftirayı attılar. Mesela; O'na "mecnûn" dediler. Vakıa O, bir ölçüde Hakk'ın mecnûnuydu.. ve bu uğurda bütün varlığını da pazara koymuştu. İsteyen talan edebilirdi. Bu işin harmanı ise, cennete ermekti... Yine O'na sihirbaz dediler.. evet en muannid insanlar dahi O'nun huzurunda eriyor ve içlerinden küfür adına ne varsa hepsi temelinden sarsılıyor-

---

[265] Buhârî, 2/952

[266] Buhârî, 5/2285; Müslim, 3/1359; Ebû Davud, 2/91

du. Zaten O'na büyülenip kendini O'nun yolunda bezledenlerin sayısı hudutsuzdu. Aklı gözüne inmiş kâfirlere gelince, diyecekleri başka bir şey yoktu. "Bütün bu pervaneler sihir ateşiyle dönüyor." diyor, bir safsatada teselli arıyorlardı. Hâlbuki onları pervaneler gibi döndüren imanın gücü, kemalin cilvesi ve cemâlin câzibesiydi.

Hayatını bu çizgide götüren İffet ve haya abidesi Allah Resulü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) haya ile ilgili bazı sözleri:

"İmanın atmış küsur şubesi vardır. Hayâ da imanın şubelerinden biridir."[267]

"Haya insana hayır kazandırır."[268]

"Dört haslet vardır ki bunlar peygamberlerin sünnetidir. Hayâ, güzel koku sürünmek, misvak (dişleri fırçalamak) ve evlenmek."[269]

"Her dinin bir ahlâkı vardır. İslam'ın ahlâkı hayadır."[270]

"Vaktiyle gelip geçen bütün peygamberlerin ittifak ettiği ve insanlığın eriştiği yüksek bir düstur: 'Utanmıyorsan dilediğini yap.' sözüdür.[271]

"Allah'a karşı olabildiğince hayâlı davranın! Allah'a karşı gerektiği ölçüde hayâlı olan, kafasını ve kafasının içindekileri, midesini ve midesindekileri kontrol altına alsın! Ölüm ve çürümeyi de hatırından dûr etmesin! Âhireti dileyen, dünyanın sûrî güzelliklerini bırakır.. işte kim böyle davranırsa, o Allah'tan hakkıyla hayâ etmiş sayılır."[272]

Peygamber Efendimiz ahlâksızlığın ve iffetsizliğin had safhaya ulaştığı bir toplumda yaşamasına rağmen bütün hayatı bo-

---

[267] Buhârî, 1/12; Müslim 1/63; Ebû Davud, 2/630

[268] Buhârî, 5/2267; Ahmed b. Hanbel, 4/227

[269] Tirmizî, 3/391; Ahmed b. Hanbel, 4/ 421

[270] İbn Mâce, 2/1399; Ebû Ya'lâ, Müsned, 6/269

[271] Buhârî, 3/1284 Ebu Davud, 2/668

[272] Tirmizî, 4/637; Ahmed b. Hanbel, 1/387

yunca hiçbir zaman edep ve haya dairesi dışına çıkmamıştır. O'nun zamanında insanlar üryan bir şekilde Allah'ın en mübarek mekânlarında gezinir ve yine utanmadan, sıkılmadan üryan bir şekilde insanların gözleri önünde banyo yaparlardı. Toplumun ahlâkî seviyesi bu durumda iken Peygamberimiz çocukken Mekke'de çobanlık yaptığı bir sırada iki gün ardı ardına bir eğlenceye katılmak istemiş; fakat her defasında uyuyakalarak bu kötü ortamdan uzak tutulmuştu.[273]

Kur'ân-ı Kerim O'nun hayasını anlatırken "Çünkü bu hareketiniz Peygamberi rahatsız ediyor, lâkin utandığından, size karşı bir şey söylemiyordu. Oysa Allah, gerçeği açıklamaktan çekinmez."[274] buyurur.

İffet âbidesi Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) anlatan Ebû Saîdi'l-Hudrî'nin ifade ettiğine göre, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), perdenin arkasındaki bir genç kızdan daha fazla haya sahibiydi, utangaçtı. Bir şeyden hoşlanmadığını ancak yüzüne bakarak anlayabilirdik.[275] Bir topluluğun yaptığı bir davranış kendisine iletilir de O da bundan memnun değilse:

– Ne oluyor falan kavme, demezdi. Belki:

– Ne oluyor bu insanlara, şöyle şöyle yapıyorlar, derdi.[276]

Hatta bir aile münasebeti açısından Aişe annemizin şu sözü çok önemlidir. "Ben Allah Resûlü'nün avretini hiç görmedim."[277]

EFENDİMİZ'İN MİZAHI

Mizahın tarihi insanlığın tarihi kadar eskidir. Yaratılışı itibariyle insan her zaman aynı aktiviteyi gösteremez. Aşırı yoğunluk içerisinde zaman zaman kendisini dinlendirecek davranışlar sergiler. Mizah da, bu davranışlardan biridir. Mizahın istihza ve alay

---

[273] İbnü'l-Esir, el-Kâmil, 2/38.

[274] Ahzâb, 33/53

[275] Buhârî, 5/2263; Müslim 4/1809; İbn Mâce 2/1399; Ahmed b. Hanbel, 3/79, 88

[276] Buhârî, 1/261; Müslim, 3/1320; Ebû Davud, 2/265

[277] İbn Mace, 1/217; Ahmed b. Hanbel, 6/63

etmeden farkı, başkalarına eziyet etmeden ve kalplerini kırmadan yapılan şaka olmasıdır.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bizzat kendisi de şaka yaparak mizahın bir ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Eğer O sürekli abus çehreli olsaydı ve ciddi davransaydı insanlar Onun yanında durmaya güç yetiremezlerdi.

Hz. Âişe, Resûlullah'ın şaka yaptığını belirttikten sonra onun şu sözünü nakleder: "Şüphesiz Allah Teâlâ içine yalan katıştırılmayan mizahtan dolayı kimseyi muaheze etmez."[278]

Hatta mizah yapıp bundan pişman olan Hanzale ibn Rebi'e:

– Ey Hanzala! İnsan bazı zamanlar öyle olur, bazı zamanlar da böyle olur, buyurmuştur.[279]

Bir gün Ebû Hureyre Hazretleri Efendimiz'in yaptığını anlayamamış olmalı ki:

– Ey Allah'ın Resûlü! Bize şaka mı yapıyorsun, diye sorunca Resûlullah:

– Evet, Ben şaka yaparım fakat sadece doğruyu söylerim, cevabını vermiştir.[280]

Hatta O (sallallâhu aleyhi ve sellem), torunları Hasan ve Hüseyin Efendilerimizle şakalaşır, onları sırtına bindirip:

– Deveniz ne güzel deve, siz de ne iyi binicilersiniz, diyerek onları taşırdı.[281] Efendimiz, yanında bulunan Enes'in ailesini de zaman zaman ziyaret ederdi. Efendimiz, Enes'in kardeşi Umeyr'in bir kuşu vardı. İsmi Nugayr idi. "Ebû Umeyr! Senin Nuğayr'den ne haber." diye sorup çocuğun gönlünü almıştı.[282] Bu iki olayda Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) çocuklarla yaptığı mizahın örneklerini görüyoruz. Hatta Enes'e:

---

[278] İbn Asâkir, Tarih, 4/37

[279] Müslim, 4/2106; Tirmizî,, 4/666; Ahmed b. Hanbel, 4/178

[280] Tirmizî, 4/357; Ahmed b. Hanbel, 2/340, 360

[281] Tirmizî, 5/661

[282] Buhârî, 5/2291; Müslim, 3/1692; Ebû Davud, 2/711; Tirmizî, 2/154, 357

– Ey iki kulaklı,[283] diye takıldığı da olurdu.

Efendimiz'in mizahı ya irşada yönelik ya Allah rızasını kazanmak, ya sevgi bağı tesis etmek ya da hüzün, keder, gamı ortadan kaldırmak gayeli idi. Bir gün kendisini deveye bindirmesini isteyen bir sahabiye:

– Seni deve yavrusuna bindireyim mi, şeklinde cevap verince sahabi şaşırır. Ardından da:

– Bütün develer bir devenin yavrusu değil mi, cevabıyla şaka yaptığını hatırlatır.[284] Yine Enceşe ismindeki sahabi Veda Haccı dönüşünde Efendimiz'in hanımlarını taşıyan develeri yanık sesiyle coşturup da yürümelerini hızlandırınca Efendimiz:

– Ey Enceşe! Yavaş sür, billurları kırmayasın, buyurmuştur.[285]

Yine Ensardan ihtiyar bir kadın cennete girmek için dua isteyince Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– İhtiyarlar cennete giremez, buyurmuştur. Kadın bu söze çok üzülünce de:

– Bilmiyor musun, ihtiyar olarak cennete girilmeyecektir,[286] buyurmuştur.

Zâhir isminde taşradan gelen bir kişi vardı. Zaman zaman Efendimiz'i ziyaret eder ve bulunduğu yerden getirdiği hediyeleri Resûlullah'a takdim ederdi. Resûl-i Kibriya da, ziyaret bitiminde huzurundan ayrılırken Zâhir'i techiz eder, hediyelerine mukabele ederdi. Zâhir'e "Zâhir bizim taşramız, biz ise onun yerleşim alanıyız." diye takılırdı. Efendimiz Zâhir'i severdi. Zâhir suret olarak çirkin fakat siret olarak çok güzel bir insandı. Zâhir bir gün çarşıda malını sattığı sırada Efendimiz yanına gel-

---

[283] Ebû Davud, 2/719; Tirmizî, 5/681; Ahmed b. Hanbel, 3/117
[284] Ebû Davud, 2/712; Ahmed b. Hanbel, 3/267.
[285] Buhârî, 5/2281, 2291; Müslim 4/1811; Ahmed b. Hanbel, 3/107
[286] Tirmizî, Şemâil, 1/199; Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 10/776

di. Arkasından Zâhir'i kucakladı. Zâhir Efendimiz'i göremiyordu. "Kimsin sen, beni rahat bırak!" dedi. Bu arada geriye dönmeye ve arkasındaki kişinin kim olduğunu öğrenmeye çalışıyordu. Bir miktar geri dönebildi ve bu kişinin Resûlullah olduğunu fark etti. Onun olduğunu fark edince direnmeyi bıraktı. Bu arada Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) "Bu köleyi kim satın alır?" dedi. Buna karşılık Zâhir "Ya Resûlallah! Beni satarsan çok ucuza satarsın; çünkü beni kimse satın almak istemez." deyince Resûlullah "Ancak sen Allah'ın nazarında değersiz değilsin, pahalısın." diyerek önemli olanın insanların dış görünüşlerinin değil ahlâk ve niyetlerinin güzelliği olduğunu vurgulamıştı.

Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), zaman zaman torunlarıyla oynardı. Onları bazen omzuna alır, bazen sırtına bindirip gezdirir, bazen ayağında sallar, bazen de yüz hareketleriyle onları güldürüp eğlendirirdi. [287]

EFENDİMİZ'İN VAKARI VE SÜKÛTU

Ağırbaşlılık, temkinli ve olgun davranmak, ciddiyet ve haysiyet sahibi olmak anlamına gelen vakar, Efendimiz'in karakterinin belirgin vasıflarından biridir.

Vakar, imandan kaynaklanan bir ciddiyet ve ağırbaşlılıktır. Vakarla kibir ve gururu birbirine karıştırmamak gerekir. Bir idarecinin makamında ciddi davranması vakar kabul edilir; fakat bu ciddiyeti ailesine de yansıtması vakar olarak değerlendirilmez. Aksine aile efradına şefkat, merhametle davranması gerekir.

Vakar bir kimsede tevazu ile taçlanırsa çok matlub bir fazilet olur. Peygamberimiz'de bu vasıflar ictima etmişti. O sürekli, hürmet duygularını gerektiren bir vakar ve aynı zamanda sevgiyi celbeden bir tevazu halinde bulunurdu. O (sallallâhu aleyhi ve sellem) son derece vakarlı, ciddiyet ve izzet sahibi idi. Onu ilk defa gören-

---

[287] Tirmizî, 5/661; el-Hindî, Kenzü'l-Ummal, 13/625

ler vakarı ve mehabeti karşısında önce ürperir; fakat onun şefkat dolu iklimine âşina oldukça rahat ve sükûnete ererdi.

Peygamberlik gibi en ciddi ve en mühim bir vazifeyi deruhte eden insan şüphesiz ki vakur ve aziz olur. Sürekli Allah'la beraber olduğunu düşünen ve bir an olsun bu düşünceyi aklından çıkarmayan Allah Resûlü âdeta bir vakar âbidesiydi. Onu ilk defa gören Yahudi âlimlerinden Abdullah b. Selam "Bu yüzde yalan emaresi göremedim." demiş ve Resûlullah'ın ağırbaşlılığı, mehabeti ve ciddiyetine vurulmuştu. Ardından da Müslüman olmaya karar vermişti.

Peygamberimiz, hafifmeşrep olarak nitelendirilebilecek davranışlardan her zaman uzak durmuştu. Onun hayatı boyunca kendisini utandıracak bir söz veya davranışta bulunduğunu gören olmamıştı. Kimsenin gıybetini yapmaz, dedikodudan nefret eder ve herkese karşı temiz düşünce sahibi olmaya çalışırdı. "Kendisini ilgilendirmeyen işleri terk etmesi bir insanın güzel Müslüman olduğuna işarettir." diyen Allah Resûlü hep edep ve vakar dairesi içinde hareket etmişti.

O insanlara şaka yaptığında bile hikmetli ve ders verici nitelikte şakalar yapar. Konuşmuş olmak için konuşmazdı. "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir insan ya hayır konuşmalı ya da susmayı tercih etmeli." diyen Efendiler Efendisi konuşabilme nimetinin israf edilmemesi gerektiğini vurgulamıştı.

O bir liderdi. Merkezdeki küçük bir gedik muhitte daha fazla yıkımlara ve açıklara sebep olacağından ötürü ahlâk ve karakter itibariyle hiçbir zaman başkalarına kötü örnek olmadı. Onun en azılı düşmanları bile O'nun müstesna şahsiyetine toz konduramadılar. Kendisinde ahlâkî zafiyet olarak nitelendirilebilecek bir açık bulamadılar. Onu ve davasını karalamak istediklerinde hep hayali ve mevhum şeylere dayandılar.

O az ve öz konuşurdu. Tane tane konuşurdu. Konuştuğu zaman muhataplarını dinlendirirdi. Onu dinleyen söylediklerini

âdeta ezberlerdi. Kahkaha derecesinde katiyen gülmez ve gülmemiştir; genellikle tebessüm ederdi. Güldüğü zaman gözlerinin içi güler, karşı taraftaki insanın içini ısıtırdı. Çevresine hep güven telkin ederdi. Genellikle bağdaş kurar veya diz üstü otururdu. Kıbleye doğru ayaklarını uzatmaz, sağa sola yayılarak oturmazdı.

Yürürken de çok vakarlı yürürdü. Sağa sola bakmaz, karşıya bakar ve hızlı adımlarla yürürdü. Sahabe Efendilerimiz O'nun mehabeti ve vakarı karşısında çoğu zaman soru sormaya cesaret edemez, dışarıdan bir misafirin gelmesini arzulayıp onun soru sormasını beklerlerdi.

Ebû Mâlik, babasından Peygamberimiz'in konuşması ve sükûtu ile ilgili müşahedelerini şöyle anlatıyor:

"Çocukken Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) meclisinde bulunurduk. Ben ondan daha az konuşan hiç kimse görmedim. Bazı sahabîler konuşup sözü uzattıklarında O tebessüm ederdi."

Torunu Hz. Hasan dedesini şöyle anlatıyor: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) daima düşünceli idi. Çoğu zaman sessiz durur, hiçbir zaman gereksiz yere konuşmazdı..."

Efendimiz'in fetanetini anlatırken meşhur âlimlerden Vehb bin Münebbih der ki: "Okuduğum 71 kitabın -kesretten kinaye- hepsinde Allah Resulü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) aklen en yüksek, re'yen de en değerli gördüm."[288] der.

[288] Kâdı İyâz, Şifâ, 51

Dördüncü Bölüm

YİYECEK VE İÇECEKLER HAKKINDA

YİYECEKLER

EFENDİMİZ'İN SOFRASI VE YEMEK KÜLTÜRÜ NASILDI?

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) sofrası ile öyle mutad gelen giden bir sofra anlaşılmamalıdır. O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatında düzenli bir sofrası hiç olmamıştır. Yanında hep hizmetinde bulunan Hazreti Enes (radıyallahu teâlâ anh) Efendimiz'in sofrasını şöyle anlatır: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), tahtadan yapılmış sini veya masa gibi ayaklı sofralar üzerinde ufak ve ayrı tabaklarda yemek yemediler. Kepeği unundan iyice ayrılmış has ekmek -veya yufka ekmeği- de yemediler.' Bunun üzerine Katâde'ye 'Ne üzerinde yemek yerlerdi?' diye sordum. Katâde: 'Şu yuvarlak deriden yapılmış sofralar üzerinde.' dedi."[289]

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) evinde öyle mükellef sofralar hiç olmamıştır. O dünya hayatını sadece ahiret için sermaye olarak görmüş, hayatını hep bu istikamette götürmüştür. Aslında bunda ümmetine irşad ve rehberlik vardır. Dünyaya ve malına karşı hahişkâr davrananlara bir tembih vardır. Nitekim Sahih-i Buhârî'nin "Kitabu'l-Et'ime" bölümünde anlatıldığına göre Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) hayatı boyunca saf buğday unundan yapılmış bir ekmeği yemek şöyle dursun yüzünü dahi görmemişti.

---

[289] Buhârî, 5/2059; Tirmizî, 4/250; İbn Mâce, 2/1095; Ahmed b. Hanbel, 3/130.

Bazı yemekleri çok severdi. Sirke, bal tatlısı, zeytinyağı ve bazı sebze yemekleri hoşuna giderdi. Bir keresinde Ümmü Hânî'nin (radıyallahu teâlâ anhâ) evine gitmiş ve:

– Yiyecek bir şeyler var mı, diye sormuştu. O:

– Sirke var, deyince;

– Sirke olan evde hiçbir şey yok denemez, buyurmuştu. Arabistan'da bir yemek türü vardır ki "Hîs" denir. Tereyağına peynir ve hurma konarak hazırlanır. Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu yemeği de çok severdi.

Bir keresinde Hazreti Hasan (radıyallahu teâlâ anh) ile Abdullah ibn Abbâs, Ümmü Seleme'nin yanına giderek:

– Bugün bize Hazreti Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) en sevdiği yemeği pişir de sun, dediler. Bunun üzerine:

– Peki siz onu sevecek misiniz, dedi. Onlar da ısrar edince Ümmü Seleme arpa ununu eleyerek tencereye koydu ve ocağa sürdü. Üzerine zeytinyağı ve baharatla karabiber attı. Pişince önlerine getirip koydu ve:

– İşte bu, Hazreti Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) en sevdiği yemekti, dedi. Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) et çeşitlerinden koyun, keçi, tavuk, deve, tavşan ve balık eti yemiştir.

Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), Safiyye (radıyallahu teâlâ anhâ) ile evlendiğinde düğün yemeği olarak sadece hurma ve kavrulmuş un çorbası ikram etmişti. Karpuzu hurma ile yerdi. Salatalığı severdi. Bir gün Muavviz ibn Afrâ'nın kızı hurma ile salatalık getirmişti. Bazen ekmekle hurma yediği de olurdu.

Soğuk suyu çok severdi. Bazen katıksız süt içerdi. Bazen de içine biraz su karıştırarak içerdi. Kayısı, hurma ve üzüm dânesini suda kaynatır, bir süre sonra da suyunu içerdi. Yemek kapları arasında tellerle bağlanmış olan tahtadan bir çanak vardı. Rivayet bu şekildedir. Ama bu çanak kırılmış olduğundan tellerle bağlanmış olabilir.

Sofraya gelen yemeği eğer beğenmezse elini uzatmazdı. Ama hiçbir zaman kötü demezdi. Önündeki yemeğe elini daldırıp eliyle karıştırmazdı. Başkalarını da bundan menederdi. Hiçbir zaman bir yere dayanarak veya yastığa yaslanarak yemek yemez ve bunu sevmezdi. Masa veya yemek tablasında da yemek yemedi. Sofrası, yerden birazcık yüksek olan sini olurdu. Acemler onun üzerine yemeği koyarak yerlerdi. Bu belli bir övünme ve imtiyaz alameti; yani zenginlere ve gösteriş düşkünü kimselere özgü olduğundan Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) onun üzerinde yemek yemeyi pek sevmezdi. Yemeği sadece üç parmağıyla yerdi.[290] Eti bazen bıçakla keserek yerdi.[291]

SOĞAN VE SARIMSAK YİYEN, MESCİDLERDEN UZAK DURMALI

Câbir'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular: "Her kim sarımsak, soğan ve pırasa yerse, mescidlerimize yaklaşmasın. Zira melekler de insanların rahatsız olduğu şeylerden rahatsız olurlar." [292]

Câbir ibn Semure'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Medine'ye hicret ettiğinde Ebû Eyyûb'un evine misafir oldu. Yemek yediği vakit artanını Ebû Eyyûb'e gönderdi. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir gün yemeği hiç yemeden ona geri göndermişti. Ebû Eyyûb Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) gelip durumu öğrenmek isteyince; "O yemekte sarımsak vardı!" buyurdular. Ebû Eyyûb:

– Sarımsak haram mıdır Ey Allah'ın Resûlü, dedi. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdular ki:

---

[290] Müslim, 3/1605; Ebû Dâvud, 2/393; Ahmed b. Hanbel, 3/177; Darimi, 2/133

[291] Şuabü'l-İman, 5/91. Ebû Dâvûd'da, "Eti bıçakla kesmeyin, çünkü bu Acemlerin âdetidir." diye bir hadis vardır. Ama Ebû Dâvûd bu hadise zayıf demektedir. Bu hadisin râvisi, Buhâri'nin "Hadisi inkâr edilen biridir." dediği Ebû Ma'şer Nüceyh'dir. (Ebû Dâvud, Libas, 8)

[292] Müslim, 1/395

– Hayır, fakat ben kötü kokusundan dolayı hoşlanmam.[293]

Hz. Ali (radıyallahu anh)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Çevrenizdeki insanları rahatsız ettiği için sarımsak yemek yasaklandı. Ancak pişmiş olursa bu rahatsızlığı yapmayacağı için yenebilir." [294]

Hz. Ali'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Sarımsak yemek uygun değildir, pişmiş olursa yenebilir."[295]

Ubeydullah ibn Ebî Yezîd 'in (radıyallahu anh) babasından rivâyete göre, Ümmü Eyyûb ona şöyle anlattı:

– Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), Medine'ye hicret edip geldiğinde onlara misafir olmuştu. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) için içerisinde bu (soğan, sarımsak) sebzelerinin bulunduğu ağır bir yemek yaptılar. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) o yemekten hoşlanmadı ve ashabına: "Siz o yemekten yiyin. Ben sizden biri gibi değilim, ben yanımdaki melek arkadaşımı o koku ile rahatsız edip incitmekten korkarım." buyurdu.[296]

Ebû'l Âliye (radıyallahu anh)'den rivayete göre, şöyle demiştir: "Sarımsak helal olan rızıklardandır."[297]

Yine Efendimiz'in soğan ya da sarımsak gibi ağır kokulu yiyeceklerin yenmesindeki ikazı da; hadis-i şerifteki melek gibi ruhâni varlıkların bu yiyeceklerin ağır kokusu sebebiyle gelmemeleri ya da yendikten sonra yakınımızdaki kişilere rahatsızlık verme endişesi sebebiyledir. Yoksa soğan ya da sarımsak veya pırasa zatında Allah Teâlâ'nın yarattığı helal yiyeceklerdir.

UYKU ZAMANINDA KAPLAR ÖRTÜLMELİ, IŞIKLAR SÖNDÜRÜLMELİDİR

Câbir'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Kapılarınızı örtün,

---

[293] Müslim, 1/395

[294] Muvatta, 3/405; Ebû Dâvud, 2/389

[295] Tirmizî, 4/261, 262

[296] Tirmizî, 4/262; İbn Mâce, 2/1116; Ahmed b. Hanbel, 6/433

[297] Tirmizî, 4/263

tulumlarınızı bağlayın, kaplarınızın ağzını kapayın, örtülmesi gerekenleri örtün, kandilleri söndürün, çünkü; şeytan kapalıyı açamaz, kırbanın bağını çözemez, kapların örtülerini açamaz. Çünkü fare; kandillerin içindeki yağı ve fitili yemek ister; böylece ev halkının başına evlerini yakabilir." [298]

Sâlim'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Uyuyacağınız zaman evlerinizde ateşleri söndürünüz, gerekli tedbirleri alınız."[299]

HURMAYI VE BENZERİ MEYVELERİ İKİŞER İKİŞER YEMEMEK

İbn Ömer'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Sahibinden izin almaksızın hurmayı ikişer ikişer yemeyi yasakladı." [300]

TEMEL GIDA MADDELERİNİ EVLERDE BULUNDURMA GEREĞİ

Hz. Âişe'den (radıyallahu teâlâ anhâ) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "(Temel gıda maddelerimizden olan) hurma bir evde bulunmazsa o evin halkı aç sayılır." [301]

İKİ KİŞİNİN YEMEĞİ ÜÇ KİŞİYE YETERLİDİR

Ebû Hureyre'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "İki kişinin yemeği üç kişiye, üç kişinin yemeği de dört kişiye yeterlidir." [302] Câbir ve İbn Ömer; Peygamber'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle rivâyet etmişlerdir: "Tek kişinin yemeği iki kişiye, iki kişinin yemeği dört kişiye; dört kişinin yemeği ise sekiz kişiye yeterlidir."

---

[298] Müslim, 3/1594; Tirmizî, 4/263; Ahmed b. Hanbel, 3/386

[299] Tirmizî, 4/263

[300] Müslim, 3/1577; Ebû Dâvûd, 3/333

[301] Müslim, 3/1618; Ebû Dâvûd, 3/362; İbn Mâce, 2/1104

[302] Buhârî, 5/2061; Müslim, 3/1630

EFENDİMİZ TAVUK ETİ YEMİŞ MİDİR?

Zehdem el Cermî'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Ebû Musa'nın yanına girdim, tavuk yiyordu. 'Bana yaklaş da sen de ye; çünkü ben Resûlullah'ı (sallallâhu aleyhi ve sellem) tavuk yerken gördüm.' dedi."[303]

Ebû Musa'dan (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) tavuk eti yediğini gördüm."[304]

EFENDİMİZ, TOY KUŞU ETİNDEN YEMİŞ MİDİR?

Sefîne'nin (radıyallahu anh) babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile birlikte toy kuşu etinden yedim."[305]

Bu kuş yabanî bir kuştur ve avlanarak elde edilir.

EFENDİMİZ KEBAP YEMİŞ MİDİR?

Ümmü Seleme'den (radıyallahu teâlâ anhâ) rivâyet edilmiştir: "Ümmü Seleme Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) kızartılıp kebap haline getirilmiş bir et parçası ikram etmişti de Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ondan yedikten sonra abdest almaksızın namaza kalktı."[306]

EFENDİMİZ BAL VE HELVAYI SEVER MİYDİ?

Hz. Âişe'den (radıyallahu teâlâ anhâ) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), helva ve balı severdi." [307]

---

[303] Buhârî 5/2100: Ahmed b. Hanbel, 4/394, 397

[304] Dârimî, 2/140

[305] Tirmizî, 4/272; Taberânî, Mu'cemü'l-Kebir, 7/81

[306] Tirmizî, 4/272; Nesai, 1/108

[307] Buhârî, 5/2071, 2125; Müslim, 2/110; Ebû Dâvud, 2/361; Tirmizî, 4/273; İbn Mâce, 2/1104

ET SUYU GIDA OLARAK ETİN AYNISI MIDIR?

Ebû Zerr 'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Biriniz yapılan hiçbir iyiliği küçük görmesin. İyilik yapmak için hiçbir şey bulamazsa kardeşini güler yüzle karşılasın, et satın alıp pişirmek istersen suyunu bol döküp iyilik olması için komşuna bir miktar ondan ver." [308]

TİRİT YEMEĞİNİN YEMEKLER ARASINDAKİ ÜSTÜNLÜĞÜ

Ebû Musa'dan (radıyallahu anh) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Erkeklerden pek çok kimse olgunluğa erişti; kadınlardan ise İmrân kızı Meryem ve Firavun'un karısı Asiye kemale erişenlerden oldu. Âişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü tirit yemeğinin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir."[309]

ET NASIL YENMELİDİR?

Safvân b. Ümeyye (radıyallahu anh)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Eti dişlerinizle ısıra ısıra yiyiniz; çünkü bu şekil yemek daha lezzetli ve daha hoştur."[310]

ET BIÇAKLA KESİLEREK DE YENİLEBİLİR Mİ?

Amr b. Ümeyyete ed-Damrî'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, bizzat kendisi, "Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) kızartılmış koyun budundan keserek yediğini ve abdest almadan namaza gittiğini" görmüştür.[311]

---

[308] Buhârî, 2/907, 5/2240; Müslim, 2/714; Tirmizî, 4/441

[309] Buhârî, 3/125, 1266, 1374, 5/2067; Ebû Dâvud, 2/378; Tirmizî, 4/275

[310] Ebû Dâvud, 2/377; Tirmizî, 4/272

[311] Tirmizî, 4/272

EFENDİMİZ ETİN HANGİ ÇEŞİDİNİ SEVERDİ?

Ebû Hureyre'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) pişmiş et getirildi ve ön budu kendisine takdim edildi, kendisi ön budu severdi ve onu dişleriyle ısıra ısıra yedi."[312]

Âişe'den (radıyallahu teâlâ anhâ) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) etler içerisinde ön but daha sevimliydi. Fakat et ve etli yemeklerini çok az bulurlardı. Etlerin içerisinde ön kolu, daha kolay piştiği için severlerdi."[313]

SİRKE AZIK VE KATIK OLABİLİR Mİ?

Câbir'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sirke ne güzel katıktır."[314] Âişe'den (radıyallahu teâlâ anhâ) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sirke ne güzel azıktır." [315]

Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hanî'den (radıyallahu teâlâ anhâ) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Mekke'nin fethi günü Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), evimize geldi ve 'Evde yiyecek bir şeyler var mı?' buyurdular. Ben de: 'Hayır, hiçbir şey yok; sadece birkaç parça kurumuş ekmek ve sirke vardır.' dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem); 'Sirkesi bulunan bir ev katıktan yoksun sayılmaz.' buyurdular."[316] Câbir'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Katık olarak sirke ne güzeldir." [317]

---

[312] Buhârî, 3/1215; Tirmizî, Şemâil, 1/140

[313] Ebû Dâvûd, 2/377

[314] Ebû Dâvud, 2/387; Tirmizî, 4/278; İbn Mâce, 2/1102

[315] Tirmizî, 4/278

[316] Tirmizî, 4/279

[317] Nesai, 7/14; İbn Mâce, 2/1102

YAŞ HURMA İLE KARPUZ BİRLİKTE YENİR Mİ?

Âişe'den (radıyallahu teâlâ anhâ) rivâyete göre: "Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) yaş hurma ile karpuzu birlikte yerdi." [318]

YAŞ HURMA İLE SALATALIK BERABER YENİR Mİ?

Abdullah b. Cafer'den (radıyallahu anh) rivâyete göre: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) yaş hurma ile salatalığı birlikte yerdi." [319]

EFENDİMİZ KABAĞI SEVER MİYDİ?

Ebû Talût'tan (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik'in yanına girdim; kabak yiyor ve şöyle diyordu: "Ne güzel bitkisin sen; Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) seni sevmesinden dolayı bana ne kadar sevimlisin." [320]

Enes b. Mâlik'ten (radıyallahu anh) rivayete göre, şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) yemek kabı içerisinde kabağı araştırdığını gördüm; bu yüzden kabağı severim." [321]

Câbir (radıyallahu anh) babasından naklen rivayet ediyor: "Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) önünde kabağı gördüm ve 'Bu nedir?' diye sordum. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'Bu kabaktır.' dedi ve 'Biz yemeklerimizde kabağı çokça kullanırız.'[322] diye ilave etti."

ZEYTİNYAĞI YEMEKTE VE TEDAVİDE KULLANILIR MI?

Ömer ibn Hattâb'dan (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Zeytin-

---

[318] Buhârî, 5/2073; Müslim, 3/1616; Ebû Dâvud, 2/390; Tirmizî, 4/280; İbn Mâce, 2/1104

[319] Ebû Dâvud, 2/390; Tirmizî, 4/280; İbn Mâce, 2/1104

[320] Tirmizî, 4/284

[321] Buhârî, 2/737, 5/2057; Ebû Dâvud, 2/377

[322] İbn Mâce, 2/1098

yağını yiyin ve sürünün; çünkü o bereketli bir ağacın ürünüdür."[323] Ebû Esîd'den (radıyallahu anh) rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Zeytinyağını yiyiniz ve sürününüz; çünkü o bereketli bir ağaçtandır." [324]

KÖLE VE HİZMETÇİLERLE BİRLİKTE YEMEK YEMEK

Ebû Hureyre'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu bize haber vermiştir: "Sizin birinizin hizmetçisi pişirdiği, hazırladığı yemeğin ateşine ve dumanına katlanıyorsa o hizmetçiyi elinden tutarak kendisiyle beraber aynı sofraya oturtsun, eğer bunu yapamaz ise o yemekten ona da yedirsin." [325]

YEMEK YEDİRMENİN KIYMETİ

Ebû Hureyre'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Selâmı yaygınlaştırın, yemek yediriniz ve savaşlarda kâfirlerin başlarını uçurunuz ki Cennetlere varis olasınız." [326]

Abdullah ibn Amr'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Rahman olan Allah'a kulluk yapın, yemek yedirin, selamı yaygınlaştırın ki cennete selametle giresiniz." [327]

Aslında Efendimiz'in bu irşatlarında hep toplu yaşamanın gerekleri vurgulanmaktadır. Selam vermeyen, birbirlerine ikramdan kaçan insanların meydana getirdiği topluluklar –ister büyük ölçekli isterse küçük ölçekli– kalıcı ve daimi olmamıştır.

---

[323] Tirmizî, 4/285; Ahmed b. Hanbel, 3/497

[324] İbn Mâce, 2/1103; Dârimî, 2/139

[325] Müslim, 3/1562

[326] Ahmed b. Hanbel, 2/156

[327] Tirmizî, 4/652; İbn Mâce, 1/423; Ahmed b. Hanbel, 2/156

YEMEK NASIL YENMELİ?

Ömer ibn Ebî Seleme'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, Ebû Seleme'nin oğlu Ömer, Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanına girmişti. O anda Resûlullah da (sallallâhu aleyhi ve sellem) yemek yiyordu. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), çocuğa: "Yaklaş, bismillah de, sağ elinle ve yemek konan kabın önünden ye." buyurdular.[328]

Hz. Âişe (radıyallahu teâlâ anhâ) rivayet ediyor: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sizden kim bir şey yerse Bismillah desin. Bidayette söylemeyi unutmuşsa sonunda şöyle söylesin: Bismillahi fi evvelihi ve âhirihi (başında da sonunda da Bismillah)" [329]

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), yemek yerken çok sade davranır, tekellüflere katiyen girmezdi. Bir yere yaslanarak yemek yemeyi hoş görmezdi. "Ben asla yaslanarak yemek yemem." buyurmuştur. Belki de böyle bir oturuşun ardından insan daha fazla yemek yiyecek, bu da sağlığa zarar verecektir. Hatta böyle bir oturma biçimi kibir alâmeti de olabilir.

YEMEKTEN ÖNCE VE SONRA ELLERİ YIKAMAK

Selman'dan (radıyallahu anh) rivayete göre, şöyle demiştir: "Tevrat'ta okuduğuma göre yemeğin bereketinin yemekten sonra elleri yıkamak olduğunu okudum. Sonra bu konuyu Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) hatırlatarak Tevrat'ta okuduğumu haber verdim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'Yemeğin bereketi yemekten önce ve sonra abdest almaktır.'[330] buyurdular."[331]

---

[328] Buhârî, 2/2056, 2057, Müslim, 3/1509; Ebû Dâvud, 2/376; İbn Mâce, 1087

[329] Ebû Dâvûd, 2/374; Tirmizî, 4/288

[330] Hadiste geçen "el-vudû" kelimesi abdest anlamındadır. Abdest alındığında ellerin yıkandığı da âşikârdır.

[331] Ebû Dâvûd, 2/372; Tirmizî, 4/281

Ebû Hureyre'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her kim elinde yemek bulaşığı ve kokusu varken onu yıkamayıp uyursa, geceleyin kendisine bir şey olursa kendisinden başka kimseyi suçlamasın." [332]

YEMEĞİ ÖNÜNDEN YEMEK

Ikraş b. Zübeyd'den (radıyallahu anh) rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Mürre b. Ubeydoğulları malların zekâtlarını benimle Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) gönderdiler. Medine'ye Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanına geldim; onu Muhâcir ve Ensâr arasında oturur buldum. Sonra Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), elimden tutarak Ümmü Seleme'nin evine götürdü ve 'Yemek var mı?' buyurdu. Arkasından parça eti bol büyük bir kap ve tirit getirildi. Ondan yemeye yöneldik. Derken ben elimi kabın her tarafında dolaştırmaya başladım. Resûlullah da (sallallâhu aleyhi ve sellem) kendi önünden yemekteydi. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) sol eliyle benim sağ elimi tuttu ve şöyle dedi: 'Ey Ikraş! Bu tek çeşitten oluşan bir yemektir, bir yerden ye.'

Sonra içinde çeşitli olmuş ve yaş hurma bulunan bir tabak getirildi. Ben kendi önümden yemeye başladım. Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) eli ise tabak etrafında dolaşmaya başladı ve Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Ey Ikraş! İstediğin yerden ye, bu bir çeşit değildir.' Sonra bize su getirildi Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), ellerini yıkadı; avuçlarının ıslaklığı ile yüzünü, kollarını ve başını sıvazladı ve dedi ki: 'Ey Ikraş! Ateşin değdiği şeylerden dolayı alınacak abdest budur." [333]

YEMEKTEN SONRA PARMAKLARI YALAMAK GEREĞİ

Ebû Hureyre'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sizden biri yemek yedi-

---

332 Ebû Dâvûd, 3/366; İbn Mâce, 2/1096

333 Tirmizî, 4/283; İbn Mâce, 2/1089.

ğinde parmaklarını yalasın; çünkü bereketin yiyeceklerin hangi parçasında olduğunu bilemezsiniz."[334]

YERE DÜŞEN LOKMA VE YİYECEK PARÇALARI NE YAPILMALI?

Câbir'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Biriniz bir şey yerken bir parçası yere düşerse, onu alıp üzerindeki bulaşanı giderip yesin, şeytana bırakmasın." [335]

Enes'ten (radıyallahu anh) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) yemeğini yedikten sonra yemek yediği üç parmağını yalardı ve şöyle buyururdu: "Birinizin yiyeceğinden bir parçası yere düşerse düşen parçadan toz toprak ne varsa onu giderip o parçayı yesin; o parçayı şeytana bırakmasın." Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), yemek kaplarını tertemiz etmemizi bize emreder ve şöyle buyururdu:

– Yemeğinizin hangi parçasında bereketin olduğunu bilemezsiniz.[336]

Burada -Allâhu a'lem- Efendimiz kaba konan yemeğin tüketilmesini, böylece ciddi bir israfın da önlenmesini teşvik buyurmaktadır. Günümüzde artan ekmek ya da yemek tüketiminin geldiği israf boyutu iyi düşünülecek olursa bu emrin ne kadar manidar olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Ebû'l Yemân el Mualla b. Râşid'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Sinan b. Seleme'nin çocuk doğuran cariyesi ninem Ümmü Âsım'dan rivâyet ederek şöyle dedi: Nübeyşetül Hayr bize geldi. Biz bir tabakta yemek yiyorduk. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu bize aktardı: "Herhangi bir kimse bir kaptan yemek yer ve o kabı da ter-

---

334 Müslim, 3/1606; Tirmizî, 4/258; İbn Mâce, 2/1088.
335 İbn Mâce, 4/259.
336 Müslim, 3/1606; Tirmizî, 4/258; İbn Mâce, 2/1088

temiz hâle getirirse o tabak kendisi için istiğfar eder; yani o kimsenin günahlarının bağışlanmasını ister."[337]

SOL EL İLE BİR ŞEY YEMEYİ VE İÇMEYİ YASAKLAMIŞTIR

Abdullah ibn Ömer'den (radıyallahu anh) rivâyete göre, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Sol elinizle yiyip içmeyin; çünkü şeytan sol eliyle yer ve içer."[338]

Sâlim'in (radıyallahu anh) babasından rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Biriniz yiyeceğinde sağ eliyle yesin, içeceğinde de sağ eliyle içsin. Çünkü şeytan sol eliyle yer, içer."[339]

TABAĞIN ORTASINDAN YEMEMELİ

Aynı tabaktan yenen toplu yemeklerde ya da kişinin tek başına bir tabaktan yemek yediği sırada bu emre uyması icap eder. İbn Abbâs'tan (radıyallahu anh) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bereket yemeğin ortasına iner; dolayısıyla siz yemeği ortasından değil kenarlarından yiyin."[340]

YEMEK YEDİKTEN SONRA HAMDEDEN KİMSEDEN ALLAH RAZI OLUR

Enes'ten (radıyallahu anh) rivâyete göre, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah, bir şey yiyip içtikten sonra kendisine hamdeden kimseden razı olur." [341]

---

337 Buhârî, 1/291, 292, 293; Müslim, 1/393; Nesaî, 2/43

338 Müslim, 3/1598; Ahmed b. Hanbel, 2/106.

339 Ebû Dâvûd, 2/467; Ahmed b. Hanbel, 2/128.

340 Ebû Dâvûd, 2/348; İbn Mâce, 2/1090

341 Müslim, 4/2095; İbn Mâce, 4/265.

İÇECEKLER

EFENDİMİZ İÇİN TATLI SU TEMİN EDİLMESİ

Hazreti Aişe şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) için Sukya'dan (Mekke ile Medine arasında bir yer) tatlı su getirilirdi."[342]

EFENDİMİZ AYAKTA BİR ŞEYLER İÇMİŞ MİDİR?

İbn Abbâs'tan (radıyallahu anh) rivâyete göre: "Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) zemzemi ayakta içmiştir." [343]

Amr b. Şuayb'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: "Resûlullah'ı (sallallâhu aleyhi ve sellem) ayakta ve oturduğu hâlde içerken gördüm."[344]

Hazreti Aişe şöyle dedi: "Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) oturduğu yerde de, ayakta da su içmiştir. O yalın ayak da, ayakkabılı da, namaz kılmıştır. O, sağından da, solundan da dönmüştür."[345]

İÇİLEN KABIN İÇERİSİNE ÜFLEMEMEK

Ebû Saîd el Hudrî'den (radıyallahu anh) rivâyete göre: "Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) içecek kabının içerisine üflemeyi yasakladı. Bunun üzerine bir adam; 'Kabın içerisinde çerçöp gö-

---

342 İbn Sa'd, Tabakâtü'l-Kübrâ, 1/109

343 Tirmizî, 4/301; Müslim, 3/1601; İbn Mâce, 2/1132

344 Tirmizî, 4/301

345 Ahmed b. Hanbel, 1/101, 104, 114

rüyorum.' dedi. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) 'Onları dök!' buyurdu. O adam. 'Bir nefeste kanmıyorum.' deyince: 'O hâlde su kabından ağzını uzaklaştır ve nefes al.' buyurdular."[346]

İbn Abbâs'tan (radıyallahu anh) rivâyete göre: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) içecek kabının içerisine üflemeyi ve kabın içine nefes almayı yasakladı." [347]

EFENDİMİZ İÇECEKLERİ NASIL İÇERDİ?

Rabia İbn Eksen şöyle anlattı: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) misvağı, sağa ve sola doğru hareket ettirerek kullanır, içtiği şeyi de emerek içerdi ve şöyle derdi:

– Bu daha hoş, daha hızlı ve daha sıhhîdir. [348]

SU VE BENZERİ ŞEYLERİ ÜÇ SEFERDE İÇİP İKİ NEFES ALMAK

İbn Abbâs'tan (radıyallahu anh) rivâyete göre: "Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) (kaptan su) içerken iki nefes alırdı."[349]

SU DAĞITAN KİMSE EN SON KENDİSİ İÇER

Ebû Katâde'den (radıyallahu anh) rivayete göre, Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Bir topluluğa su dağıtan kimse en son içer." [350] Bir başka rivayette de hâdimü'n-Nebi Enes (radıyallahu anh) şunu anlattı: "Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ashabına su veriyordu. Ona:

– Ya Resûlallah! Kendin içseydin, denildi. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– Cemaate su dağıtan, onların en son içenidir, dedi."[351]

---

[346] Tirmizî, 4/303; Dârimî, 2/161.

[347] Tirmizî, 4/304; Ebû Dâvûd, 3/338.

[348] Buhârî 1/69, 5/2133; Müslim 3/1602; Tirmizî 4/302; Ebû Dâvud 2/364

[349] Tirmizî 4/303

[350] Müslim 1/472; Ebû Dâvud 2/364

[351] Tirmizî 4/307; İbn Mâce 2/1135; Ahmed b. Hanbel, 4/382

EFENDİMİZ TATLI VE SOĞUK ŞEYLERİ SEVERDİ

Âişe'den (radıyallahu teâlâ anhâ) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) en çok sevdiği içecekler tatlı ve soğuk olanlardı."[352]

Zührî'den (radıyallahu anh) rivâyet edildiğine göre: "Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) hangi içecek daha lezzetlidir?" diye soruldu. Dedi ki: "Tatlı ve soğuk olanı."[353]

Ubade Îbnu'l-Velid, Cabir ibn Abdillah'ın şu sözünü nakletti: "Ensardan bir zat, Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) için, hurma dalından bir askı üzerinde bulunan eski bir tulumunda su soğuturdu."[354]

Hazreti Aişe şöyle dedi: "Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) soğuk ve tatlı içecekten hoşlanırdı."[355]

EFENDİMİZ'İN İÇİNDEN SU İÇTİĞİ KAP

İsa ibn Tahman, Sabit'in şu sözünü nakletti: "Enes bin Malik bize, ağaçtan yapılmış, demirden halkası bulunan kaim bir bardağı çıkarıp gösterdi ve:

– Sabit! Bu, Resûlullah'ın bardağıdır, dedi."[356]

Enes şöyle dedi: "Bu bardakla Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) bütün içecekleri; suyu, nebizi (kuru üzüm şırası), balı ve sütü verdim."[357]

Muhammed ibn İsmail şunu anlatır: "Enes'in yanına girdim. Evinde, tahtadan yapılmış bir bardak gördüm. O şöyle dedi:

---

[352] Ahmed b. Hanbel, 1/338

[353] Ahmed b. Hanbel, 6/38, 40

[354] el-Hindî, Kenzü'l-Ummâl, Hadis No: 18222

[355] Tirmizî 4/307

[356] Şemâil, 1/162

[357] Şemâil, 1/163; Ebû Ya'lâ, Müsned, 6/421

– Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ondan su içiyor ve abdest alıyordu."[358] İbn Abbas'ın rivayetinde ise; "İskenderiye'nin sahibi (kralı), Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) billur bir su bardağı göndermişti. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ondan su içerdi." ifadeleri vardır.

İÇME SIRASI SAĞ TARAFTAN BAŞLAR VE DEVAM EDER

Enes ibn Mâlik (radıyallahu anh)'dan rivâyet edilmiştir: "Resûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem) içerisine su karıştırılmış bir süt getirildi. O anda Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) sağ tarafında bir bedevî, solunda ise Ebû Bekir bulunuyordu. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) içti, sağındaki bedeviye verdi ve 'Sağdan sıra ile içilsin.' buyurdu." [359] İbn Sa'd şunu anlatır: Resûlullah'a içecek bir şey getirildi ve ondan içti. Sağında bir çocuk, solunda ise yaşlılar bulunuyordu. Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) çocuğa:

– Bunlara vermem için, bana izin verir misin, diye sordu. Çocuk:

– Vallahi, senden gelen nasibime kimseyi tercih edemem, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) onu, çocuğun eline bıraktı.[360]

---

[358] Buhârî. 1/83

[359] Ahmed b. Hanbel, 1/245

[360] Buhârî. 2/829; Tirmizî. 5/506

Beşinci Bölüm

EFENDİMİZ'İN KULLANDIĞI EŞYALAR

EFENDİMİZ'İN KULLANDIĞI EŞYALAR

EFENDİMİZ'İN MESTLERİ

Efendimiz'in hayat-ı seniyyelerinde sade bir hayat yaşadığı ortadadır. Bu hâl O'nun mestlerine de yansımıştır. Büreyde'nin (radıyallahu teâlâ anh) rivayet ettiği hadis bunun delilidir. Der ki:

– Necaşi, Efendimiz'e nakışsız, süssüz, iki siyah mest hediye etti. Efendimiz bu mestleri giydiler, abdest aldılar ve üzerlerine mesh ettiler.

Efendimiz'e bu hediyeyi gönderen Habeş Meliki Necaşi'nin adı "Ashame" idi.[361] Efendimiz bu zât vefat edince:

– Bugün Habeş'te salih bir kul vefat etti. Kalkıp cenaze namazını eda edelim,[362] buyurmuştur.

Dihyetü'l-Kelbi de Efendimiz'e mest hediye etmiştir. Efendimiz, bu mestleri eskiyinceye kadar giymişlerdir. [363]

Hadis kitaplarında şöyle bir vak'a anlatılır. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir gün def-i hacet için uzak bir yere, bir ağacın altına gittiler. Kadem-i saadetlerinden mübarek mestlerini çıkarıp yere koydular. Abdest alıp bir mesti giyince, havadan gelen bir kuş diğer mesti ağzıyla alıp havaya doğru yükseldi. Ardından kuş mesti ters çevirdi. İçinden bir yılan düştü. Bunun ardından Efendimiz şöyle buyurdu:

---

[361] Buhârî, 1/443

[362] Buhârî, 1/420, 443, 447

[363] Tirmizî, 4/240

– Allah'ım! İki ayağı üzerinde yürüyen, dört ayağı üzerinde yürüyen, karnı üzerinde yürüyen mahlûkatının şerrinden Sana sığınıyorum.[364]

EFENDİMİZ'İN AYAKKABILARI

Nebiyy-i muhterem Efendimiz Hazretleri'nin hayatlarındaki sadelik ayakkabılarında da zahirdi. Katâde (radıyallahu teâlâ anh) Hâdim-i Rasûlillah Enes'e sordu:

– Efendimiz'in ayakkabıları nasıldı? Enes:

– İki kayışı olan ayakkabıları vardı, dedi. Biri başparmağı ile yanında olan parmağın arasından geçerdi. Biri de orta parmağı ile diğer parmağın arasından geçerdi.[365] İbn Abbas'ın rivayetinde ise: "Efendimiz'in ayakkabılarının bağlarının iki tane olduğu" bilgisi verilmektedir. İsa ibn Tahman ise diyor ki: "Enes, Efendimiz'in ayakkabılarını çıkardı. Üzerlerinde hiç kıl yoktu." Bu ayakkabıların da iki bağı vardı.[366]

Ayrıca Enes'in (radıyallahu teâlâ anh), Efendimiz'in vefatının ardından O'na ait bir eşyayı muhafaza etmesi yümün ve hatırasını yâd etmek içindir.

Efendimiz gibi davranmaya müştak ashab-ı kiram arasında yer alan Abdullah ibn Ömer Hazretleri kendisine:

– Kılsız ayakkabılar giyiyorsun, diyen Ubeyd ibn Cüreyc'e:

– Ben Allah Resûlü'nün kılsız ayakkabılar giydiğini gördüm. Hatta abdest aldıktan sonra yaşlık ayaklarında iken bu ayakkabılarını giyerlerdi, buyuruyor.

İbn Ömer diyor ki:

– Ben de Allah Resûlü'ne mutabakat için bu ayakkabıları giymeyi seviyorum. [367]

---

364 Taberânî, Mucemu'l-Evsat, 9/121; Heysemî, Mecmeu'z-Zevaid, 1/121

365 Buhârî. 5/220; Ebû Dâvud. 2/467; Tirmizî, 4/247

366 Buhârî 3/1131

367 Buhârî,1/73; Ebû Dâvud 1/550; Ahmed b. Hanbel, 2/66

Başka bir rivayette ise, ayakkabıların türü ile alâkalı şu nakledilir: Amr ibn Hureys (radıyallahu teâlâ anh) diyor ki:

– Ben Allah Resûlü'nü (sallallâhu aleyhi ve sellem) iki kat deriden, dikişli ayakkabı ile namaz kılarken gördüm.[368]

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ayakkabı giyerken tek giymeyi yasaklar. Ebû Hureyre'nin (radıyallahu teâlâ anh) rivayet ettiği hadis şöyledir. Efendimiz buyurur ki:

– Sizden hiçbiriniz tek ayakkabı ile yürümesin. Ya iki ayakkabıyı birden giysin ya da ikisini birden çıkarsın.[369] Efendimiz'-in böyle bir ikaz yapmasının sebebi şudur: Tek ayakkabı ile ya da tek çorapla toplum içine çıkan kimse aklî melekeleri açısından zayıf biri telakki edilebilir. Ayrıca organlar arasında dahi adaleti sağlamak için bu dengenin gözetilmesi gerekir.

Ayakkabıyı giymeye önce sağ ayak ile başlanmalı, çıkarırken de sol ayaktan başlanmalıdır. Yine Ebû Hureyre (radıyallahu teâlâ anh) bu anlamda bir hadis rivayet der. "Sizden birisi ayakkabısını giymeye sağ ayak ile başlasın. Çıkarırken de sol ayaktan başlasın."[370] Belki şimdi nakledeceğimiz hadis, bu konuda ümmetini zora sokmak istemediğini de gösteriyor. Ümmü'l-müminîn Âişe Annemiz Hazretleri diyor ki; " Efendimiz sağ ile başlamayı, güç yetirebildiği müddetçe sağı kullanmayı severdi. Bu saçı taramasında, ayakkabılarını kullanmasında ve abdest alırken hep böyleydi."[371]

Efendimiz'in muvazebet ettiği bir hususa ümmetinin riayeti gerekir. Madem saçını taramaya, ayakkabısını giymeye ve abdestine hep sağ ile başlamıştır. Ümmetinin sünnet-i seniyyeye riayeti açısından O'na tâbi olması gerekir.

---

368 Ahmed b. Hanbel, 5/58; Ebû Ya'lâ, Müsned, 3/46; Tirmizî, Şemâil, 84

369 Muvatta, 2/916; Beyhakî, 2/432

370 Buhârî, 5/2200; Tirmizî, 2/244

371 Buhârî, 1/74, 1/165, 2057,

EFENDİMİZ'İN YÜZÜKLERİ

"Hâtem" kelimesi hem yüzük hem de mühür için kullanılan bir kelimedir. Hicaz bölgesinde yüzük, sık kullanılan bir eşyadır. "Nebiyy-i muhterem Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) nasıl bir yüzük kullanmıştır, kaşı nasıldır?"

Sultan-ı Enbiya Efendimiz, bazı krallara ve hükümdarlara tebliğ için mektuplar gönderiyordu. Gönderdiği bu mektupların mühürlü olması gerektiği devlet tecrübesi olan bazı ashab tarafından söylenince, Efendimiz kendisi için bir mühür yapılmasını emir buyurdular. İlk mühür gümüşten idi, taşı da akikti.

Hz. Enes'in (radıyallahu teâlâ anh) rivayet etiği hadis-i şerifte Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Efendimiz'in ilk mühürü gümüştü ve kaşı da Habeşi idi."[372] Habeş taşına akik de denir. Akik taşı genelde Yemen ve Habeş'te bulunur. İbn Ömer ise, "Efendimiz'in bir gümüş yüzüğü vardı, onunla mühür basardı ama takmıyordu."[373] demektedir.

Efendimiz'in en bilinen mührü şöyleydi: En üst satırında "Allah" en alt satırında "Muhammed", orta satırında da "Rasûl" yazıyordu. [374]

Yüzük gibi eşyaların tuvalete girerken çıkartılması ile ilgili olarak Efendimiz'in tavrı, çıkarmak şeklindedir. Bu, yüzüğün üzerinde esma-i ilahiyeden isimler olması durumundadır. Efendimiz de, def-i haceti için yüzüğünü çıkarmıştır.[375] Efendimiz'in kullandığı ve mühür olarak da bastığı yüzüğü kendisinden sonra Hazreti Ebû Bekir'e, sonra Hazreti Ömer'e, sonra Hazreti Os-

---

[372] Müslim, 3/1658; Ebû Dâvud, 2/488, Tirmizî, 4/227; Ahmed b. Hanbel, 3/225

[373] Nesaî, 8/179, 195; Ahmed b. Hanbel, 2/68, 127; İbn-i Kesîr, Sîret, 4/703

[374] Buhârî, 3/11331, 5/2205; Tirmizî, 4/229, 230

[375] Tirmizî, 4/229; Nesai, 8/178

man'a geçmiştir. Daha sonra bu yüzük Eris kuyusuna düşmüştür. Bu yüzüğün taşında "Muhammedün Rasûlüllah" yazmaktaydı.[376]

EFENDİMİZ YÜZÜĞÜ NASIL KULLANIRDI?

Nebiler Serveri Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) yüzüğünü kullanması ile ilgili değişik rivayetler varid olmuştur. Bu, O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) tek tip yüzük takmadığını gösterir. Damâd-ı Nebi Hazreti Ali rivayet ediyor ki: "Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) yüzüğünü sağ eline takardı."[377] Hadisin aynısını Ebû Seleme de rivayet etmiştir.[378] Ebû Davud'un rivayetindeki hadisi İbn Ömer nakleder: "Efendimiz yüzüğünü sol eline takardı."[379] Hatta Hasan (radıyallahu teâlâ anh) ile Hüseyin (radıyallahu teâlâ anh) Efendilerimiz de yüzüklerini sol ellerine takarlardı.[380]

EFENDİMİZ'İN KILIÇLARI

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) sulh peygamberidir. Bir hadislerinde: "Ben rahmet peygamberiyim, aynı zamanda kılıç peygamberiyim."[381] buyurmuştur. Kullandığı kılıçlarla ilgili rivayetler şöyledir: Hz. Enes (radıyallahu teâlâ anh) rivayete diyor ki: "Efendimiz'in mübarek kılıcının kabzası gümüş idi."[382] Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Mekke'yi fethettiklerinde kullandıkları kılıcın üzerinde altından ve gümüşten süsler vardı.[383] Hatta Semure ibn Cündüb diyor ki: "Ben kılıcımı keyfiyet ve şekil olarak Peygamber Efendimiz'in kullandığı kılıcın aynısı yaptırdım. Onun kılıcı Benî Hanife kabilesi mensuplarının kılıçlarına benzi-

---

376 Buhârî, 2/2202, 2204; Müslim, 3/1655; Ebû Dâvud, 2/488

377 Tirmizî, 4/228; Ebû Dâvud, 2/491

378 Nesai, 8/174

379 Tirmizî, 4/228; Ebû Dâvud, 2/492

380 Tirmizî, 4/228; İbn Ebî Şeybe, Musannef, 5/196; Beyhakî, Şuabü'l-İman, 5/203

381 Kenzu'l-Ummal, 11/598

382 Tirmizî, 4/201; Ebû Dâvud, 2/36; Nesâî, 8/219;

383 İbn-i Kesîr, Sîret, 4/707

yordu."[384] Bu kabilede, çok iyi kılıç ustaları vardı. Hatta Efendimiz'in Mekke fethinde yanındaki bu kılıcını Benî Hanife kabilesinin hediye ettiği söylenir.

EFENDİMİZ'İN KALKANLARI

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), harplerde kalkan kullanmıştır. Hatta Uhud harbi öncesinde istişarenin ardından savaş stratejisinin değişimi için müracaat eden sahabilere "Bir peygamber zırhını giyince bir daha çıkarmaz."[385] buyurmuştur.

Efendimiz sebeplere müracaatı hiçbir zaman bırakmamış, bu konuda ümmetine örnek olmuştur. İmam Kastalani, "Efendimiz'e ait yedi adet zırhın olduğunu" söyler. Bunlardan birincisi "Zâtü'l-Fudûle"dir. Efendimiz Bedir Gazvesi'ne giderken, Sa'd ibn Ubade tarafından kendisine hediye edilmiştir. İkincisi "Zâtü'l-vişâh", üçüncüsü "Zâtü'l-hivâş"tır. Bu zırhın da Davud'un (aleyhisselâm) Câlût ile savaşırken kullandığı ve tevarüs yoluyla Efendimiz'e ulaştığı rivayet edilir. Diğerleri "Sa'deyh", "Fidda", "Tibre" ve "Hırnık" isminde kalkanlardır. [386]

Zübeyr ibn Avvam'ın rivayet ettiği hadis-i şerif şöyledir: "Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) üzerinde Uhud günü iki zırh vardı. Bunlardan biri "Zâtü'l-Fudul" diğeri de "Fidda" diye bilinen zırhlardı. Efendimiz, Uhud'un kızıştığı bir anda ashabın kuvve-yi maneviye için bir kayanın üzerine çıkmak istedi. Ama üzerindeki zırhların ağırlığı sebebiyle çıkamadı. Talha ibn Ubeydillah'ı çağırıp ondan yere çökmesini istedi. Omuzlarına basıp kayanın üzerine çıktı. Tabii, böylece ashab-ı kiram, Efendimiz'i sağ olarak görünce çok mutlu oldular. Ardından Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

---

[384] Tirmizî, 4/197;

[385] Buhârî, 6/2682; Ahmed b. Hanbel, 3/351

[386] İbn Kayyim el-Cevziyye, Zâdü'l-Meâd, 1/126

– Talha bugün büyük bir mükâfatı, şefaatimi kendisine vacip kıldı.[387] Hatta Efendimiz'in Uhud günü giydiği zırh iki adetti, birini dış koruyucu diğerini ise iç koruyucu olarak giymişti.[388]

EFENDİMİZ'İN MİĞFERLERİ

Efendimiz kalkan, zırh kullanmada olduğu gibi miğfer kullanmada da hassas davranırdı. Mekke fethi sırasında mübarek başına miğfer takmışlardı.[389] Hatta bu miğfer demirdendi.[390]

EFENDİMİZ'İN SARIKLARI

Arapça'da sarık ya da "destâr", "ımâme" kelimesi ile bilinir. Efendimiz'in kullandığı çok sayıda sarık vardı. Bu sarıkların birinin uzunluğu yedi zirâ', biri on iki zirâ' idi. Efendimiz sarıklarını sararken bir külah üzerine dolardı. Bu konuda ashab-ı kiramdan vârid olan hadis-i şerifler çoktur. Hazreti Peygamberin kullandığı sarığın rengiyle, sarığı sarma biçimi ile ilgili birçok rivayet gelmiştir.

Hz. Cabir'in (radıyallahu teâlâ anh) rivayet ettiği hadiste şu vardır: "Efendimiz Mekke Fethi sırasında siyah renkli bir sarığı başlarına sarmışlardı."[391] Yine bir hutbe esnasında siyah renkte sarık sardığını, bir tarafını da arkasına bıraktığını rivayette görüyoruz.[392] Hatta sahabiden birisi diyor ki: "Buhara'da bir adam gördüm, hayvanın üzerinde, yüksek sesle:

– Bana bu sarığı Allah Resûlü giydirdi, diyordu."[393]

İbn Ömer'in (radıyallahu anh) rivayetinde ise Efendimiz'in sarığı sardığı zaman ucunu mübarek omuzlarından aşağı doğru uzattığı anlatılır.[394]

---

387 Tirmizî, 4/201
388 Tirmizî, 5/643; Mişkâtü'l-Mesâbîh, 2/383
389 Ahmed b. Hanbel, 3/180;
390 İbn Hacer, Fethu'l-bârî, 4/60;
391 Müslim, 2/990; Ebû Dâvud, 2/452; Tirmizî, 4/96, 225; Nesâî, 5/201
392 Müslim, 2/990; Ebû Dâvud, 2/452;
393 Tirmizî, 5/425
394 Tirmizî, 4/225; İbn Hibban, 14/307;

EFENDİMİZ'İN İZÂRI

"İzâr" vücudun altını örten elbisedir. "Rida" ise vücudun üst kısmını örten elbiseye denir. Hacıların da üzerlerine aldıkları iki parça ihram için aynı kelimeler kullanılır. Ebû Büreyde rivayetinde diyor ki: Ümmü'l-Müminîn Âişe'yi (radıyallahu teala anhâ) ziyarete gitmiştik. Yamalı bir rida ile kalın iplikten dokunmuş bir izâr çıkarıp gösterdi. Bize:

– Mefhar-i mevcudât ve Makâm-ı Mahmud'un sahibi Efendimiz vefat ettiğinde üzerinde bu elbiseler vardı, buyurdu."[395] Bundan Efendimiz'in varlıklı döneminde bile sadeliği, tevazuu bırakmadığı anlaşılıyor. O yine kulluğa yakışanı tercih etmişti.

Bir defasında da ashabdan birisi yürürken arkadan Allah Resülü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle seslendi:

– İzârını kaldır, bu takva açısından ve elbisenin ömrünün uzunluğu için güzeldir, dedi.

Sahabî;

– Ey Allah'ın Resûlü, bu öyle değeri olan, kibir alâmeti için giyilen bir elbise değildir, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– Senin benden alacağın bir güzel ahlâk yok mu, buyurdu.

Sahabî, Resûlullah'a bakınca elbisesinin topuklarının üzerinde olduğunu gördü."[396]

Hazreti Osman (radıyallahu teâlâ anh) da üzerindeki elbiseyi gösterdikten sonra:

– İşte benim Efendimin de elbisesi böyleydi, buyurmuştur. "O sırada Hazreti Osman'ın üzerinde ayak topuklarının yarısına kadar uzanmış bir elbise vardı."[397] denmektedir.

---

395 Müslim, 3/1649; Tirmizî, 4/224; Ahmed b. Hanbel, 6/32;

396 Ahmed b. Hanbel, 5/364; Tayâlisî, Ahmed b. Hanbel, 1/365

397 Şemâil, 1/110

İSTİFADE EDİLEN BAŞLICA KAYNAKLAR

Ahmed b. Hanbel (213-290 h.); **el-Müsned,** I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

el-Ayni, Ebû Muhammed Bedreddin Mahmûd b. Ahmed B.Musa el-Hanefi (855/1451); **Umdetü'l-kari şerhi Sahihi'l-Buhari,** I-XXXII, İdaretü't-Tıbaati'l-Müniriyye, Kahire, [t.y.]

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); **es-Sünenü'l-kübrâ,** I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.

-----; **Delailü'n-nübüvve ve ma'rifetu ahvali sahibi'ş-şeria,** Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1985.

el-Bezzâr, Ebûbekr Ahmed b. Amr b. Abdülhâlık (v.215-292); **el-Müsned,** [Tahkik: Abdulkâdir Arafât], I-III, Müessesetü ulûmi'l-Kur'ân, Beyrut/ Medine, 1409 h.

el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); **Sahîhu'l-Buhârî,** I-VI, Dâru İbn Kesîr, Beyrut, 1407/1987

-----; **el-Edebü'l-müfred,** I-VIII, Dâru'l-beşâiri'l-İslâmiyye, Beyrut, 1409/1989.

ed-Dârimî, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); **es-Sünen,** I-II, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); **es-Sünen,** [Tahkîk: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.

Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); **Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ,** I-X, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.

-----; **Delailü'n-nübüvve,** Darü'l-Vai, Haleb, [t.y.]

Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ (210/307 h.); **el-Müsned,** I-XIII, Dâru'l-Me'mûn li't-türâs, Dimaşk, 1404/1984.

el-Hâkim, Ebû Abdillah Muhammed b. Abdillah en-Neysâbûrî (321-405 h.); **el-Müstedrek ale's-Sahîhayn,** I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1411/ 1990.

el-Heysemî, Ali İbn Ebî Bekr (v. 807 h.); **Mecmau'z-zevâid,** I-X, Dâru'r-reyyan li't-türas/Dâru'l-kitabi'l-Arabî, Kahire/Beyrut, 1407 h.

el-Hindi, Alauddin Ali b. Abdülmelik b. Kadı Han Müttaki (v. 975/1567); **Kenzü'l-ummal fî süneni'l-akval ve'l-ef'al,** [neşr. Bekri Hayyani, Saffet Sakka], I-XVIII Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1985/1405.

el-Kâsânî*, Alâüddîn (v.587 h.);* ***el-Bedâiu's-sanâi'****, I-VII, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1982.*

el-Münâvî, Muhammed Abdürraûf b. Ali (v. 1031/1622); **Feyzu'l-kadîr şerhu Câmii's-sağîr,** I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.

Gülen, M. Fethullah, Sonsuz Nur I-III, Nil Yayınları, İzmir, 2005

İbn Asâkir, Ebu'l-Kâsım Sikatüddîn Ali b. Hasan b. Hibetullah (v. 571/1176); **Târîhu Dimaşk,** I-LXX, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1417/1996.

İbn Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed (v. 235 h.); **el-Musannef fi'l-ehâdîs ve'l-âsâr,** [Tahkîk: Kemâl Yusuf el-Hût], I-VII, Mektebetü'r-Ruşd, Riyad, 1409 h.

İbnü'l-Esîr, Ebu'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerim (v. 630/1233); **el-Kâmil fi't-târîh,** I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1415/1995.

-----; **Üsdü'l-gabe fî ma'rifeti's-sahabe,** Darü'ş-Şaab, Kahire, 1970.

İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî (773-852 h.); **Fethu'l-bârî,** I-XIII, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, 1379 h.

-----; **el-İsâbe,** I-VIII, Dâru'l-cîl, Beyrut, 1412 h.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965.); **el-**

İhsân fî takrîbi Sahîh İbn Hibbân, [Tertîb: Alâüddîn Ali b. Belbânî, Tahkîk ve ta'lîk: Şuayb el-Arnavût], I-XVII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

İbn Hişâm, Abdülmelik İbn Hişam İbn Eyyûb el-Himyerî (v. 213/828); **es-Sîratü'n-Nebeviyye,** I-VI, Dâru'l-cîl, Beyrut, 1411.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed (751/1350); **Zâdü'l-meâd fî hedyi hayri'l-ibad,** [thk. Şuayb Arnaut, Abdülkadir Arnaut], Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1981

İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); **el-Bidâye ve'n-nihâye,** I-XIV, Dâru'l-meârif, Beyrut, tsz.

-----; **es-Siretü'n-nebeviyye,** Darü'l-Ma'rife, Beyrut, 1976

İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); **es-Sünen,** I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd el-Menî' (168-230 h.); **et-Tabakâtü'l-kübrâ,** I-VIII, Dâru sâdir, Beyrut, tsz.

Kâdı İyâz, Ebu'l-Fazl İyaz İbn Musa İbn. İyâz el-Yahsubî (v. 544/1149); **eş-Şîfâ bi ta'rîfi hukûki'l-Mustafa (s.a.s.),** [Tahkik: Hüseyin Abdulhamid Nil], Dâru'l-erkam, Beyrut, 1415/1995.

Mâlik b. Enes, Ebû Abdullah el-Esbahî (93-179 h.); ***el-Muvatta'***, I-II, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1985.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbûrî (206-261 h.); **Sahîhu Müslim,** I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

en-Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); **es-Sünen,** [Tahkîk: Abdülfettah Ebû Gudde], I-VIII, Mektebetü'l-matbûâti'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.

; ***es-Sünenü'l-kübrâ,*** *[Tahkîk: Abdulğaffâr Süleyman el-Bündârî], I-VI, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1411/1991.*

Nursî, Bedîüzzaman Said, (v. 1380/1960); **Mektûbât,** Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2006

es-Suyûtî, Abdurrahman b. el-Kemâl Celâleddîn (849-911 h.); **el-Hasâisu'l-kübrâ,** I-III, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1985.

——— ; **ed-Dürru'l-mensûr,** I-VIII, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1993.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); **el-Mu'cemül-evsat,** [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], I-X, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

-----; **el-Mu'cemül-kebîr,** [Tahkîk: Hamdi b. Abdilmecîd es-Selefî], I-XX, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

-----; **el-Mu'cemüs-sağîr,** [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], I-II, el-Mektebetü'l-İslâmî/Dâru Ammân, Beyrut/ Amman, 1405/1985

-----; **el-Ehadisü't-tıval,** [Tahkîk: Mustafa Abdülkadir Ata], Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1992

et-Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleymân b. Dâvûd (v. 204 h.); ***el-Müsned***, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, tsz.

et-Tebrizi, Ebû Abdullah Veliyyüddin Muhammed b. Abdullah (741/1340); **Mişkatü'l-mesabih** [thk. Muhammed Nasırüddin Elbani] I-III, El-Mektebetü'l-İslâmiyye, Dımaşk, 1961/1380.

et-Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ (209-279 h.); **el-Câmiu's-Sahîh,** I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

-----; **eş-Şemailü'l-Muhammediyye,** Darü'n-Nedveti'l-Cedide, Beyrut, 1985

el-Vâkıdî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer b. Vakıd el-Eslemi (207/823); **el-Megazi** (thk. Marsden Jones), Âlemü'l-Kütüb, Beyrut, 1984.

Yardım, Ali, Peygamberimiz'in Şemaili, Damla Yayınevi, İstanbul, 1997